

**Program Ochrony Środowiska
wraz z
Planem Gospodarki Odpadami
dla
Miasta Dąbrowy Górniczej
na lata 2008 – 2012**

CZĘŚĆ I

Inteligentne rozwiązania aby chronić środowisko

ZESPÓŁ AUTORSKI:

- Krzysztof Okraśiński
- Magdalena Załupka
- Hubert Plita
- Wojciech Wahlig

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP, CEL, ZAKRES I METODYKA OPRACOWANIA	4
2. UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	6
2.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEGO SZCZEBŁA.....	6
2.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WIZJI ROZWOJU MIASTA I INNYCH DOKUMENTÓW UCHWALONYCH PRZEZ RADE MIASTA	12
2.3. CHARAKTERYSTYKA I STAN ŚRODOWISKA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA	21
2.3.2.1 POWIETRZE	23
2.3.2.2 ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	37
2.3.2.3 HAŁAS.....	39
2.3.2.4 WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	42
2.3.2.5 WARTOŚCI PRZYRODNICZE, LASY I TERENY ZIELENI	59
2.3.2.6 OCHRONA GLEB I ZIEMI	67
2.3.2.7 PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	72
2.3.2.8 EDUKACJA EKOLOGICZNA ORAZ DOSTĘP DO INFORMACJI O ŚRODOWISKU.....	73
2.3.2.9 BEZPIECZEŃSTWO CHEMICZNE	75
2.3.2.10 GŁÓWNE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA.....	79
3. STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA NA LATA 2008 – 2012.....	83
3.1 SYSTEM ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	83
3.2 OCHRONA POWIETRZA I WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ	85
3.3 OCHRONA I WYKORZYSTANIE WÓD	87
3.4 GOSPODARKA ODPADAMI	89
3.5 OCHRONA PRZED HAŁASEM	90
3.6 OCHRONA PRZYRODY, ZIELENI MIEJSKIEJ I LASÓW	90
3.7 OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI	91
3.8 OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM ELEKTROMAGNETYCZNYM	92
3.9 BEZPIECZEŃSTWO CHEMICZNE	93
4 PROGRAM WYKONAWCZY.....	94
4.1 HARMONOGRAM RZECZOWO – FINANSOWY NA LATA 2008-2012	95
4.2 ANALIZA SWOT PLANU DZIAŁAŃ	119
4.3 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	120
5. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	126
6. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU.....	130
7. ANALIZA ODDZIAŁ YWANIA NA ŚRODOWISKO	130
8. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	132

1. Wstęp, cel, zakres i metodyka opracowania

Programy ochrony środowiska (dalej: POŚ) sporządza się na szczeblu wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Są one odzwierciedleniem Polityki Ekologicznej Państwa, mającym wdrożyć jej ustalenia na odpowiednio niższym poziomie. Dokumenty te przyjmuje się na 4 lata, z uwzględnieniem perspektywy kolejnych 4 lat, co stanowi spełnienie obowiązku wynikającego z przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity - Dz.U. z 2008 r. nr 25, poz. 150, z późn.zm.). Podobnie ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity - Dz.U. z 2007 r. nr 39, poz. 251, z późn.zm.) nakłada obowiązek sporządzania planów gospodarki odpadami (dalej: PGO) oraz ich aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata. Są one opracowywane na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z planem gospodarki odpadami”, obejmujący lata 2004 – 2007 wraz z perspektywą na lata 2008 – 2011, został wprowadzony w życie uchwałą nr XXIV/447/2004 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 31 marca 2004 roku. W 2006 r. został on zaktualizowany uchwałą nr LXIII/1214/06 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 27 października 2006 roku w zakresie planowanych zadań długoterminowych (2009 – 2015) oraz krótkoterminowych (2006 – 2009).

Niniejsze opracowanie jest aktualizacją wyżej wymienionych dokumentów.

W porównaniu do lat 2004 – 2005, kiedy tworzone poprzedni POŚ i PGO dla miasta Dąbrowy Górniczej, zmieniła się sytuacja gospodarcza: rozwój gospodarki następuje szybciej niż przewidywano, bardzo intensywnie rozwija się budownictwo, wzrosła zamożność społeczeństwa. Zmianie uległy zarówno dokumenty strategiczne wyższego szczebla, jak i przepisy prawne, lecz co ważniejsze – została im nadana wyższa ranga. Zmieniły się również uwarunkowania regionalne mające wpływ na zawartość i ustalenia ww. dokumentów, np.:

- 1) stan środowiska oraz stopień oddziaływania przemysłu i mieszkańców na środowisko,
- 2) infrastruktura ochrony środowiska,
- 3) źródła oraz strumienie emitowanych zanieczyszczeń oraz wytwarzanych odpadów.

Poprzedni POŚ i PGO opierał się na założeniach, które były określone w nieco innych uwarunkowaniach niż dzisiejsze. Przedstawiały one również inne narzędzia służące do osiągnięcia celów wynikających z dokumentów strategicznych wyższego szczebla – a te również różniły się od obecnych. Niemniej, dokumenty te zawierały wiele istotnych zapisów o znaczeniu zasadniczym, które zasługują na powtórzenie w niniejszej aktualizacji.

Należy zauważyć, iż od czasu sporządzania zmieniły się uwarunkowania prawne zarówno co do zawartości dokumentów strategicznych związanych z ochroną środowiska, jak i celów koniecznych do osiągnięcia. Szczególnie należy wypunktować następujące zmiany:

- 1) zmianie uległy przepisy o gospodarce odpadami komunalnymi, na mocy których zmienił się zakres odpowiedzialności gmin za jej prawidłowy rozwój i efektywność,
- 2) ustanowiono przepisy określające kryteria jakościowe dla składowanych odpadów,
- 3) zmieniły się przepisy dotyczące lokalizacji inwestycji,
- 4) zaostrome zostało przepisy dotyczące ochrony przyrody,
- 5) ustanowiono przepisy dot. ograniczenia emisji CO₂ oraz stopnia wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych.

W toku prac nad niniejszym dokumentem podjęto próbę nakreślenia ogólnych wniosków dotyczących realizacji zadań wynikających z dotychczasowego POŚ i PGO. Na podstawie analizy sprawozdania z dotychczasowej realizacji tych dokumentów, zebranych opinii oraz ustaleń własnych, przedstawiają się one następująco:

- 1) podjęto działania inwestycyjne w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej oraz gospodarki odpadami, skutkujące ograniczeniem negatywnego oddziaływania na środowisko wodne i gruntowe,
- 2) w polityce lokalnej i regionalnej nadano wyższą rangę zagadnieniom ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- 3) nie podjęto wystarczających działań inwestycyjnych mogących zapewnić osiągnięcie celów w zakresie redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Celem niniejszej aktualizacji jest dostosowanie zapisów pierwotnego dokumentu do obecnych uwarunkowań oraz do faktycznego stanu zarządzania systemem gospodarki odpadami. Dokumentu tego nie należy traktować wyłącznie jako realizacji prawnego obowiązku, bowiem jego wykonanie jest autentyczną koniecznością określenia obecnego stanu poruszanej w dokumencie problematyki oraz określenia adekwatnych do rzeczywistości działań naprawczych bądź doskonalących.

Metodyka prowadzonych prac nad niniejszym dokumentem polegała w pierwszej kolejności na analizie zapisów dotychczasowego POŚ i PGO, dokumentów sprawozdawczych z jego realizacji (zawierających szeroki opis tego, co udało się dokonać w ramach realizacji PGO) oraz analizie danych o ochronie środowiska i gospodarce odpadami. Istotnym jest fakt, iż niniejszy dokument jest przede wszystkim aktualizacją poprzedniego, a co za tym idzie – jego podstawowym zadaniem jest odniesienie zapisów dokumentu pierwotnego (oraz dostosowanie ich) do bieżącej sytuacji i uwarunkowań.

Kolejnym krokiem był szereg przeprowadzonych rozmów, obserwacji i analiz materiałów związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami w Dąbrowie Górniczej. Przeprowadzone konsultacje społeczne pozwoliły zebrać i uwzględnić kilkadziesiąt uwag dotyczących poruszanej problematyki. Takie przygotowanie pozwoliło na opracowanie wstępnego projektu dokumentu, który został skierowany do opiniowania Urzędu Miasta i jednostek mu podległych. Zebrane wnioski zostały uwzględnione w projekcie dokumentu, który został upubliczniony w celu zebrania opinii społeczeństwa. Równocześnie dokument przekazano do procedury opiniowania prowadzonej przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach oraz Marszałka Województwa Śląskiego.

2. Uwarunkowania realizacji Programu Ochrony Środowiska

2.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów wyższego szczebla

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami (projekt aktualizacji 2008)

Celem dokumentu jest określenie systemu dobrej gospodarki odpadami na Śląsku uwzględniającej wymagania środowiskowe, ekonomiczne i społeczne. Zaktualizowany Plan przedstawia propozycję nowoczesnego i skutecznego systemu gospodarowania odpadami, zgodnego z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, Polityką Ekologiczną Państwa, przepisami oraz dobrymi praktykami w dziedzinie zarządzania systemami gospodarki odpadami. W dokumencie dokonano analizy stanu aktualnego w odniesieniu do skali regionu. Zidentyfikowano występujące problemy i wskazano słabe strony istniejącego stanu. W odniesieniu do tego, sformułowano cele i kierunki działań oraz zadania z zakresu gospodarki odpadami mające na celu wyeliminowanie zidentyfikowanych nieprawidłowości.

W oparciu o dokonane założenia i przyjęte cele, a także po uwzględnieniu szeregu uwag przekazanych przez ekspertów i praktyków (pracownicy administracji, zarządzający instalacjami, podmioty prowadzące działalność w zakresie gospodarki odpadami), zaproponowano system gospodarki odpadami. Polega on na podziale województwa na Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi, w ramach których będą realizowane przedsięwzięcia związane z zagospodarowaniem wytwarzanych odpadów. Zagadnienie to szerzej przedstawiono w planie gospodarki odpadami, będącego integralną częścią niniejszego dokumentu.

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska (projekt aktualizacji)

Dotychczas obowiązujący "Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 r. oraz cele długoterminowe do roku 2015" jest dziś aktualny przede wszystkim w części formułującej ogólne wytyczne do tworzenia regionalnej polityki ochrony środowiska. W oparciu o diagnozę stanu środowiska, uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne polityki ochrony środowiska oraz wymagania w zakresie jakości środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (określone stosownymi ustawami, aktami wykonawczymi i rozporządzeniami, implementacją dyrektyw UE) – w aktualizacji Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska przedstawione zostaną aktualne priorytety jego realizacji wraz z głównymi kierunkami działań zmierzających do systematycznej poprawy jakości środowiska i racjonalnego użytkowania z jego zasobów. Według stanu na lipiec 2008 r., nie są jeszcze zakończone prace nad aktualizacją Programu i nie został on poddany konsultacjom społecznym.

Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007 – 2010 (projekt)

„Polityka ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 – 2014” jest dokumentem którego zadaniem jest realizacja zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego i konwencji międzynarodowych, w sposób uwzględniający najważniejsze zidentyfikowane problemy ochrony środowiska w kraju. Dlatego przy jej opracowywaniu uwzględniono nie tylko strategiczne i programowe dokumenty rządu Rzeczypospolitej Polskiej, ale także Wspólnoty Europejskiej oraz inne zobowiązania międzynarodowe. Polska polityka ekologiczna opiera się na konstytucyjnej zasadzie

zrównoważonego rozwoju, dlatego jej zalecenia muszą być uwzględniane we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, których realizacja może mieć wpływ na stan środowiska. W praktyce oznacza to, że wiele jej celów będzie osiąganych w terminach i zakresie określonych w tych strategiach. Nakłada to na wszystkie instytucje publiczne obowiązek dbałości o stan środowiska, zgodnie z wymaganiami art. 74 Konstytucji RP.

W projektowanej „Polityce ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014” (według stanu na maj 2008 r. – dokument znajduje się w fazie projektowej i oczekuje w Sejmie RP na uchwalenie), w stosunku do poprzedniej wersji wprowadzone zostały następujące zmiany:

- dodany został rozdział zawierający wstępną diagnozę rozwoju polityki ekologicznej,
- dodano rozdział zawierający priorytety i cele polityki ekologicznej na lata 2007- 2010,
- uwzględnione zostały w szerszym zakresie zagadnienia ujęte w Konwencji klimatycznej i w Protokole z Kioto, a to oznacza, że polityka ochrony klimatu uzyskała najwyższy priorytet, a problemy z nią związane nabrały istotnego znaczenia nie tylko dla ochrony środowiska, ale również dla działalności gospodarczej i społecznej. W tej sytuacji faktycznej w Polityce Ekologicznej wyodrębniony został nowy rozdział obejmujący problematykę ochrony klimatu.

Oprócz generalnej zasady zrównoważonego rozwoju polityka ekologiczna państwa określa również szereg zasad szczegółowych, a wśród nich.:

- zasadę prewencji i przezorności- oznaczającą, że odpowiednie działania powinny być podejmowane wcześniej niż pojawienie się realnego problemu, zasada ta wykorzystuje przede wszystkim: planowanie przestrzenne jako zapobieganie potencjalnym konfliktom na styku kilku płaszczyzn, w szczególności działalności gospodarczej, życia społeczności lokalnej i przyrody, stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) jako zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń, recykling materiałów, surowców, energii, wody, pro-środowiskowe systemy zarządzania procesami produkcji i usług m.in. ISO 14 000 i EMAS;
- zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi- oznaczającą uwzględnieniem w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi;
- zasadę regionalizmu- oznaczającą rozszerzenie uprawnień dla samorządów i wojewodów, regionalizowanie ogólnokrajowych narzędzi polityki ekologicznej, skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (m.in. doliny rzeczne i obszary wodno-błotne, szczególnie w strefach przygranicznych);
- zasadę uspołecznienia- oznaczającą stworzenie warunków do udziału obywateli w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju wynikających przede wszystkim z „Konwencji w sprawie dostępu do informacji, udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i dostępu do procedur sądowych w sprawach dotyczących środowiska”,
- zasadę „zanieczyszczający płaci”- oznaczającą pełną odpowiedzialność sprawcy, w tym materialną za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska, odpowiedzialność tą powinni ponosić wszyscy użytkownicy środowiska, także konsumenci;
- zasadę subsydiarności- oznaczającą stopniowe przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny (wojewódzki, powiatowy, gminny), tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany;
- zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej- oznaczającą minimalizację nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

4 września 2007 r. Komisja Europejska zaakceptowała projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013. Pozwoliło to Zarządowi Województwa Śląskiego na podjęcie uchwały nr 1708/91/III/2007 z dnia 18 września 2007 roku przyjmującej Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 (dalej: RPO WŚ).

Celem głównym RPO WŚ jest „stymulowanie dynamicznego rozwoju, przy wzmocnieniu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu”, jako proces zachodzący na wielu płaszczyznach, w tym m.in. środowiskowej poprzez zmniejszenie obciążeń i polepszenie jakości środowiska przyrodniczego, zachowanie bioróżnorodności. W RPO WŚ wyznaczono szereg priorytetów, wśród których jest „Środowisko”, którego głównym celem jest ochrona oraz poprawa jakości środowiska, realizowana poprzez cele szczegółowe, takie jak:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- ograniczenie ilości odpadów deponowanych i zdeponowanych w środowisku,
- poprawa jakości powietrza,
- doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie rozwoju infrastruktury wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, poprawy jakości powietrza i wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zarządzania środowiskiem i ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Infrastruktura wodno – ściekowa wspierana będzie poprzez inwestycje w sieci kanalizacyjne, wodociągowe, oczyszczalnie ścieków i elementy systemu zaopatrzenia w wodę. W ramach gospodarki odpadami, wsparcie uzyskają projekty z zakresu selektywnej zbiórki odpadów, ich odzysku, recyklingu oraz unieszkodliwiania, kompleksowego oczyszczania terenów z odpadów zawierających azbest oraz rekultywacji obszarów zdegradowanych i składowisk odpadów na cele przyrodnicze. Wymienione przedsięwzięcia w znacznym stopniu przyczynią się do wdrożenia efektywnych ekologicznie, kompleksowych systemów gospodarki odpadami oraz likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów. Wszystkie działania podejmowane w zakresie gospodarki odpadami będą ponadto realizować założenia wynikające z Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego. Poprawa jakości powietrza będzie osiągnięta poprzez przedsięwzięcia na rzecz budowy, remontu oraz modernizacji systemów ciepłowniczych (obejmujące likwidację systemów indywidualnych), wraz z ich wyposażeniem w instalacje ograniczające emisję zanieczyszczeń, kompleksowej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą źródeł ciepła, prowadzącej do ograniczenia „niskiej emisji. Dodatkowo, wspierane będą działania prowadzące do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym budowa infrastruktury służącej do przesyłu i produkcji energii pochodzącej ze źródeł alternatywnych, jak energia słoneczna, energia pochodząca z biomasy i inne. W ramach priorytetu preferowane będą projekty realizowane na obszarach o dużej gęstości zaludnienia. Doskonaleniu zarządzania środowiskiem będą służyć inicjatywy w zakresie tworzenia i rozwoju instrumentów gromadzenia i przetwarzania informacji o stanie środowiska, map akustycznych oraz map zalewowych. W ramach priorytetu realizowane będą działania polegające na modernizacji i doposażeniu infrastruktury służącej szeroko pojętej edukacji ekologicznej (m.in.: punkty widokowe, ścieżki przyrodnicze, ośrodki dydaktyczno – promocyjne) oraz przywracaniu drożności korytarzy ekologicznych.

Strategia rozwoju województwa śląskiego na lata 2000-2020

Obowiązująca „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020” powstała w wyniku przeprowadzenia aktualizacji „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015”. Strategia stanowi jeden z najważniejszych dokumentów przygotowanych przez samorząd województwa, zapis świadomych wyborów społeczności regionu, obrazujący długotrwałą koncepcję rozwoju omawianego terytorium, z punktem ciężkości zorientowanym na rozwiązywanie kluczowych problemów i wykorzystywanie pojawiających się szans. Wizja województwa śląskiego skupia się przede wszystkim na poprawie wizerunku oraz uczynieniu z regionu jednego z centrów cywilizacyjnych Polski i Europy. Przewiduje ona równomierny rozwój województwa, przebiegający równocześnie na czterech płaszczyznach:

- społecznej (edukacja, kultura, integracja społeczna, aktywizacja zasobów ludzkich),
- gospodarczej (restrukturyzacja, innowacyjność i rozwój gospodarki),
- środowiskowej (ochrona i kształtowanie środowiska i przestrzeni),
- infra – technicznej (rozwój transportu, komunikacji i przepływu informacji).

Cel strategiczny na płaszczyźnie środowiskowej został zdefiniowany jako „poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni”. Określono następujące kierunki działań:

- 1) wspieranie rozwoju obszarów metropolitalnych,
- 2) zagospodarowanie centrów miast oraz zdegradowanych dzielnic,
- 3) rewitalizacja terenów zdegradowanych,
- 4) kształtowanie ośrodków wiejskich,
- 5) uporządkowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami,
- 6) utworzenie systemu kształtowania i wykorzystywania zasobów wodnych,
- 7) polepszenie jakości powietrza,
- 8) ochrona przed hałasem,
- 9) ukształtowanie regionalnego systemu obszarów chronionych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego jest podstawowym dokumentem określającym zasady organizacji struktury przestrzennej województwa oraz zasady i kierunki zagospodarowania przestrzennego w przekroju podstawowych komponentów przestrzeni, w tym:

- podstawowych elementów sieci osadniczej,
- rozmieszczenia infrastruktury społecznej, technicznej i innej o znaczeniu ponadlokalnym,
- wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury, z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jako instrument kreowania rozwoju przestrzennego województwa oraz koordynowania planowania zagospodarowania na poziomie regionalnym ustala kierunki transformacji podstawowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, uwzględniając zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania zawarte w: „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz cele i kierunki rozwoju regionu zawarte w „Strategii rozwoju województwa śląskiego na lata 2000 – 2020”.

Cel generalny polityki przestrzennej został sformułowany następująco: „Kształtowanie harmonijnej struktury przestrzennej województwa śląskiego sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi województwa.

Cele polityki przestrzennej (spośród których każdy dotyczy zagadnień związanych z ochroną środowiska) to:

- I. Dynamizacja i restrukturyzacja przestrzeni województwa
- II. Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej
- III. Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych
- IV. Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury
- V. Stymulowanie innowacji w regionalnym systemie zarządzania przestrzenią
- VI. Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest

W dniu 14 maja 2002 roku Rada Ministrów przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Był on wynikiem rezolucji Sejmu RP z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373), w której Rada Ministrów została zobowiązana do opracowania programu zmierzającego do wycofywania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Powstał on także w wyniku realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r., nr 3, poz.20, z późn.zm.) oraz przepisów wykonawczych do niej.

Realizacja Programu została przewidziana na lata 2003 – 2032, głównie z uwagi na wieloletnią trwałość płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów stosowanych w budownictwie, dużą ilość tych wyrobów oraz wysokie koszty usuwania.

Cele „Programu ...” sformułowane zostały następująco:

- sukcesywne eliminowanie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest i oczyszczenie z nich terytorium Polski,
- eliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych kontaktem z azbestem,
- sukcesywna likwidacja negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie do spełnienia wymogów ochrony środowiska.

W „Programie...” przyjęto założenie, że w ciągu trzydziestoletniego okresu jego realizacji, tj. od 2003 r. do 2032 r. nastąpi:

- wdrożenie stosowanych w Unii Europejskiej przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- oczyszczenie terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- unieszkodliwianie odpadów azbestowych znajdujących się na drogach i placach,
- złożenie odpadów azbestowych na 84 składowiskach o powierzchni od 1 do 5 ha, zlokalizowanych na terenie całego kraju,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski spowodowanych azbestem,
- likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko.

W tym celu zaplanowano realizację takich zadań, jak:

- prowadzenie działalności informacyjno-popularyzacyjnej na temat azbestu,
- prowadzenie działalności szkoleniowej dla pracowników administracji państwowej,
- utworzenie Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zawodowego Związanych z Azbestem,

- utworzenie bazy danych o lokalizacji, ilości i stanie istniejących wyrobów zawierających azbest, oraz utworzenie bazy danych niezbędnych do skutecznego monitorowania realizacji zadań przewidzianych „Programem...”,
- opracowanie wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów ochrony przed szkodliwością azbestu oraz programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- wspieranie inicjatyw samorządu terytorialnego dotyczących oczyszczania miejsc publicznych z azbestu,
- budowę składowisk odpadów zawierających azbest,
- monitorowanie realizacji „Programu...”,
- usunięcie wyrobów zawierających azbest.

Jako docelowy przyjęto 30-letni okres realizacji tego programu (rok 2032 jako termin osiągnięcia celów).

Według doniesień Ministerstwa Gospodarki, w 2008 roku dokument przestanie obowiązywać (ze względów prawnych nie można go była poddać potrzebnej aktualizacji), a w jego miejsce Rada Ministrów zatwierdzi „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032”. Znaczącą zmianą w stosunku do dotychczasowego „Programu...” stanowić będzie zmiana sposobu postępowania z azbestem: nie będzie konieczności usuwania rur azbestowo cementowych (natomiast trzeba je będzie zaznaczyć w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego), natomiast usunięty azbest będzie można unieszkodliwiać w sposób inny niż składowanie (obecnie jest to jedyna dopuszczalna metoda zagospodarowania odpadów azbestowych).

2.2. Uwarunkowania wynikające z wizji rozwoju miasta i innych dokumentów uchwalonych przez Radę Miasta

Strategia rozwoju miasta: Dąbrowa Górnicza 2020

Na mocy uchwały nr XX/309/07 z dnia 28 listopada 2007 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju miasta: Dąbrowa Górnicza 2020”, Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej przyjęła ten kluczowy dla rozwoju miasta dokument. Określa on misję miasta oraz główne cele strategiczne rozwoju w obszarach uznanych za priorytetowe. Przedstawiają się one następująco:

Priorytet 1: Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki

Cele strategiczne:

- 1.1. Dąbrowa Górnicza regionalnym centrum logistycznym zapewniającym wysoki poziom obsługi istniejącym i nowym przedsiębiorstwom
- 1.2. Dąbrowa Górnicza regionalnym liderem innowacyjności i transferu nowych technologii w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw
- 1.3. Dąbrowa Górnicza znaczącym ośrodkiem edukacji technicznej na poziomie średnim i wyższym przyczyniającym się do powstania silnego, lokalnego środowiska przedsiębiorczości
- 1.4. Dąbrowa Górnicza miastem dysponującym nowoczesnym, szeroko rozpoznawalnym w otoczeniu centrum biznesowo – usługowym

Priorytet 2: Integracja wspólnot lokalnych

Cele strategiczne:

- 2.1. Dąbrowa Górnicza miastem wspierającym samoorganizowanie się mieszkańców na rzecz współrzędzenia
- 2.1. Dąbrowa Górnicza miastem silnie rozbudowanej infrastruktury informatycznej stwarzającej mieszkańcom warunki uczestnictwa w globalnym społeczeństwie informacyjnym

Priorytet 3: Atrakcyjność środowiska zamieszkania

Cele strategiczne:

- 3.1. Dąbrowa Górnicza miastem oferującym mieszkańcom wszystkich dzielnic jednakową dostępność do infrastruktury komunalnej i wyrównany standard usług publicznych
- 3.2. Dąbrowa Górnicza miastem skutecznie chroniącym zasoby środowiska przyrodniczego, tereny otwarte i walory krajobrazowe
- 3.3. Dąbrowa Górnicza miastem uporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej i odpadami
- 3.4. Dąbrowa Górnicza miastem zapewniającym wszystkim mieszkańcom wymagającym opieki z tytułu wieku, niepełnosprawności oraz zagrożenia wykluczeniem społecznym warunki życia odpowiadające współczesnym standardom cywilizacyjnym

Priorytet 4: Różnorodność form aktywnego spędzania czasu wolnego

Cele strategiczne:

- 4.1. Dąbrowa Górnicza regionalnym ośrodkiem turystyki, rekreacji i rozrywki
- 4.2. Dąbrowa Górnicza miastem atrakcyjnych przestrzeni publicznych dobrze wyposażonych w nowoczesną infrastrukturę aktywnych form spędzania czasu wolnego
- 4.3. Dąbrowa Górnicza miastem kultywującym historyczne dziedzictwo kulturowe, promującym kulturę wysoką i stymulującym wzrost uczestnictwa w niej swych mieszkańców

Priorytet 5: Sprawność transportu i komunikacji

Cele strategiczne:

- 5.1. Dąbrowa Górnicza miastem o wysokim standardzie infrastruktury transportowo – komunikacyjnej

- 5.2. Dąbrowa Górnicza miastem efektywnie dyskontującym swoje położenie w paneuropejskich korytarzach transportowo – komunikacyjnych
- 5.3. Dąbrowa Górnicza miastem inteligentnego systemu zarządzania transportem publicznym
- 5.4. Dąbrowa Górnicza miastem zrównoważonego układu transportowo - komunikacyjnego zwiększającego atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową miasta i jego otoczenia

Dla poszczególnych celów strategicznych wyznaczono kierunki działań, przedstawiając je w opcjach reaktywnych (zorientowane są na rozwiązywanie problemów wynikających z konieczności pokonywania aktualnych barier rozwoju miasta) i proaktywnych (zorientowane są na działania zmierzające do sprostania przyszłościowym wyzwaniom strategicznym).

Z punktu widzenia niniejszego opracowania, najbardziej zasadnym są kierunki działań odnoszące się do priorytetu 3, celów 3.2 i 3.3. Tu poszczególne kierunki, w odniesieniu do celów strategicznych, przedstawiają się następująco:

Cel 3.2.:

- opcja reaktywna:

K 3.2.1: Rekultywacja terenów przemysłowych i zdegradowanych

K 3.2.2: Renaturalizacja cieków wodnych

K 3.2.3: Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego

- opcja proaktywna:

K 3.2.4: Wspieranie rozwoju systemu obszarów chronionych

K 3.2.5: Przebudowa systemu energetycznego z zastosowaniem alternatywnych źródeł energii

K 3.2.6: Wspieranie przedsiębiorstw w proekologicznej modernizacji starych technologii

Cel 3.3.:

- opcja reaktywna:

K 3.3.1: Upowszechnianie oszczędzania wody

K 3.3.2: Upowszechnienie segregacji odpadów przemysłowych i komunalnych

K 3.3.3: Ograniczenie powierzchniowych zanieczyszczeń gruntów

- opcja proaktywna:

K 3.3.4: Poprawa jakości wody pitnej

K 3.3.5: Wprowadzanie nowych technologii gromadzenia i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych

K 3.3.6: Stworzenie infrastruktury recyklingu odpadów

Jako przedsięwzięcia strategiczne (stanowiące efekt przekładu generalnie definiowanych kierunków rozwoju na skonkretyzowane zadania realizacyjne) wskazano:

1) dla celu 3.2:

- opracowanie i wdrożenie programu rewitalizacji dzielnic miasta,
- stworzenie banku terenów przemysłowych i zdegradowanych,
- usuwanie azbestu budynków mieszkaniowych i użyteczności publicznej,
- budowa ekranów akustycznych w pasach drogowych,
- przebudowa drzewostanu w mieście,
- tworzenie użytków ekologicznych,
- ochrona i odtworzenie wartości bonitacyjnej terenów rolnych,
- opracowanie i wdrożenie programu ograniczenia niskiej emisji.

2) dla celu 3.3:

- likwidacja dzikich wysypisk śmieci.

Program ochrony środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z planem gospodarki odpadami

„Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z planem gospodarki odpadami”, obejmujący lata 2004-2007 wraz z perspektywą na lata 2008 – 2011, został wprowadzony w życie uchwałą nr XXIV/447/2004 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 31 marca 2004 roku. W 2006 r. został on zaktualizowany uchwałą nr LXIII/1214/06 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 27 października 2006 roku w zakresie planowanych zadań długoterminowych (2009 – 2015) oraz krótkoterminowych (2006 – 2009). Wizja przyszłego rozwoju Dąbrowy Górniczej w obszarze ochrony środowiska została w nim określona następująco: „Dąbrowa Górnicza miastem o czystym i zdrowym środowisku”. Stała się ona podstawą do zdefiniowania celów programu. Cel generalny został określony jako „zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych”. Cele szczegółowe zostały określone następująco:

1. Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej, w tym niskiej emisji.
2. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście.
3. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia.
4. Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną.
5. Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych.
6. Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście.
7. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.
8. Minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami.

Dla osiągnięcia tych celów zaplanowano kierunki działań w poszczególnych obszarach ochrony środowiska oraz szereg zadań z nimi powiązanych. Biorąc pod uwagę wymagania prawne, priorytety ustanowione przez nadrzędne programy, wyniki diagnozy oraz oczekiwania społeczne, wytypowano zadania o charakterze priorytetowym:

- w obszarze ochrony powietrza:
 - likwidacja niskiej emisji – zmiana ogrzewania piecowego (węglowego) na niskoemisyjne, gazowe, elektryczne, olejowe lub podłączenie do sieci c.o.,
- w obszarze ochrony wód i gospodarki wodno-ściekowej:
 - podjęcie działań zmierzających do uzyskania dofinansowania z Funduszu Spójności na zadanie „Kompleksowe Uporządkowanie Gospodarki Wodno – Ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza”,
 - budowa kompletnego systemu kanalizacji rozdzielczej wraz z modernizacją GOŚ w Strzemieszycach lub przerzutu ścieków na oczyszczalnię Centrum i modernizacja oczyszczalni Centrum oraz rozbudowa oczyszczalni w Błędowie,
 - prowadzenie ścisłego nadzoru i kontroli w zakresie prawidłowej eksploatacji szamb w nieskanalizowanych dzielnicach miasta do czasu docelowego uporządkowania gospodarki ściekowej w tych dzielnicach.
- w obszarze ochrony gleby:
 - promocja wykorzystania gruntów zgodnie ze stopniem ich zanieczyszczenia.
- w obszarze ochrony środowiska przyrodniczego:
 - realizacja zaleceń Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd i innych zaleceń ochronnych dla obszarów chronionych i przyrodniczo cennych,
 - opracowanie i wykonanie sieci ścieżek rowerowych w mieście jako alternatywa dla komunikacji samochodowej.
- w obszarze ochrony powierzchni ziemi:

- rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych,
- opracowanie Koncepcji Rekultywacji i Zagospodarowania terenu po byłej strefie ochronnej Huty Katowice,
- proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT,
- w obszarze ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - opracowanie mapy hałasu komunikacyjnego i przemysłowego w mieście,
 - realizacja rozwiązań zmierzających do ograniczenia hałasu w miejscach konfliktowych.

Integralną częścią dokumentu był plan gospodarki odpadami, w którym opracowane zostały cele i kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami.

Jako nadrzędny cel w gospodarce odpadami komunalnymi w Dąbrowie Górniczej wskazano minimalizację i eliminację zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami w mieście. Jego realizacji miały służyć:

1) cele krótkookresowe w latach 2003 – 2006:

- objęcie wszystkich mieszkańców miasta wywozem odpadów,
- uporządkowanie systemu gospodarki odpadami w mieście,
- minimalizacja ilości odpadów składowanych na składowisku poprzez wydzielenie ze strumienia odpadów, które mogą być wykorzystane bądź przetworzone,
- stopniowa eliminacja odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych,

które miały być realizowane poprzez następujące działania:

- objęcie wywozem całego strumienia odpadów wytwarzanych w mieście,
- objęcie 2/3 mieszkańców miasta systemem selektywnej zbiórki surowców wtórnych,
- zorganizowanie w mieście systemu zbiórki odpadów biodegradowalnych, niebezpiecznych, budowlanych i wielkogabarytowych,
- stworzenie możliwości sortowania i kompostowania odpadów w nowoczesnym Zakładzie Przetwarzania Odpadów Komunalnych (ZPOK) „LIPÓWKA II”,
- likwidacja „dzikich” wysypisk w mieście,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców miasta w zakresie minimalizowania ilości odpadów poprzez kampanię informacyjno – edukacyjną,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców miasta w zakresie selektywnej zbiórki oraz zbiórki odpadów niebezpiecznych;

2) cele długookresowe w latach 2007 – 2015

- dalsza minimalizacja ilości odpadów lokowanych na składowisku poprzez wydzielenie odpadów przydatnych do gospodarczego wykorzystania i ich przetworzenie,
- doskonalenie systemu selektywnej zbiórki oraz wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów,
- dalsza eliminacja odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów,
- rekultywacja składowiska „LIPÓWKA I”, po zakończeniu składowania odpadów,

które miały być realizowane poprzez następujące działania:

- wdrożenie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi obejmującej wszystkie dzielnice miasta,
- intensyfikację odzysku i unieszkodliwiania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych z odpadów komunalnych,
- realizacja linii do demontażu odpadów wielkogabarytowych i przerobu odpadów budowlanych,

- zapobieganie powstawaniu „dzikich” wysypisk poprzez wzmocnienie systemu kontroli miejsc szczególnie narażonych na nielegalne składowanie w celu zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem terenów rekreacyjnych i leśnych na terenie miasta,
- uruchomienie nowoczesnego składowiska odpadów powstałego przy ZPOK „LIPÓWKA II”.

Jako najważniejszy cel w gospodarce odpadami wytwarzanymi w sektorze gospodarczym uznano minimalizację wytwarzania odpadów w sektorze dużych, średnich i małych przedsiębiorstw oraz wprowadzenie nowoczesnego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz bezpieczne składowanie tych odpadów, których odzysk i/lub unieszkodliwienie jest niewykonalne pod względem technicznym bądź nieuzasadnione ekonomicznie. Realizacji tego miały służyć:

1) cele krótkookresowe w latach 2003 – 2006

- minimalizacja wytwarzania odpadów,
- unieszkodliwienie wydzielonych odpadów w sposób nie zagrażający środowisku,
- ograniczenie ilości odpadów lokowanych na składowiskach,

które miały być realizowane poprzez następujące działania:

- wdrożenie technologii mało i bezodpadowych oraz najlepszych dostępnych technik (BAT),
- działania organizacyjne i technologiczne umożliwiające maksymalny odzysk odpadów,
- reeksploatację odpadów ze składowiska odpadów przemysłowych Huty „Katowice” - „LIPÓWKA”,
- edukację ekologiczną przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora małych i średnich przedsiębiorstw z zakresu prawa polskiego i unijnego w zakresie gospodarki odpadami oraz minimalizowania ilości odpadów.

2) cele długookresowe w latach 2007 – 2015

- dalsza minimalizacja wytwarzania, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, osiągnięcie poziomu odzysku w sektorze gospodarczym na poziomie 90% wytwarzanych odpadów,
- ograniczenie negatywnego wpływu składowisk odpadów,

które miały być realizowane poprzez następujące działania:

- wprowadzanie zasad „Czystszej Produkcji” oraz systemów zarządzania środowiskowego ISO 14 000,
- prawidłowe składowanie, sukcesywną reeksploatację i rekultywację eksploatowanego składowiska Huty „Katowice” - „LIPÓWKA”.

Jako najważniejszym cel w gospodarce odpadami niebezpiecznymi uznano eliminację lub minimalizację zagrożeń występujących w czasie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi. Cele szczegółowe określone szczegółowo w każdej grupie odpadów specyficznych.

Z realizacji zapisów dokumentu sporządzono, we wrześniu 2006 r., „Sprawozdanie z realizacji Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza za okres od 2004 r. do I kwartału 2006 roku”. Zostały w nim przedstawione opisy realizacji najważniejszych przedsięwzięć związanych z poszczególnymi komponentami środowiska, będące wyłącznie zadaniami zrealizowanymi, lub których realizacja dobiegała końca (ewentualnie których realizacja miała duże znaczenie). Z racji na termin wykonania pracy, nie przedstawia ona realizacji całości zadań krótkoterminowych, gdyż te były programowane do roku 2008. Według stanu na koniec 2005 r. zrealizowano 25% zadań krótkoterminowych przypisanych gminie oraz 58% zadań przypisanych pozostałym podmiotom. Przyczyną niezrealizowanych zadań w większości przypadków był brak środków budżetowych i pojawienie

się innych priorytetowych zadań. Wśród przyczyn wymienia się także przewlekłość procedur związanych z aplikowaniem o dofinansowanie ze środków pomocowych, z procedurami przetargowymi i administracyjnymi.

W trakcie dwuletniego okresu wdrażania POŚ i PGO nie zanotowano znaczących zmian w jakości środowiska bądź zmniejszenia presji na środowisko. Zapoczątkowane zostały działania, które w dalszej perspektywie pozwolą na osiągnięcie znaczących korzyści – do takich należy m.in. selektywne zbieranie odpadów, przygotowanie dokumentacji dla uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej w mieście czy organizacja punktów zbiórki odpadów niebezpiecznych. W sprawozdaniu wskazano również wiele działań związanych z zabezpieczeniem środowiska przed zanieczyszczeniem czy też zabezpieczenia przyrody przed degradacją jej walorów.

W „Sprawozdaniu...” dokonano oceny konieczności weryfikacji celów ekologicznych. Wskazano, że zarówno cel generalny, jak i cele szczegółowe – nie powinny ulec zmianie przy aktualizacji POŚ i PGO. Podkreślono natomiast zasadność zintensyfikowania działań zmierzających do włączenia poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta, a także instytucji zewnętrznych w ciągły system zbierania i przetwarzania gromadzonych informacji. W sprawozdaniu udzielono rekomendacji mających służyć ww. potrzebie.

Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego

Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej dnia 30 stycznia 2008 roku podjęła uchwałę nr XXIII/374/08, na mocy której uchwalona została druga edycja „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Górnicza”. Sformułowano w nim strategiczne cele i kierunki rozwoju miasta, spójne z innymi dokumentami strategicznymi. Główny cel sformułowano w sposób następujący: „Dąbrowa Górnicza miastem prężnej gospodarki oraz ośrodkiem nowoczesnej wytwórczości, nauki, kultury i turystyki”. Wynikające z niego cele strategiczne to:

- A. Rozwój sfery gospodarczej, zwłaszcza w oparciu o inwestycje zagraniczne na terenach specjalne strefy ekonomicznej, przemysłowych i innych.
- B. Ukształtowanie stref i centrów usługowych, a w tym :
 - B₁ Ukształtowanie centrum szkolnictwa wyższego i średniego w nawiązaniu do 110-letniej tradycji „Szttygarki”,
 - B₂ Rozwój usług publicznych, w tym usług kultury,
 - B₃ Ukształtowanie zaplecza dla rozwoju turystyki i obsługi ludności funkcjonalnej.
- C. Zwiększenie dostępności mieszkań.
- D. Rozwój infrastruktury drogowej.
- E. Rozwój infrastruktury z zakresu gospodarki ściekowej.
- F. Ochrona terenów przyrodniczo cennych i tworzących system ekologiczny miasta.

Jako podstawowe kierunki ochrony środowiska i kształtowania funkcji przyrodniczych w Studium przyjęto :

- utrzymanie ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych, także pełniących ważne funkcje klimatyczne i izolacyjne (separacji przestrzennej terenów o konfliktowych funkcjach, wymiany powietrza) oraz hydrologiczne (zasilania i retencji wód powierzchniowych i podziemnych) - w formie systemu ekologicznego miasta funkcjonującego w ramach powiązań ponadlokalnych, regionalnych i ponadregionalnych;
- ochronę prawną obszarów o wysokich wartościach przyrodniczych i krajobrazowych;
- poprawę jakości środowiska życia mieszkańców;
- bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców.

W studium określono również:

- tereny tworzące system ekologiczny miasta oraz zasady ochrony na obszarach wchodzących w skład systemu;
- obszary i obiekty chronione z mocy ustawy o ochronie przyrody i proponowane do objęcia ochroną prawną;
- zasady ochrony powierzchni ziemi, w tym terenów zdegradowanych, a także walorów krajobrazu;
- zasady ochrony przed zagrożeniami powodziowymi, związanymi z zanieczyszczeniami powietrza, hałasem komunikacyjnym i przemysłowym, polami elektromagnetycznymi i poważnymi awariami m. in. wynikającymi z występowania zakładów o dużym ryzyku i tras przewozu materiałów niebezpiecznych.

W zakresie modernizacji i rozbudowy systemów infrastruktury technicznej Studium ustala:

- a) kierunki rozwoju gospodarki wodno-ściekowej:
- za priorytet uznaje się konieczność rozbudowy i poprawy funkcjonowania infrastruktury komunalnej, a szczególnie systemów:
 - zaopatrzenia w wodę,
 - odbioru i oczyszczania ścieków sanitarnych,
 - odbioru i oczyszczania ścieków deszczowych.
 - budowa nowej sieci kanalizacji sanitarnej na terenach nie objętych dotychczas zorganizowanym system odprowadzania ścieków oraz na terenach, gdzie istnieje niesprawna kanalizacja ogólnospławna. Równolegle z kanalizacją sanitarną, tam gdzie wymagają tego warunki terenowe, realizowana będzie kanalizacja deszczowa,
 - likwidacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Strzemieszycach („GOŚ”) z przekierowaniem ścieków na komunalną oczyszczalnię ścieków „Centrum” w Dąbrowie Górniczej,
 - modernizacja i rozbudowa oczyszczalni „Centrum”,
 - dla poprawy niezawodności zaopatrzenia w wodę i zapewnienia ciągłości jej dostaw, Studium zakłada:
 - wymianę sieci o największej awaryjności (wodociągi stalowe i żeliwne) oraz wodociągów wykonanych z azbestocementu,
 - budowę sieciowego zbiornika wyrównawczego (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji nie zakłada realizacji tego przedsięwzięcia do roku 2012),
 - przywrócenie do eksploatacji ujęcia w Tucznawie (po przeprowadzeniu analizy potrzeb i opłacalności modernizacji stacji uzdatniania wody).
- b) kierunki rozwoju energetyki - ustala się następujące zasady modernizacji i rozbudowy systemu:
- zaopatrzenie w energię ciepłą:
 - utrzymanie istniejącego systemu zaopatrzenia w energię ciepłą i pokrycie potrzeb ciepłych mieszkańców miasta Dąbrowa Górnicza z systemu sieci ciepłowniczych,
 - wykorzystanie istniejących rezerw mocy źródeł ciepła i magistrali wyprowadzonej z EC Huty Katowice,
 - zwiększenie poboru mocy poprzez rozbudowę i modernizację systemu ciepłowniczego Elektrowni Łagisza,
 - zwiększenie ilości odbiorców ciepła z istniejących systemów ciepłowniczych,
 - utrzymanie istniejących dużych zakładowych źródeł ciepła,
 - przebudowę i modernizację istniejących układów zasilania w zakresie sieci wysokoparametrowych, magistral i grupowych węzłów ciepłych (głównie Śródmieścia),

- wymianę sieci w złym stanie technicznym,
- rozbudowę systemu ciepłowniczego w oparciu o EC – Huty Katowice,
- konieczność szybkiego ucieplnienia dzielnicy Zabkowice,
- likwidację lokalnych kotłowni powodujących niską emisję zanieczyszczeń do środowiska,
- zaopatrzenie w gaz:
 - utrzymanie istniejącego systemu zasilania miasta w gaz za pośrednictwem gazociągów wysokiego ciśnienia,
 - utrzymanie istniejących stacji redukcyjnych I^o i I^o/II°:
 - wykorzystanie rezerw w możliwościach zapewnienia dostawy gazu dla celów komunalnych i grzewczych,
 - budowa sieci gazowej rozdzielczej w dzielnicach niezgazyfikowanych tj. Strzemieszyce Małe, Ratanice, Marianki oraz w rejonie ulic: Tworzeń i Laski,
 - budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Dn 700 relacji Komorno-Tworzeń,
- zaopatrzenie w energię elektryczną:
 - utrzymanie istniejącej sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej systemu ogólnopaństwowego opartego o linie napięciowe 110kV, 220kV i 400kV,
 - utrzymanie istniejących komunalnych i przemysłowych systemów rozdzielczych na terenie miasta włączonych do sieci ogólnopaństwowej poprzez Główne Punkty Zasilania – GPZ,
 - wykorzystanie istniejących znacznych rezerw mocy w zainstalowanych transformatorach,
 - budowę linii 110 kV relacji GPZ Jamki - GPZ Chechłówka,
 - utrzymanie zakładowych źródeł energii elektrycznej,
 - rozbudowę i modernizację sieci elektroenergetycznych na poziomie niskich napięć – szczególnie na terenach o niskiej intensywności zabudowy, gdzie stacje transformatorowe (głównie słupowe) zasilane są pojedynczymi liniami napowietrznymi,
 - budowę stacji transformatorowych SN/NN w zależności od potrzeb.

W zakresie gospodarki odpadami ustala się:

- ukończenie II etapu budowy składowiska odpadów komunalnych „Lipówka”, w tym wybudowanie sortowni o przerobie ok. 2000 ton odpadów rocznie,
- utrzymanie zakładowych składowisk odpadów przemysłowych,
- podjęcie działań związanych z wydzieleniem odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych,
- uporządkowanie gospodarki odpadami wytwarzanymi przez małe jednostki produkcyjne oraz usługowe,
- likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów przemysłowych.

Zgodnie z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (Dz. Urz. Woj. Śląskiego nr 68 poz. 22049 z dnia 27 lipca 2004 r.) w studium uwzględniono następujące zadania inwestycyjne celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- 1) modernizacja linii kolejowej Warszawa – Katowice – Wiedeń (E 65),
- 2) budowa gazociągu wysokoprężnego Ø700 relacji Komorno – Tworzeń,
- 3) przebudowa drogi krajowej Nr 1 do parametrów drogi ekspresowej (S1),
- 4) budowa rurociągu paliwowego Boronów – Trzebinia,
- 5) budowa Drogowej Trasy Średnicowej „Wschód” odcinek Katowice – Dąbrowa Górnicza,
- 6) budowa Centrum Logistycznego w Sławkowie wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- 7) dokończenie realizacji Zbiornika „Kuznica Warężyńska”.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2008 - 2020

Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej dnia 18 czerwca 2008 roku podjęła uchwałę nr XXVIII/453/08 w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2008 – 2020”. W dokumencie tym wyznaczono miejskie jednostki strukturalne, które mają być obligatoryjnie bądź fakultatywnie objęte działaniami rewitalizacyjnymi. Dla każdego z tych obszarów określono cele strategiczne i operacyjne oraz priorytety. Wiele zapisów wynikających z Programu ma związek z ochroną środowiska i gospodarką odpadami. Przykładowe projekty tego typu to: wymiana pokryć azbestowych, przygotowanie terenu zwałowiska odpadów powęglowych „Jadwiga” pod działalność gospodarczą, zagospodarowanie rekreacyjne Kamieniołomów Ząbkowickich, rewitalizacja kompleksu „Park Zielona” oraz „Parku Brzozowego”, termomodernizacje budynków oraz wiele innych.

2.3. Charakterystyka i stan środowiska miasta Dąbrowa Górnicza

2.3.1 Charakterystyka miasta

Dąbrowa Górnicza jest gminą miejską oraz miastem na prawach powiatu, położonym w środkowo – wschodniej części województwa śląskiego w odległości około 15 km od Katowic. Jest najdalej na wschód wysuniętym miastem Aglomeracji Katowickiej, na obrzeżach Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Miasto położone jest w dorzeczu Wisły, w zlewni rzek Czarnej i Białej Przemszy. Miasto graniczy z Sosnowcem, powiatem będzińskim (Będzin, Gmina Psary, Gmina Mierzęcice, Siewierz, Sławków), powiatem zawierciańskim (Gmina Łazy) oraz powiatem olkuskim w województwie małopolskim (Gmina Klucze, gmina Bolesław). Wraz z częścią z nich wchodzi ono w skład Górnośląskiego Związku Metropolitalnego - związku międzygminnego obejmującego miasta na prawach powiatu, leżące na obszarze konurbacji śląsko-dąbrowskiej, zamieszkałego przez około 1 982 tysiące osób. Związek działa w oparciu o statut; w statucie nie ma wprost zapisanych kwestii związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami. Miasto jest regionalnym liderem skupiającym znaczną część politycznego, gospodarczego i kulturalnego życia regionu.

Powiązania zewnętrzne miasta zdeterminowane są położeniem Dąbrowy Górniczej na przecięciu transeuropejskich korytarzy transportowych (Berlin – Wrocław – Katowice – Lwów – Kijów oraz Gdańsk – Katowice – Żylin). W korytarze te wpisują się przebiegające przez Dąbrowę Górniczą linie kolejowe „E” o głównym międzynarodowym znaczeniu (C-E 65 relacji Gdynia – Warszawa – Katowice – Zebrzydowice oraz C 65/2 relacji Chorzów Siemkowice – Częstochowa – Żabkowice Będzińskie – Jaworzno Szczakowa) oraz droga ekspresowa S – 1 Cieszyn – Bielsko – Tychy – Dąbrowa Górnicza – Pyrzowice / Częstochowa. Wskazać tutaj należy również na drogę krajową nr 94 zaliczoną do dróg alternatywnych autostrady A 4. Miasto charakteryzuje się również bardzo dobrą dostępnością dwóch lotnisk komunikacji pasażerskiej (MPL Pyrzowice oraz Balice).

W zakresie powiązań infrastrukturalnych wskazać należy na istotne dla miasta funkcjonowanie systemu zaopatrzenia w wodę (GO – CZA), którym zarządza Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów w Katowicach. Zaopatrzenie w energię elektryczną Dąbrowa Górnicza funkcjonuje w ramach układu aglomeracyjnego, który tworzą: źródła energii (elektrownie systemowe, lokalne i elektrociepłownie), napowietrzne linie 400 i 220 kV oraz stacje węzłowe. Obszar miasta zaopatrywany jest w gaz (ziemny wysokometanowy) z ogólnokrajowej sieci przesyłu gazu. Z gazociągów wysokoprężnych poprzez stacje redukcyjno pomiarowe zasilana jest sieć średnio- i niskoprężnych gazociągów doprowadzających gaz do odbiorców.

Obecna liczba mieszkańców Dąbrowy Górniczej wynosi około 130 tys. osób (według podawanego przez GUS stanu na 31.12.2006 – 129 559 osób, a na 31.12.2007 – 128 795), z prawie czteroprocentową przewagą udziału kobiet (48,2% mężczyzn / 51,8% kobiet). Miasto cechuje się specyficzną fluktuacyjną strukturą demograficzną, która nosi wyraźne cechy regresywne: liczebność kolejnych roczników pokolenia do 17 lat jest znacznie mniejsza, zwiększa się natomiast liczebność grupy wiekowej powyżej 60, 65 lat. Można więc generalnie uznać, że społeczeństwo miasta, szybko zatracą cechy młodości demograficznej i jest populacją dojrzałą demograficznie.

Na terenie miasta działa w chwili obecnej 20 przedszkoli, 30 szkół podstawowych oraz 18 gimnazjów. Szkolnictwo zasadnicze zawodowe i pogimnazjalne to 20 szkół, szkolnictwo średnie ogólnokształcące to 9 szkół, a policealne to 6 szkół. Na terenie miasta działają trzy wyższe uczelnie: Zamiejskowy Ośrodek Dydaktyczny Wydziału Chemicznego Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej oraz Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego.

Dąbrowa Górnicza zajmuje obszar 18.874 ha (189 km²) i jest największą powierzchniowo gminą województwa śląskiego, zachowując przy tym niską (jak na Górnośląski Związek Metropolitalny) gęstość zaludnienia, która wynosi tu 686 osób/km². Według Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w strukturze użytkowania gruntów miasta użytki rolne stanowią 37,5 % powierzchni miasta tj. 7 076 ha, tereny zabudowane i zurbanizowane – 26,7 % (5 033 ha – w tym tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej 1.186 ha, tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej 356 ha), tereny leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 25,6 % (4 840 ha), tereny zieleni i nieużytków zielonych – 4,4 % (827 ha), tereny wód – 3,9 % (737 ha), Pustynia Błędowska – 0,9 % (173 ha), tereny rekultywowane po Kopalni Piasku Kuźnica Warężyńska – 1,1% (210 ha). Tereny zainwestowane zajmują około 5.600 ha co stanowi 30% powierzchni miasta. Są to tereny zabudowy mieszkaniowej brutto (z zielenią, drogami dojazdowymi, usługami podstawowymi), usług różnych (na wydzielonych działkach), tereny przemysłu, baz, magazynów i składów, tereny komunikacji i zieleni miejskiej. O sile Dąbrowy Górniczej jako ośrodka przemysłowego świadczy bardzo wysoki (37%) udział terenów przemysłowych w ogólnej powierzchni terenów zainwestowanych. Zauważalnie wysoki jest udział terenów komunikacji (16,3% pow. terenów zainwestowanych). Wynika on z rozbudowy sieci drogowo – ulicznej i kolejowej, a właściwie budowy od podstaw nowego układu, w ramach realizacji Huty Katowice i Koksowni.

Struktura przestrzenna miasta podkreśla, że miasto powstawało poprzez łączenie jednostek osadniczych o różnej funkcji, typowych gmin wiejskich (Błędów, Tucznawa, Łosień) i wykształconych już ośrodków miejskich (Ząbkowice, Strzemieszyce). Istotnym elementem tej struktury jest kompleks przemysłowy ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawnej Huty Katowice) i Koksowni „Przyjaźń” wraz z elementami infrastruktury komunikacyjnej (drogi, linie kolejowe) zrealizowany w latach 70 – tych na terenach pomiędzy ówczesnymi miastami: Dąbrową Górniczą, Strzemieszycami i Ząbkowicami.

Jak podaje pierwotna wersja Programu Ochrony Środowiska, według podziału geomorfologicznego Wyżyny Śląsko-Krakowskiej (Gilewska, 1972) Dąbrowa Górnicza jest częścią mezoregionu Wyżyny Śląskiej Południowej. W jej skład wchodzi jednostki: Garb Ząbkowicki, Płaskowyż Katowicki, Kotlina Przemszy i Kotlina Mitręgi. Największą powierzchnię omawianego obszaru obejmuje Kotlina Przemszy (północno-zachodnia część miasta), która tworzy tu płaską równinę z terasami rzecznyymi i wzgórzem ostańcowym Góry Gołonoskiej. Południowo-zachodnia część Dąbrowy Górniczej, położona jest w obrębie Płaskowyżu Katowickiego, którego stoki są łagodnie nachylone w kierunku Kotliny Przemszy. Na wschód od Kotliny Przemszy i Płaskowyżu Katowickiego rozciąga się Garb Ząbkowicki, w którego krajobrazie dominują niewysokie wzgórza ostańcowe, spośród których najwyższym jest Góra Bocianek (376,8 m n.p.m.). Wschodnie obrzeża Dąbrowy Górniczej zajmuje Kotlina Mitręgi, której najbardziej charakterystycznym elementem jest Pustynia Błędowska z przecinającą ją równoleżnikowo doliną Białej Przemszy.

W Dąbrowie Górniczej mieści się największa w Polsce huta żelaza: ArcelorMittal Poland S.A. - Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawna Huta Katowice) i jedna z największych europejskich koksowni: Koksownia „Przyjaźń”. W 1996 roku, na mocy rozporządzenia Rady Ministrów, utworzona została Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, w skład której weszły między innymi tereny Dąbrowy Górniczej oraz sąsiadującego z nią Sosnowca tworząc Podstrefę Sosnowiecko – Dąbrowską. Jej cechą charakterystyczną jest rozproszenie terytorialne obszarów przeznaczonych pod inwestycje oraz ich położenie w pobliżu restrukturyzowanych przedsiębiorstw. W przeciągu kilku ostatnich lat, na terenach Podstrefy znajdujących się w Dąbrowie Górniczej wybudowanych zostało wiele zakładów produkcyjnych i usługowych.

2.3.2 Stan i monitoring środowiska

2.3.2.1 Powietrze

Klimat i warunki meteorologiczne

Dąbrowa Górnicza położona jest na Wysoczyźnie Dąbrowskiej, na wschodnim skraju Wyżyny Katowickiej, która jest częścią makroregionu Wyżyna Śląska. Tak jak reszta kraju, Wyżyna Śląska znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego. Jednak specyficzne położenie powoduje, że krzyżują się tu wpływy różnych mas powietrza: morskiego, kontynentalnego, polarnego, a nawet zwrotnikowego. Nachylenie powierzchni w kierunku zachodnim na terenie Dąbrowy Górniczej decyduje o tym, że klimat miasta kształtują w przeważającej większości masy powietrza morskiego (ok. 65%). Zdecydowanie mniejszy jest udział mas powietrza kontynentalnego, natomiast wpływy zwrotnikowe są w tym miejscu znikome. Wpływ mas powietrza morskiego wpływa na znaczną wilgotność względną notowaną w mieście, sięgającą 79% średnio w roku. Na terenie Dąbrowy Górniczej notowanych jest stosunkowo wiele, w porównaniu z innymi rejonami kraju bezwietrznych sytuacji pogodowych. Cisze występują przez ok. 70 dni w roku (czyli blisko 20% czasu w roku). Pozostałe wiatry mają zwykle niewielką siłę i, podobnie jak w całym kraju, przeważają wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego. Tego rodzaju charakterystyka warunków meteorologicznych wpływa niekorzystnie na sposób rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń emitowanych do powietrza. Szczególnie gęsto zabudowane części miasta są źle przewietrzane. Należy zwrócić uwagę, że dodatkowo w Dąbrowie notowanych jest stosunkowo wiele dni pochmurnych, ok. 178, czyli blisko 49% czasu w roku. Fakt ten znacznie utrudnia możliwość korzystania z energii słonecznej. Najmniejsze zachmurzenie notuje się w sierpniu i wrześniu, zaś największe na przełomie jesieni i zimy, w listopadzie, grudniu i styczniu.

Roczna suma opadów jest na Wyżynie Śląskiej wyższa od średniej w kraju i waha się od 700-800 mm. Przyczynia się do tego z pewnością ośrodek miejski – przemysłowy emitujący do powietrza znaczne ilości energii cieplnej, przez co dochodzi do tworzenia aktywnych jąder kondensacji. W ciągu roku odnotowuje się ponad 45% dni z opadem. Najwięcej opadów jest w lipcu i sierpniu, zaś najmniej w styczniu. Stosunkowo często notuje się w mieście dni z pogodą mglistą. Z uwagi na dużą różnorodność poszycia terenu oraz znaczne przekształcenie środowiska naturalnego na terenie Dąbrowy Górniczej charakterystyczną cechą klimatu są zmiany termiki pomiędzy obszarami uprzemysłowionymi a otaczającymi je terenami. Średnia roczna temperatura wynosi 7,9°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, a najchłodniejszym styczeń. Na wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza, których źródłem są procesy ogrzewania budynków istotną cechą klimatu jest okres przymrozkowy. Ma to bezpośredni wpływ na długość sezonu grzewczego. Na Wyżynie Śląskiej okres przymrozkowy jest stosunkowo długi, przekracza 200 dni w roku.

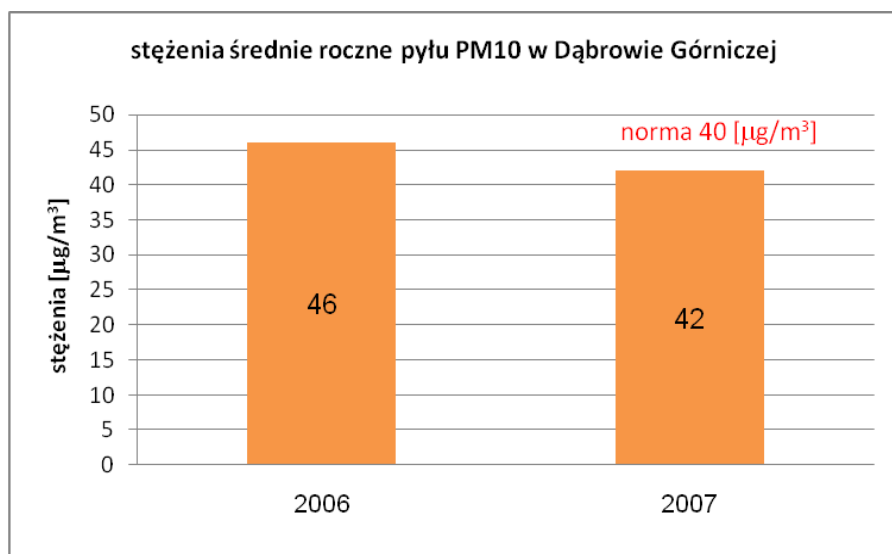
Analiza stanu zanieczyszczenia powietrza – stan obecny i tendencje zmian

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach co roku przygotowuje i podaje do publicznej wiadomości „Ocenę roczną jakości powietrza w Województwie Śląskim”. Dąbrowa Górnicza należy do strefy „Aglomeracja Górnośląska”. W ostatniej ocenie z 2006 roku strefa ta została zaliczona do klasy C ze względu na ochronę zdrowia dla pyłu zawieszonego PM₁₀, dwutlenku siarki (SO₂) i ozonu (O₃). Natomiast w ostatniej ocenie jakości powietrza za 2007 rok strefa została zaliczona do strefy C dla pyłu PM₁₀, benzo(a)piranu oraz ozonu. Tym samym strefa jest stale zakwalifikowana do wykonania programu ochrony powietrza.

W samej Dąbrowie Górniczej na stacji pomiarowej zlokalizowanej przy ul. 1000-lecia 25a notowane są jedynie przekroczenia pyłu zawieszonego PM10. Przekroczenia dotyczą zarówno stężeń średniorocznych jak i dopuszczalnej częstości przekraczania stężeń 24-godzinnych. W 2007 roku odnotowano 98 dni z przekroczeniami stężeń 24-godzinnych. Stężenia pozostałych mierzonych zanieczyszczeń nie przekraczają wielkości normatywnych ze względu na ochronę zdrowia. W 2006 roku zostały odnotowane przekroczenia stężeń normatywnych dwutlenku siarki i tlenków azotu ze względu na ochronę roślin.

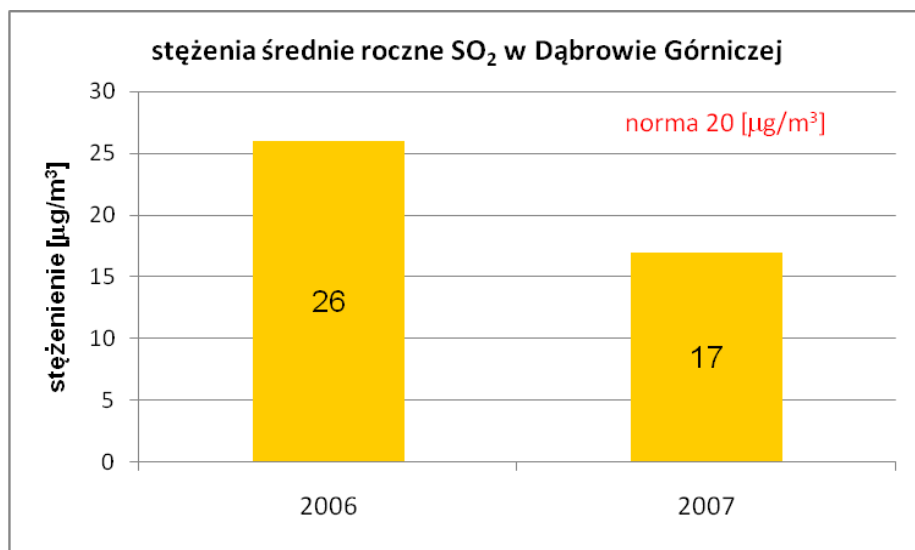
Na wykresie nr 1 przedstawiono wielkość stężeń średniorocznych pyłu PM10 w ostatnich latach w odniesieniu do stężenia dopuszczalnego ze względu na ochronę zdrowia.

Rys. 1. Wielkość stężeń średniorocznych pyłu PM10 w latach 2006-2007

Wykres nr 2 obrazuje wielkość stężeń średniorocznych dwutlenku siarki w ostatnich latach w odniesieniu do stężenia dopuszczalnego ze względu na ochronę roślin.

Rys. 2. Wielkość stężeń średniorocznych dwutlenku siarki w latach 2006-2007

Stacja pomiarowa przy ul. 1000-lecia 25a to stacja automatyczna, położona w południowo-zachodniej części miasta, w dzielnicy Gołonóg. W sąsiedztwie stacji znajdują się bloki mieszkalne w zabudowie wielorodzinnej (cztero- i dziesięciokondygnacyjne) ogrzewane centralnie z miejskiej sieci ciepłowniczej. Osiedla otaczają stację od północy, wschodu i południa. W odległości ok. 800 m na wschód przebiega droga szybkiego ruchu (S-1), a dalej znajdują się tereny przemysłowe ArcelorMittal Poland S.A. (dawna Huta Katowice) i Koksowni „Przyjaźń” Sp. z o.o.

W Dąbrowie Górniczej uruchomione zostały pomiary pyłu zawieszonego PM_{2,5}. Planowane jest ich prowadzenie przez cały rok 2008. Odbywa się to w ramach monitoringu pyłu PM_{2,5} prowadzonego w Województwie Śląskim. Wyniki badań prowadzonych w lecie 2007 roku wskazują na znaczący (60%) udział drobnej frakcji pyłu PM_{2,5} w pyłe zawieszonym PM₁₀. Stężenia 24-godzinne pyłu PM_{2,5} wahały się w granicach 4 – 87 [µg/m³]. Wysokie, jak na sezon letni, było również stężenie średnie i wyniosło 21 [µg/m³]. Wysokość tych stężeń można odnieść do wielkości normatywnych z Dyrektywy CAFE (Clean Air for Europe), tzn. dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza atmosferycznego i w sprawie czystszej powietrza dla Europy. Zgodnie z nią, państwa członkowskie są zobowiązane do zmniejszenia do 2020 r. narażenia na działanie pyłu PM_{2,5} na obszarach miejskich o średnio 20 proc. w porównaniu z poziomem z roku 2010. Na obszarach tych poziom narażenia należy zredukować do 2015 r. do wartości poniżej 20 µg/m³. Na całym pozostałym swoim terytorium (tj. poza obszarami miejskimi) państwa członkowskie będą zmuszone do przestrzegania dopuszczalnej wartości dla PM_{2,5} wynoszącej maksymalnie 25 µg/m³. Wartość tą należy osiągnąć do 2015 r., a w miarę możliwości do 2010 r.; równocześnie należy wykazać, że podjęto wszystkie stosowne środki służące ograniczeniu zanieczyszczeń. Termin osiągnięcia zgodności z normami dotyczących PM₁₀ może zostać przedłużony o trzy lata po wejściu w życie dyrektywy (połowa roku 2011) lub, w przypadku dwutlenku azotu i benzenu, o maksymalnie pięć lat (2010 – 2015) pod warunkiem, że w pełni wdrożono odnośne unijne instrumenty prawne, takie jak dyrektywa dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli oraz że podjęto wszystkie stosowne środki służące ograniczeniu zanieczyszczeń.

Istotnym jest również master – plan, mówiący o tym iż do 2020 należy: zredukować emisję CO₂ o 20%, zmniejszyć zużycie energii o 20% oraz zwiększyć poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii do poziomu 20%. Z tej polityki wynika imperatyw Unii Europejskiej w podejmowaniu nowych inicjatyw dotyczących zmniejszenia emisji (np. zaostrzenie norm emisyjnych dla samochodów), energochłonności, itp.

Prowadzona w 2005 roku na terenie Województwa Śląskiego inwentaryzacja emisji drobnej frakcji pyłów wykazała, że głównym źródłem emisji pyłu PM_{2,5} są gospodarstwa domowe (46%), w podobnym stopniu źródła punktowe (42%), a udział źródeł komunikacyjnych to 10%. Wśród źródeł punktowych za emisję pyłu PM_{2,5} odpowiadają głównie: energetyka zawodowa, hutnictwo żelaza, ciepłownie, kotłownie komunalne, kotłownie przemysłowe, koksownie i huty szkła.

W strefie Aglomeracja Górnośląska obowiązuje program ochrony powietrza dla pyłu zawieszonego PM₁₀ określony w 2004 roku rozporządzeniem Wojewody Śląskiego nr 17/2004 (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 23, poz. 793), który określa podstawowe kierunki działań zmierzających do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀. Program ochrony powietrza został opracowany z uwagi na przekroczenia dopuszczalnych stężeń średniorocznych i 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM₁₀ zmierzonych na stacjach pomiarowych w Katowicach, Gliwicach, Bytomiu, Sosnowcu i Piekarach Śląskich zlokalizowanych w obrębie strefy Aglomeracja Górnośląska, w której granicach leży również Dąbrowa Górnicza. Zgodnie z zapisami programu ochrony powietrza za stan zanieczyszczenia powietrza na terenie Aglomeracji Górnośląskiej odpowiada emisja z sektora komunalnego (niskie źródła spalania paliw do celów grzewczych) oraz emisja ze źródeł komunikacyjnych. Dodatkowo nakłada się na

to oddziaływanie emisji ze źródeł przemysłowych, których duża koncentracja na terenie strefy sprawia, że ich oddziaływanie jest istotne. Za priorytetowe zadanie uznano ograniczenie tzw. „niskiej emisji”, szczególnie w centralnych częściach miast aglomeracji. Wskazano również na konieczność stworzenia efektywnego systemu zarządzania jakością powietrza opartego na monitoringu emisji oraz regionalnym modelu prognostycznym. Jednocześnie w oparciu o analizę możliwości ekonomicznych społeczeństwa oraz uwzględniając specyfikę strefy zwrócono uwagę, że kondycja ekonomiczna gmin i społeczności lokalnych oraz rosnące ceny gazu powodują, iż nie można spodziewać się spektakularnych efektów.

Obowiązujący program ochrony powietrza określa zadania priorytetowe zmierzające do poprawy stanu jakości powietrza:

- 1) ograniczenie emisji pyłu PM10 związanej z wytwarzaniem energii cieplnej dla celów bytowo-gospodarczych,
- 2) podnoszenie efektywności odpylania w istniejących obiektach przemysłowych, ograniczenie emisji nieorganicznej i wtórnej z sektora przemysłowego,
- 3) dostosowanie dużych źródeł energetycznego spalania paliw do wymagań BAT (stosowanie najlepszej dostępnej techniki),
- 4) ograniczenie i likwidacja emisji wtórnej ze zwałowisk odpadów (składowisk przemysłowych i komunalnych), szczególnie termicznie czynnych,
- 5) rozbudowa przemysłowych systemów automatycznego monitoringu emisji pyłów z procesów przemysłowych,
- 6) ograniczenie emisji pyłu związanej z procesami inwestycyjnymi w przemyśle;
- 7) uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego działań zmierzających do ograniczenia emisji,
- 8) wspieranie lokalnych inicjatyw, na rzecz przeciwdziałania wypalaniu traw,
- 9) ograniczenie emisji z transportu i komunikacji (budowa obwodnic, przebudowa i modernizacja istniejących dróg itp.),
- 10) rozwój narzędzi zintegrowanego zarządzania jakością powietrza w regionie oraz podjęcie prac badawczych w zakresie charakterystyki emisji pyłów oraz oceny narażenia mieszkańców na szkodliwe substancje zawarte w pyłach,
- 11) edukacja ekologiczna - kształtowanie właściwych zachowań społeczeństwa (tj. oszczędność energii cieplnej i elektrycznej, używanie węgla dobrej jakości, aspekty zdrowotne narażenia na oddziaływanie pyłu PM10),
- 12) działania porządkujące (np. zakaz spalania odpadów na powierzchni ziemi, zmywanie ulic w okresach suszy itp.).

W samej Dąbrowie Górniczej podstawowe działania koncentrują się przede wszystkim na termomodernizacji budynków oraz modernizacji systemów oczyszczania gazów powstających w procesach technologicznych lub modernizacji poszczególnych urządzeń w zakładach przemysłowych w myśl idei stosowania najlepszej dostępnej technologii.

Program ochrony powietrza z roku 2004 wymienia również inwestycje drogowe, których realizacja powinna wpłynąć na obniżenie emisji z ciągów drogowych. Wśród zapisów znalazły się działania przewidziane dla terenu Dąbrowy Górniczej:

- budowa obwodnicy łączącej dzielnicę zachodnią z terenami przemysłowymi w części wschodniej,
- budowa obwodnicy dla dzielnicy Ząbkowice (droga wojewódzka nr 796),
- budowa drogi łączącej dzielnicę Antoniów i Piekło.

W ramach realizacji zapisów rozporządzenia Wojewody Śląskiego wprowadzającego program ochrony powietrza na terenie Aglomeracji Górnośląskiej władze Dąbrowy Górniczej podejmują szereg działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza:

- 1) termomodernizacja placówek oświatowych wraz z wymianą dotychczasowych systemów grzewczych na proekologiczne,
- 2) w celu zmniejszenia tzw. „niskiej emisji” udzielane są dotacje dla właścicieli budynków mieszkalnych, którzy modernizują system ogrzewania mieszkań (ogrzewanie węglowe zmieniają na gazowe, olejowe lub elektryczne),
- 3) planowane są działania zmierzające do ograniczenia uciążliwości ciągów komunikacyjnych, np. budowa obwodnicy dzielnicy Ząbkowice.

Przyczyny zmiany jakości powietrza

• Uprzemysłowienie

Dąbrowa Górnicza znajduje się w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Jest to największy zurbanizowany obszar w Polsce, gdzie silne zanieczyszczenie powietrza powoduje zmniejszenie natężenia promieniowania słonecznego. Dodatkowo znaczna ilość emitowanej energii cieplnej prowadzi do zwiększenia zachmurzenia.

Należy zwrócić uwagę, że jest to obszar pełen sprzeczności, gdzie obok terenów przemysłowych znajdują się obszary o bardzo cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Można tu podziwiać fragmenty krajobrazów zbliżonych do naturalnych. Imponująca jest również ich różnorodność: od torfowisk, przez lasy łęgowe, grady, buczyny, po bory sosnowe. W granicach powiatu grodzkiego natrafić można na tak skrajne ciekawostki krajobrazowo-przyrodnicze jak Pustynia Błędowska, gdzie ochroną objęto pozostałości po największym w Polsce obszarze śródlądowych piasków wydmy, czy bagna w Antoniowie chronione ze względu na zachowanie obszaru torfowiska z jego unikatową roślinnością.

Jest to duży i znaczący ośrodek przemysłowy, gdzie obok tradycyjnych gałęzi przemysłu metalurgicznego, maszynowego i koksowniczego dużą rolę odgrywają również zakłady produkujące na rzecz budownictwa i przemysłu motoryzacyjnego. Rozwija się także produkcja szkła, tworzyw sztucznych, materiałów izolacyjnych, kostki brukowej i in. Tak różnorodne zakłady przemysłowe zlokalizowane w jednym mieście powodują wprowadzanie do powietrza różnorodnych zanieczyszczeń.

• Komunikacja

Na sieć drogową Dąbrowy Górniczej składają się: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne.

Przez Dąbrowę Górniczą przebiega szereg szlaków komunikacyjnych. Do najważniejszych należy droga ekspresowa S1 [E75] (relacji Gdańsk – Łódź – Częstochowa – Dąbrowa Górnicza – Tychy – Cieszyn – granica państwa). Zapewnia ona połączenie z autostradą A4. Miasto przecinają również drogi krajowe:

- ✓ droga nr 86 (Wojkowice Kościelne – Będzin – Sosnowiec – Katowice - Tychy) o parametrach drogi głównej ruchu przyspieszonego,
- ✓ droga nr 94 (Krzywa – Legnica – Wrocław – Opole – Bytom – Sosnowiec – Dąbrowa Górnicza – Olkusz - Kraków) o parametrach drogi głównej ruchu przyspieszonego,

Poza tym można wyróżnić następujące drogi wojewódzkie:

- ✓ droga nr 790 (Dąbrowa Górnicza – Ogrodzieniec - Pilica),
- ✓ droga nr 796 (Zawiercie – Dąbrowa Górnicza),
- ✓ droga nr 910 (Będzin – Dąbrowa Górnicza).

Przejście tranzytowego ruchu samochodowego przez Dąbrowę Górniczą odbywa się głównie drogą ekspresową S1 z północy na południe oraz drogą nr 94 biegnącą z zachodu na wschód w południowej części miasta. Droga nr 86 biegnie wzdłuż zachodniej granicy miasta.

Drogi wojewódzkie zapewniają powiązania z sąsiednimi gminami oraz są ulicami zbiorczymi lub głównym w układzie komunikacyjnym miasta. Droga nr 790, poprowadzona ulicami Gołonoską i Łaskową, jest drogą zbiorczą. Droga nr 796 poprowadzona jest ulicami: Armii Krajowej, Szosową, Idzikowskiego i Łazowską. Stanowi drogę zbiorczą i ze względu na duże obciążenie ciężkim ruchem samochodowym tego odcinka planowana jest realizacji północnego obejścia Ząbkowic. Droga nr 910 jest drogą główną w układzie komunikacyjnym Dąbrowy Górniczej. Jej przejście przez miasto poprowadzone jest ulicami: Sobieskiego, Królowej Jadwigi i Aleją Róż.

Dąbrowa Górnicza będąca częścią Aglomeracji Górnośląskiej posiada gęstą sieć dróg, które łączą poszczególne miasta aglomeracji. Za względu na przemysłowy charakter tego obszaru również drogi wojewódzkie cechuje duże natężenie ruchu pojazdów. O ile drogi ekspresowe w większości nie przebiegają w bezpośrednim sąsiedztwie osiedli mieszkaniowych, o tyle drogi wojewódzkie łączące miasta Aglomeracji Górnośląskiej często poprowadzone są przez w centrum miasta.

Główna oś układu komunikacyjnego miasta biegnie w ciągu ulic: Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Józefa Piłsudskiego / Kasprzaka. W celu odciążenia tego ciągu planowana jest budowa równoległej Drogowej Trasy Średnicowej (DTŚ „Wschód”) o parametrach drogi głównej. Ponadto planowana jest modernizacja szeregu ciągów ulicznych oraz realizacja nowych dróg zbiorczych dla zapewnienia komunikacji z nowymi terenami inwestycyjnymi w Tucznawie oraz terenami wypoczynkowo-rekreacyjnymi i mieszkalnymi zlokalizowanymi w sąsiedztwie zbiornika Kuźnica Warężyńska.

Dąbrowa Górnicza ma również bardzo gęstą sieć kolejową. W mieście znajduje się 9 stacji kolejowych. Ponadto obok terenów dawnej Huty Katowice (obecnie ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej) znajduje się stacja przeładunkowa Linii Hutniczej – Szerokotorowej.

- **„Niska emisja” i emisja niezorganizowana**

Obok dużej koncentracji zakładów przemysłowych oraz gęstej sieci dróg (na których natężenie ruchu znacznie przekracza średnią krajową) należy wskazać jeszcze inne przyczyny zmiany jakości powietrza w Dąbrowie Górniczej. Związane są one głównie z emisją niską i niezorganizowaną:

- a) zużycie do celów grzewczych w gospodarstwach indywidualnych paliw niskiej jakości,
- b) duży udział indywidualnego ogrzewania węglowego,
- c) emisja wtórna z niezrekultywowanych terenów poprzemysłowych tj. składowiska odpadów i zwały kopalniane.

- **Źródła zanieczyszczeń**

Na stan jakości powietrza w Dąbrowie Górniczej wpływa emisja z różnego rodzaju źródeł. Wyróżnić należy:

- ✓ źródła punktowe (zakłady przemysłowe, energetyka ciepła),
- ✓ źródła liniowe (transport, przede wszystkim komunikacja samochodowa),
- ✓ źródła powierzchniowe, tzw. „emisja niska”, związane ze spalaniem paliw do celów grzewczych (kotłownie lokalne i paleniska indywidualne).

Podkreślić należy, że emisja z komunikacji samochodowej oraz ze spalania paliw przyczynia się do powstawania emisji wtórnej. Wyemitowane do powietrza tlenki azotu i węglowodory na

skutek reakcji fotochemicznych zachodzących w powietrzu przy udziale światła słonecznego przyczyniają się do powstawania silnie toksycznego ozonu. Chociaż za powstawanie ozonu odpowiadają zanieczyszczenia wyemitowane na terenie miasta to jednak maksima koncentracji ozonu obserwuje się najczęściej w większych odległościach od źródeł emisji, na terenach podmiejskich z przewagą drzewostanu iglastego oraz często na terenach parków.

Źródła punktowe

Zanieczyszczenia emitowane ze źródeł punktowych postają w wyniku spalania paliw oraz w wyniku prowadzenia procesów technologicznych w zakładach przemysłowych. W wyniku energetycznego spalania paliw powstają następujące zanieczyszczenia: dwutlenek siarki (SO_2), tlenki azotu (NO_x), pył, tlenek węgla (CO) i dwutlenek węgla (CO_2). Tego rodzaju źródła, ze względu na sposób wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza (wysokość emitora oraz prędkość wylotowa gazów), oddziałują na stan jakości powietrza w mieście w mniejszym stopniu niż spalanie paliw w indywidualnych systemach grzewczych. Według raportu WIOŚ pt. „Stan środowiska w województwie śląskim w 2006 r. (WIOŚ, Katowice 2006), emisja zanieczyszczeń pyłowych ze źródeł punktowych w Dąbrowie Górniczej wynosi 21%.

Rodzaj zanieczyszczeń powstających w zakładach przemysłowych zależy od rodzaju prowadzonych procesów technologicznych. Na terenie Dąbrowy Górniczej dominuje przemysł hutniczy i metalurgiczny, ale rozwijają się również inne gałęzie przemysłu, m. in. przemysł maszynowy, budowlany, motoryzacyjny. Powstające w wyniku prowadzenia procesów technologicznych zanieczyszczenia to głównie: amoniak, fenol, ksylen, kwas siarkowy, metan, węglowodory aromatyczne i alifatyczne, chlor, siarkowodór, toluen, aceton, alkohole, etylobenzen, octan butylu i inne oraz pyły zawierające metale ciężkie (np. miedź i cynk).

Dąbrowa Górnicza jest miejscem bardzo atrakcyjnym dla inwestorów. Miasto leży w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, a wraz z Sosnowcem tworzy Podstrefę Sosnowiecko-Dąbrowską. Poza całym szeregiem nowych inwestycji na terenie Dąbrowy Górniczej znajduje się również cały szereg restrukturyzowanych zakładów. Wśród najważniejszych i największych zakładów przemysłowych w mieście wymienić należy:

- 1) ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej
- 2) EC Nowa Sp. z o.o.
- 3) Koksownia "Przyjaźń" Sp. z o.o.
- 4) Saint Gobain Glass Polska Sp. z o.o.
- 5) Sarpi Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.
- 6) Zakłady Tworzyw Sztucznych "Ząbkowice Erg" S.A.
- 7) Ekocem Sp. z o.o.
- 8) Final S.A.
- 9) Feidal Polska Sp. z o.o.
- 10) Alkat Sp. z o.o.
- 11) Sekurit Saint Gobain Polska sp. z o.o.
- 12) Brembo Sp. z o.o.
- 13) URSA Polska Sp. z o.o.

Pośród tych zakładów zlokalizowanych na terenie Dąbrowy Górniczej najwięcej zanieczyszczeń emitują do powietrza: ArcelorMittal Poland S.A., Elektrociepłownia „EC Nova” Sp. z o.o. oraz Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o.

ARCELORMITTAL POLAND S.A. czyli dawna HUTA KATOWICE

Jest to największy zakład przemysłowy działający na terenie Dąbrowy Górniczej oraz największa huta żelaza w Polsce. Obecnie w zakładzie działają trzy wielkie piece i trzy walcownie oraz dwie linie ciągłego odlewu stali. Huta znana jest przede wszystkim z produkcji szyn tramwajowych i kolejowych.

„EC NOWA”

Elektrociepłownia „EC Nowa” Sp. z o.o. została wyodrębniona z dawnej Huty Katowice. Przedsiębiorstwo zajmuje się produkcją i dostarczaniem mediów energetycznych do produkcji hutniczej oraz ciepło do przygotowania ciepłej wody użytkowej dla Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Dąbrowie Górniczej. Kotłownia parowa wyposażona jest w 5 kotłów OPG 230 i jeden OPG 430. Wszystkie opalane są pyłem węglowym i mieszaniną gazów odpadowych pochodzących z procesów hutniczych. W elektrociepłowni zainstalowany jest również kocioł wodny WP 120, opalany węglem kamiennym i gazem koksowniczym.

KOKSOWNIA „PRZYJAŹŃ”

Jest to jeden z największych producentów koksu w Polsce. Produkcja koksu w zakładzie odbywa się w czterech bateriach koksowniczych. Źródłem emisji zanieczyszczeń są również obiekty towarzyszące tj. obiekty przygotowania węgla, instalacja suchego chłodzenia koksu, składowisko odpadów. Koksownia posiada też szereg obiektów zmniejszających jej uciążliwość dla środowiska, m. in. instalację oczyszczania gazu koksowniczego i odzysku węglopochodnych oraz instalację oczyszczania ścieków.

Na podstawie bazy zawierającej dane o opłatach za korzystanie ze środowiska prowadzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego określono wielkość ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z jednostek organizacyjnych objętych obowiązkiem wnoszenia opłat. Przedstawione poniżej wykresy oraz tabele pokazują zmiany wielkości emisji zanieczyszczeń w latach 2006 i 2007.

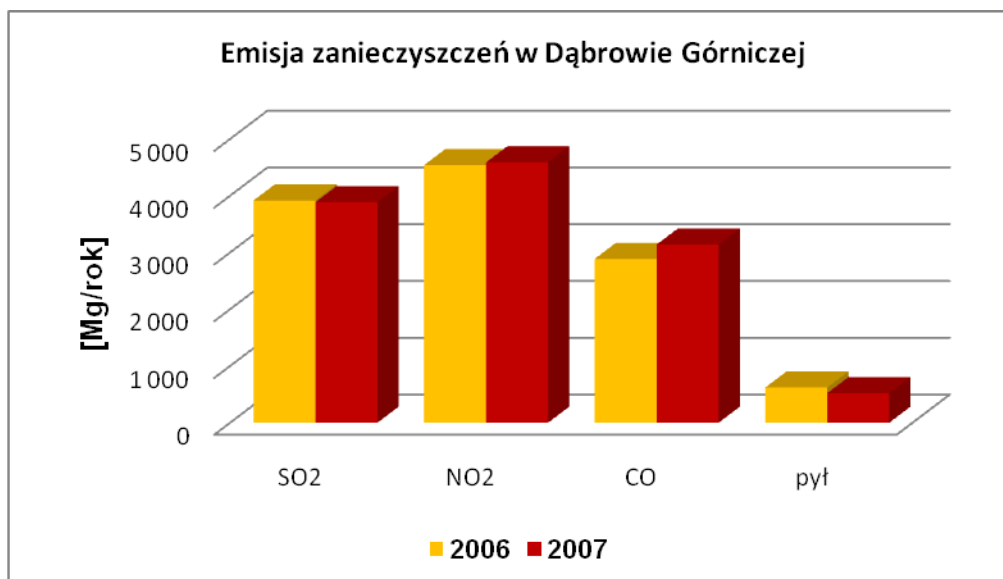
Tab. 1. Emisja zanieczyszczeń w Dąbrowie Górniczej w latach 2006 i 2007

Rodzaj zanieczyszczeń	Emisja w Dąbrowie Górniczej [Mg/rok]	
	2006	2007
suma zanieczyszczeń gazowych	3 159 899	3 281 932
suma zanieczyszczeń pyłowych	994	937
suma zanieczyszczeń gazowych z wyłączeniem dwutlenku węgla (CO ₂)	11 548	11 842

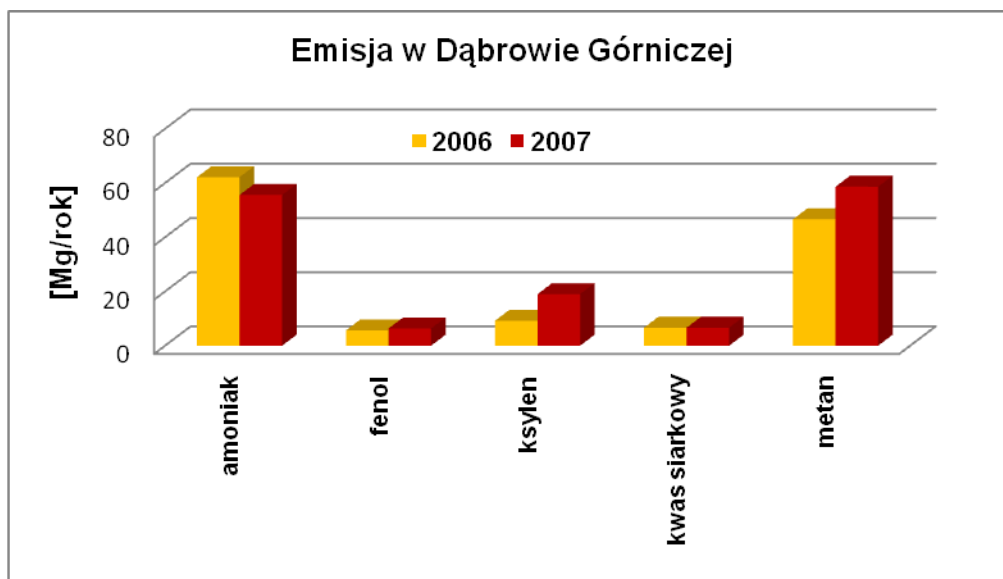
Tab. 2. Dane o emisji zanieczyszczeń według wykazu opłat za korzystanie ze środowiska

Zanieczyszczenie	Emisja [Mg]	
	2006	2007
SO ₂	3 914,27	3 885,97
NO ₂	4 537,41	4 587,00
CO	2 884,88	3 138,54
CO ₂	3 148 350,38	3 270 090,28
pył	618,43	519,73
amoniak	62,15	55,58
fenol	5,66	6,35
ksylen	9,20	19,01
kwask siarkowy	6,64	6,63
metan	46,63	58,65

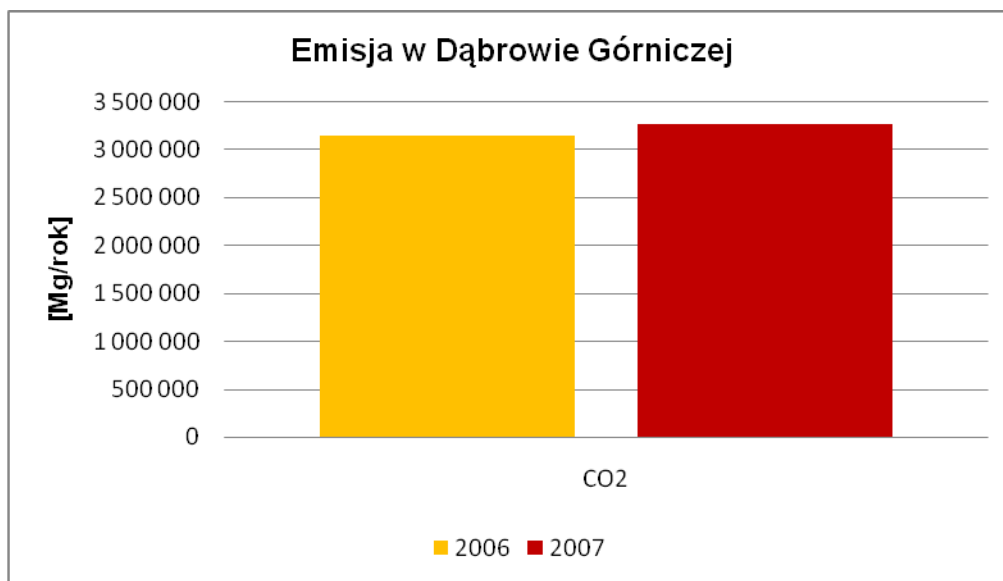
Rys. 3a. Wielkość emisji do powietrza w latach 2006 – 2007: SO₂, NO₂, CO, pył

Rys. 3b. Wielkość emisji do powietrza w latach 2006 – 2007:
amoniak, fenol, ksylen, kwas siarkowy, metan

Rys. 3b. Wielkość emisji do powietrza w latach 2006 – 2007: CO₂

W poniższej tabeli zestawiono zakłady przemysłowe zlokalizowane na terenie Dąbrowy Górniczej, w których emisja podstawowych zanieczyszczeń w latach 2006 i 2007 była najwyższa.

Tab.3. Dane o emisji zanieczyszczeń z poszczególnych zakładów

Lp	nazwa zakładu	rok	emisja zanieczyszczeń [Mg/rok]				
			SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂	pył
1	PONAR-DEFUM - Dąbrowska Fabryka Obrabiarek	2006	14,04	5,62	28,12	2 952,31	9,69
		2007	9,13	4,19	20,93	2 197,88	16,31
2	Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych "DAMEL" S.A.	2006	b.d.	2,91	1,34	b.d.	0,79
		2007	b.d.	0,41	0,44	b.d.	0,31
3	URSA Polska Sp. z o.o.	2006	0,21	46,38	37,48	9 832,10	18,05
		2007	0,00	45,99	52,59	9 856,31	7,92
4	Brembo Poland Sp. z o.o.	2006	1,41	2,00	16,86	2 362,53	0,45
		2007	1,91	3,03	23,50	2 253,21	5,37
5	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Dąbrowie Górniczej S.A.	2006	629,94	209,78	339,58	214 115,87	123,47
		2007	296,55	98,04	177,90	53 432,51	57,21
6	KUŹNICA WAREŻYŃSKA Kopalnia Piasku S.A.	2006	13,25	4,14	20,70	2 173,50	6,62
		2007	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.	2006	2,35	28,16	1,31	24 802,88	0,74
		2007	0,01	36,74	0,36	30 138,83	0,48

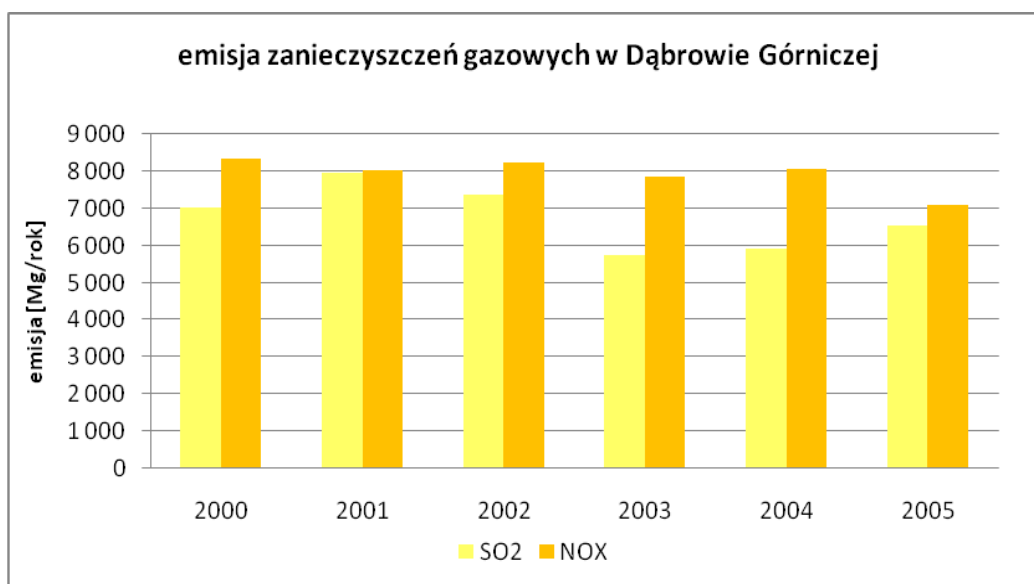
Lp	nazwa zakładu	rok	emisja zanieczyszczeń [Mg/rok]				
			SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂	pył
8	SAINT-GOBAIN GLASS POLSKA Sp. z o.o.	2006	97,92	1 017,46	3,64	117 515,40	80,00
		2007	194,81	1 038,28	10,71	116 546,15	76,20
9	HUTA BANKOWA Sp. z o.o.	2006	0,01	14,30	6,46	27 050,29	0,21
		2007	0,01	22,41	4,82	20 789,41	0,21
10	LIDMAN Energetyka Ciepła Sp. z o.o.	2006	25,48	16,06	110,98	8 686,58	3,64
		2007	32,26	23,64	173,36	9 850,77	6,13
11	Elektrociepłownia EC Nowa Sp. z o.o.	2006	1 836,48	2 323,80	182,86	2 299 687,69	341,23
		2007	1 959,19	2 259,44	125,73	2 454 197,63	309,05
12	Koksownia "PRZYJAŹŃ" Sp. z o.o.	2006	1 288,60	861,42	2 122,46	427 731,00	364,72
		2007	1 388,12	1 050,55	2 533,98	553 084,00	402,65
13	ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej	2006	3 824,44	2 886,17	103 483,53	b.d.	2 403,83
		2007	3 971,39	3 141,64	101 506,85	b.d.	2 578,89

Według danych GUS o emisji zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie Dąbrowy Górniczej w ciągu ostatnich lat występują jedynie niewielkie wahania emisji. W miarę wyraźny spadek emisji zaobserwować można jedynie w przypadku pyłu. Pokazują to przedstawione poniżej wykresy. Podkreślić należy, że każdego roku 98% zanieczyszczeń pyłowych wytwarzanych w zakładach ujętych w statystykach GUS zatrzymywanych jest w urządzeniach odpylających. Niemniej należy również mieć na uwadze to, iż wiele zanieczyszczeń pochodzi ze źródeł emisji nieorganizowanej na terenie największych źródeł przemysłowych (nieszczelności instalacji, place magazynowe, składowiska, oczyszczalnie ścieków, emisja z obiegów chłodniczych uzupełnionych ściekami, procesy załadownicze i wyładownicze). Istotnym jest również występowanie uciążliwości odorowych pochodzących z procesów przemysłowych, składowisk odpadów, stosowania nawozów organicznych (w tym – komunalnych osadów ściekowych) oraz emisji nieoczyszczonych ścieków komunalnych. Poniższe wykresy (podobnie jak rysunki 3a, 3b i 3c) odnoszą się wyłącznie do emisji zorganizowanej.

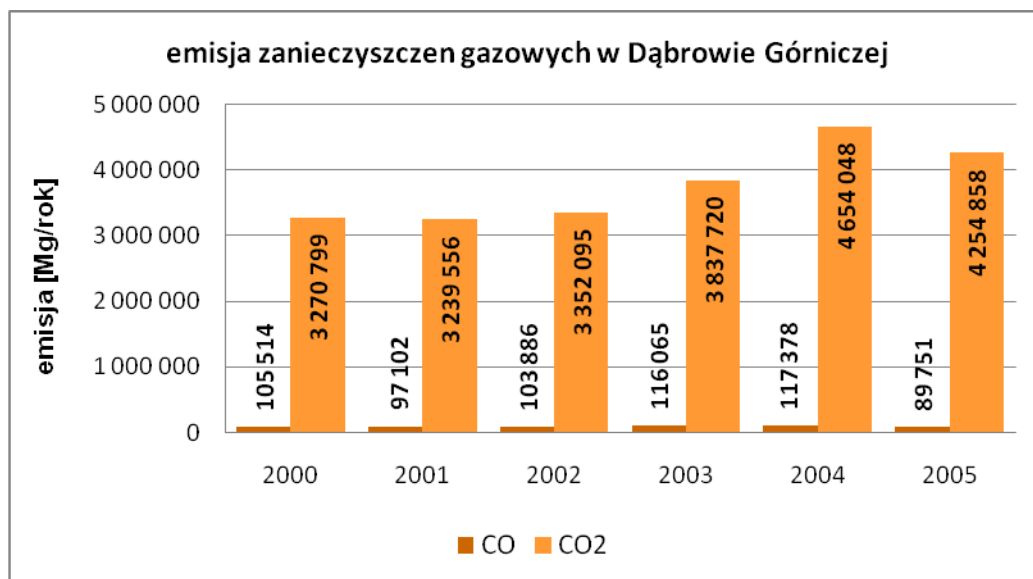
Rys. 4a. Emisja pyłu na przestrzeni lat

Rys. 4b. Emisja SO₂ i NO_x na przestrzeni lat

Rys. 4c. Emisja CO i CO₂ na przestrzeni lat

Źródła liniowe

W przypadku źródeł komunikacyjnych zanieczyszczenia pochodzą ze spalania paliw (benzyny lub oleju napędowego) w silnikach samochodów. Emitowane są przede wszystkim tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO₂), tlenki azotu (NO_x) oraz węglowodory. Dodatkowym problemem jest emisja zanieczyszczeń pyłowych pochodzących głównie ze ścierania opon, hamulców oraz nawierzchni dróg. Pyły te często zawierają metale ciężkie tj. ołów, nikiel, kadm i miedź. W czasie przemieszczania pojazdów na drodze dochodzi również do tzw. wtórnego pylenia, czyli ponownego unoszenia pyłu znajdującego się na drodze.

Na wielkość emisji zanieczyszczeń ze źródeł liniowych ma wpływ cały szereg czynników. Należy wśród nich wymienić:

- strukturę i natężenia ruchu pojazdów,
- organizację ruchu samochodowego,
- płynność ruchu pojazdów na drodze,
- stan techniczny dróg i pojazdów.

Badania natężenia ruchu pojazdów prowadzone co 5 lat przez Generalną Dyрекcję Dróg Publicznych pokazują stały wzrost natężenia ruchu, a co za tym idzie wzrasta emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych. Szczególnie wzrasta niekorzystne oddziaływanie ruchu samochodowego w pobliżu arterii komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu. Dodatkowo w dużych miastach niezadowalająca płynność ruchu (tworzenie się korków) prowadzi do wzrostu zużycia paliwa i wydłużenia czasu przejazdu, a co za tym idzie wzrasta wielkość emisji.

Tab.4. Natężenie ruchu pojazdów na drogach Polski i Województwa Śląskiego

numer drogi	obszar lub odcinek drogi	drogi międzynarodowe	pozostałe krajowe	krajowe ogółem	wojewódzkie
		SDR2005	SDR2005	SDR2005	SDR2006
		pojazdów/dobę	pojazdów/dobę	pojazdów/dobę	pojazdów/dobę
	Polska	13 561	5 990	8 244	
	Województwo Śląskie	23 697	9 982	13 433	
S1 [E75]	Wojkowice - Dąbrowa		16 531		
S1 [E75]	Dąbrowa - Sulno		29 011		
86			40 720		
94 [E40]			17 192		
790	Dąbrowa - Łazy				3 116
790	przejście przez Dąbrowę				4 362
796	Dąbrowa - Ciągowice				4 588
796	przejście przez Dąbrowę				6 423
910	Będzin - Dąbrowa				21 040

Źródła powierzchniowe

Źródła powierzchniowe, czyli „emisja niska”, to zanieczyszczenia powstające w wyniku indywidualnego ogrzewania domów i mieszkań, zarówno w lokalnych kotłowniach, jak i w indywidualnych paleniskach domowych. Zasięg oddziaływania tego rodzaju źródeł ma charakter lokalny, jednak ze względu na powszechność stosowania paliw konwencjonalnych do ogrzewania są one szczególnie uciążliwe i przyczyniają się znacząco do pogorszenia stanu jakości powietrza. Emisja niska odpowiedzialna jest głównie za wzrost stężeń pyłu, dwutlenku siarki (SO₂), tlenków azotu (NO_x), tlenku węgla (CO).

Zapotrzebowanie cieplne mieszkańców pokrywane jest w Dąbrowie Górniczej z:

- miejskiej sieci ciepłowniczej,
- ponad 340 lokalnych kotłowni o mocy 0,1 – 0,5 MW (zaopatrujących głównie domy wielorodzinne),
- lokalnych kotłowni o mocy poniżej 0,1 MW.

Wspomniane lokalne kotłownie opalane są paliwem stałym (węglem, koksem lub miałem węglowym), olejem opałowym, gazem ziemnym lub płynnym. Miejska sieć ciepłownicza zasilana jest z dwóch źródeł: Elektrociepłowni Huty Katowice „EC Nowa” oraz z Elektrociepłowni „Łagisza”. Obydwie elektrociepłownie posiadają rezerwy mocy, które mogą być wykorzystane przez miasto. Jednak jedynie magistrala wyprowadzająca ciepło z Elektrociepłowni Huty Katowice posiada zapas przepustowości. Zwiększenie przepustowości magistrali doprowadzającej ciepło z Elektrociepłowni „Łagisza” wymagałoby modernizacji systemu.

W Dąbrowie Górniczej z sieci ciepłowniczej zasilane są głównie budynki w dzielnicach Śródmieście, Regen i Gołonóg. W innych dzielnicach ciepło dostarczane jest z lokalnych kotłowni lub zapotrzebowanie pokrywane jest ze źródeł indywidualnych. Do ogrzewania indywidualnego stosowane jest zarówno paliwo stałe, olejowe, gazowe oraz energia elektryczna. Według szacunkowych danych około 28% potrzeb zasobów mieszkaniowych pokrywanych jest przez ogrzewanie piecami na paliwo stałe. W efekcie miasto boryka się z problemem niskiej emisji, szczególnie na osiedlach gdzie dominuje ogrzewanie indywidualne. Tak jest np. na obszarze dzielnic Strzemieszyce i Ząbkowice.

W Dąbrowie Górniczej prowadzone są działania zmierzające do ograniczenia niskiej emisji pochodzącej z ogrzewania indywidualnego budynków. Elementem ograniczania niskiej emisji są

działania podejmowane przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A.: przyłączenia budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej, modernizacja lokalnych kotłowni lub wymiana kotłów na gazowe. Udzielne jest również dofinansowanie prywatnym właścicielom lub najemcom budynków, którzy zmieniają sposób ogrzewania na ekologiczny. Odbywa się to zgodnie z „Regulaminem udzielania dofinansowania z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dla najemców i właścicieli mieszkań w budownictwie wielorodzinnym i jednorodzinnym, zmieniających system ogrzewania mieszkań na proekologiczny w gminie Dąbrowa Górnicza”. Gmina realizuje również zadania wymiany systemów ogrzewania i termorenowacji (wymiana okien oraz poprawa termoizolacji budynków) w obiektach użyteczności publicznej.

Zidentyfikowane problemy

1. Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego pochodzącego ze źródeł przemysłowych,
2. Znaczący udział emisji zanieczyszczeń z indywidualnych źródeł ogrzewania,
3. Niewystarczający poziom wdrażania Programu Ochrony Powietrza, jego częściowa dezaktualizacja oraz brak jego monitoringu.

2.3.2.2 Odnawialne źródła energii

Zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie paliwowo-energetycznym kraju jest podstawowym celem wynikającym z wymogów Strategii Rozwoju Energii Odnawialnej. Do 2010 roku udział ten powinien osiągnąć wielkość 7,5%, a następnie do 2020 – 14%. Źródłem tych zapisów jest polityka energetyczna Unii Europejskiej, która zakłada udział energii odnawialnej w bilansie paliwowo-energetycznym UE minimum 12% do 2010 roku.

Problematyka odnawialnych źródeł energii pojawia się w szeregu dokumentów, zarówno w prawie jak i w dokumentach o charakterze strategicznym. Należą do nich:

- ✓ ustawa Prawo Energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 roku,
- ✓ Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku,
- ✓ Narodowa Strategia Ochrony Środowiska,
- ✓ II Polityka Ekologiczna Państwa, Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- ✓ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 maja 2003 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła (Dz. U. z dnia 13 czerwca 2003 r.).

W ustawie Prawo Energetyczne zawarty jest wymóg sporządzania w gminach planów energetycznych, które mają uwzględniać wykorzystanie energii odnawialnej. Zobowiązuje się również przedsiębiorstwa energetyczne do zakupu energii elektrycznej i ciepłej pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Rodzaje sposobów wytwarzania energii, można zaliczyć do źródeł odnawialnych określono w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Dotyczy to w szczególności energii elektrycznej lub ciepła uzyskiwanego:

- z elektrowni wodnych;
- z elektrowni wiatrowych;
- ze źródeł wytwarzających energię z biomasy;
- ze źródeł wytwarzających energię z biogazu;
- ze słonecznych ogniw fotowoltanicznych;
- ze słonecznych kolektorów do produkcji ciepła;
- ze źródeł geotermicznych.

Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych może się odbywać z wykorzystaniem siły wiatru, energii rzek, energii słonecznej. Obserwuje się coraz większe zainteresowanie energią słoneczną zarówno w obiektach użyteczności publicznej jak i wśród odbiorców indywidualnych. Energia z biomasy to przede wszystkim wykorzystanie drewna i słomy do celów energetycznych. Do produkcji energii można również wykorzystać pompy ciepła, czyli urządzenia umożliwiające korzystanie z energii cieplnej nagromadzonej w środowisku naturalnym (w gruncie, w wodzie lub w powietrzu). Pobierają one energię niskotemperaturową z otoczenia i podwyższają jej temperaturę do poziomu umożliwiającego ogrzewanie np. budynków.

Należy również wspomnieć o cenie energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych. W obecnym stanie gospodarczo – prawnym najczęściej jest ona wyższa od energii wytworzonej w sposób konwencjonalny z wykorzystaniem węgla, gazu czy ropy naftowej. Jednak wykorzystanie źródeł odnawialnych w wielu przypadkach zmniejsza ilość emitowanych do powietrza zanieczyszczeń oraz wyraźnie redukuje ilość powstających odpadów (np. popiołu i żużli). Z tego powodu polityka energetyczna państwa powinna uwzględniać konieczność wspomagania finansowego pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Istotnym jest również master – plan Komisji Europejskiej, mówiący o tym iż do roku 2020 należy: zredukować emisję CO₂ o 20%, zmniejszyć zużycie energii o 20% oraz zwiększyć poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii do poziomu 20%. Z tej polityki wynika imperatyw Unii Europejskiej w podejmowaniu nowych inicjatyw dotyczących zmniejszenia emisji (np. zaostreżenie norm emisyjnych dla samochodów), energochłonności, itp.

Zasadność wykorzystania energii odnawialnych dotychczas argumentowano przede wszystkim potrzebą zachowania rezerw paliw kopalnych. Obecnie, w obliczu narastającego problemu emisji gazów cieplarnianych i zmian klimatycznych będących tego skutkiem, wykorzystanie źródeł energii alternatywnych staje się jednym z najważniejszych wyzwań i zadań. Obecna polityka Polski zakłada, zgodnie z celami Unii Europejskiej, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo – energetycznym kraju do 7,5% w roku 2010 i do 20% w roku 2020 w strukturze zużycia nośników pierwotnych.

W samej Dąbrowie Górniczej istnieją jedynie potencjalne możliwości wykorzystania energii odnawialnej. Głównie dotyczy to odzysku biogazu ze składowisk odpadów. Nieczynne składowisko (przy ul. Niemcewicza) zostało już zrekultywowane, przez co trudno przypuszczać aby podjęte zostały działania w celu wykorzystania potencjału energetycznego wytwarzanego biogazu. Potencjał ten oszacowany został na 1,6 MW. Na drugim, czynnym składowisku odpadów komunalnych potencjał energetyczny gazu wysypiskowego szacowany jest na ok. 1,2 MW. Warto zatem zastanowić się nad opłacalnością wykorzystania tego rodzaju źródła energii odnawialnej. Na terenie miasta można również wykorzystać do wytworzenia ciepła biomasę w postaci słomy, odpadów drzewnych i plantacji ekologicznych. Potencjał energetyczny tego źródła sięga 7,8 MW, jednak nie jest wykorzystywany na terenie Dąbrowy Górniczej. Należy wspomnieć, że na obszarze miasta już działają instalacje energii odnawialnej. Należą one do inwestorów indywidualnych; najważniejsze z nich to:

- ✓ elektrownia wodna o mocy 60 kW (w Okradzionowie),
- ✓ bateria kolektorów słonecznych na budynku firmy Paradigma (ul. Kruczkowskiego).

Zidentyfikowane problemy

1. Niski poziom wykorzystania energii odnawialnej,
2. Brak powiązania zagadnień energetyki odnawialnej z innymi dziedzinami gospodarki (odpady, rolnictwo, pompy ciepła),
3. Brak znajomości możliwości pozyskania i wykorzystania energii odnawialnej na terenie Dąbrowy Górniczej.

2.3.2.3 Hałas

Klimat akustyczny jest tym elementem środowiska, którego jakość jest wysoce odczuwana przez społeczeństwo, gdyż wpływa bezpośrednio na zdrowie ludzi oraz na ich warunki zamieszkania, nauki i pracy czy też ogólnie pojętą jakość życia. Warunki miejskie – gęsta sieć dróg i zabudowy powoduje nie tylko wzrost natężenia hałasu, ale również ogranicza możliwości zmniejszania jego uciążliwości (np. stosowania ekranów akustycznych).

Według załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku – Dz.U. nr 120, poz.826) na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży, domów opieki i szpitali w miastach, hałas wywołany przez użytkowników dróg lub linie kolejowe nie może przekraczać w dzień 55 dB (równoważny poziom dźwięku A), a w nocy - 50 dB. Dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego, terenów zabudowy zagrodowej, terenów rekreacyjno – wypoczynkowego oraz terenów zabudowy mieszkaniowo – usługowej, poziom ten wynosi 60 dB w dzień oraz 50 w nocy. Natomiast dla terenów w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców (teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych wartości te wynoszą 65 dB w dzień oraz 55 dB w nocy).

Brak jest aktualnych badań klimatu akustycznego Dąbrowy Górniczej (za wyjątkiem mapy akustycznej opracowanej przez Generalną Dyрекję Dróg i Autostrad dla drogi ekspresowej S-1). Przepisem art. 118 ustawy Prawo ochrony środowiska, Prezydent Miasta Dąbrowa Górnicza zobowiązany został do opracowania mapy akustycznej dla miasta; powinna ona zostać opracowana najpóźniej do 30.06.2012 r. Będzie ona stanowiła podstawę do opracowania programu ochrony przed hałasem, a tym samym do podjęcia konkretnych działań mających na celu poprawę stanu środowiska. Obecnie prowadzone są prace przygotowawcze do sporządzenia ww. mapy. Niemniej, na podstawie analizy stanu istniejącego oraz odniesienia go poprzez analogię do podobnych obszarów - już teraz można stwierdzić, iż kwestia nadmiernego hałasu jest jednym z najistotniejszych problemów środowiskowych w Dąbrowie Górniczej. Oznacza to występowanie sytuacji zmniejszenia komfortu życia mieszkańców oraz zagrożenia dla ich zdrowia. Jest to powodem konfliktów i skarg związanych z funkcjonowaniem tranzytowych ciągów komunikacyjnych, przemysłowych źródeł hałasu oraz niektórych ulic w śródmiejskiej części miasta. O skali zagrożenia decyduje przede wszystkim funkcjonowanie ciągów komunikacyjnych, przy czym hałas związany z ruchem drogowym stale narasta ze względu na wzrost natężenia ruchu pojazdów, a w szczególności narastającego udziału pojazdów ciężkich w strumieniu ruchu.

Z porównania z wynikami badań prowadzonych w innych podobnych regionach Górnego Śląska można wyrazić przypuszczenie, że w Dąbrowie Górniczej mogą mieć miejsce przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku dla każdej z grup ww. obszarów. Dotyczy to zwłaszcza drogi krajowej 94 w rejonie Osiedla Staszica (poza miejscami w których zamontowano ekrany akustyczne) i ulic miejskich: Jana Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Alei Józefa Piłsudskiego, Armii Krajowej – Szosowej i Idzikowskiego (odcinek drogi wojewódzkiej nr 796 do Zawiercia), ul. Strzemieszyckiej (dojazd do terminalu w Sławkowie), fragmentów drogi krajowej nr 1 przy skrzyżowaniach z ulicami: Laski, Kusocińskiego, Kryniczną i Ujejską. W sąsiedztwie ul. Królowej Jadwigi położona jest szkoła narażona na ponadnormatywne oddziaływanie hałasowe, podobnie jak i szpital położony w ciągu ul. Legionów Polskich. Należy w tym miejscu podkreślić, że w trakcie tworzenia niniejszej aktualizacji prowadzone były intensywne działania w celu wybudowania ekranów akustycznych wzdłuż drogi krajowej nr 94 oraz ul. Katowickiej.

Jak już wspomniano wcześniej, na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg i Autostrad opracowano raport pn. „Mapy akustyczne dla dróg krajowych o natężeniu ruchu ŚDR powyżej 16 400 pojazdów na dobę” (dostępny na stronie internetowej www.pma.oos.pl), którego elementem jest mapa akustyczna dotycząca fragmentów drogi S-1 przebiegająca przez obszar Dąbrowy Górniczej. Badano stan akustyczny na odcinkach Dąbrowa Górnicza – Sulno (odcinek od 529+700 km do 534+800 km, tj. pomiędzy skrzyżowaniem z drogą wojewódzką nr 706 a skrzyżowaniem z drogą krajową nr 94) oraz Sulno – Kosztowy (odcinek od 534+800 km do 549+000 km, tj. pomiędzy skrzyżowaniem z drogą krajową nr 94 a skrzyżowaniem z autostradą A-4). Według generalnego pomiaru ruchu wykonanego w 2005 r., średniodobowy ruch na wyżej wymienionych odcinkach wynosi odpowiednio 29 011 oraz 25 135 pojazdów na dobę. Długość badanej drogi znajdującej się w granicach gminy Dąbrowa Górnicza wyniósł 6,3 km. Analizą akustyczną objęto obszar samej drogi (ok. 30 m szerokości) oraz pasy szerokości 1000 m ciągnące się wzdłuż obu stron drogi. W poniższych zestawieniach tabelarycznych przedstawiono najistotniejsze dane z ww. opracowania w zakresie dotyczącym miasta Dąbrowa Górnicza.

Tab.5. Liczba lokali mieszkalnych narażonych na hałas oceniany wskaźnikiem L_{DWN} oraz L_N w przedziałach poziomów hałasu

poziom hałasu [dB]	L_{DWN}	L_N
> 75	1	b.d.
70 – 75	5	0
65 – 70	83	3
60 – 65	410	18
55 – 60	810	240
< 55	1 655	b.d.
50 – 55	b.d.	582
< 50	b.d.	2 122
Suma	2 964	2 965

Tab.6. Liczba osób narażonych na hałas w przedziałach poziomów hałasu

poziom hałasu [dB]	L_{DWN}	L_N
> 75	5	b.d.
70 – 75	18	1
65 – 70	214	9
60 – 65	1 064	57
55 – 60	2 059	621
< 55	3 872	b.d.
50 – 55	b.d.	1 522
< 50	b.d.	5 022
Suma	7 231	7 231

Oznaczenia do tabeli 5 i 6:

L_{DWN} – Długookresowy średni poziom dźwięku A wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku (wskaźnik hałasu dla pory dziennej, wieczornej i nocnej)

L_N – Długookresowy średni poziom dźwięku A wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku, rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00 (wskaźnik hałasu dla pory nocnej)

b.d. – brak obowiązku pomiaru wynikający ze zróżnicowania dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku

Najistotniejszym problemem jest wyeliminowanie z ulic miejskich ruchu tranzytowego z wysokim udziałem ciężkich pojazdów wielkogabarytowych. Dotyczy to częściowo głównych ulic śródmiejskich, ale przede wszystkim odcinków dróg wojewódzkich (nr 796 i 790) biegnących pośrodku zabudowy mieszkaniowej Ząbkowic, Tucznawy, Strzemieszyc Wielkich. Ich uciążliwość można zmniejszyć tylko przez nowe inwestycje drogowe omijające tereny zabudowy mieszkaniowej.

Hałas innego pochodzenia może być uciążliwy zwłaszcza dla mieszkańców terenów sąsiadujących z małymi jego źródłami takimi jak: zabudowa handlowa z systemami chłodniczymi, wentylacja mechaniczna, mała gastronomia, hurtownie i transport z nimi związany. Ograniczeniu uległa emisja hałasu z dużych zakładów przemysłowych. Jest to spowodowane modernizacją zakładów, zmianą profilu produkcji, prowadzonymi kontrolami przez organy ochrony środowiska i instalowaniem urządzeń tłumiących hałas.

Ponadto, istotnym źródłem hałasu w Dąbrowie Górniczej jest hałas przemysłowy. Do zakładów stwarzających zagrożenie hałasem w swoim otoczeniu należą między innymi: ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawna Huta Katowice), obiekty na terenie ZTS „Ząbkowice – Erg”, DFME „Damel”, HK „Cutiron”, KP Kuźnica Warężyńska, Saint-Gobain Glas Polska Sp. z o.o., Saint-Gobain Sekurit Polska Sp. z o.o., Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” oraz niektóre obiekty na terenie dawnej Huty Katowice.

W związku z brakiem możliwości ograniczenia emisji hałasu przez ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej (dawna Huta Katowice) do wymaganego poziomu, rozporządzeniem nr 37/07 Wojewody Śląskiego z dnia 16 lipca 2007 r. (Dz.Urz.Woj.Śl. nr 20, poz. 2410) utworzony został obszar ograniczonego użytkowania w sąsiedztwie obiektu, tj. w dzielnicach Łosień, Kazdębie i Ząbkowice, dla którego wprowadzono ograniczenia związane z lokalizacją i funkcjonowaniem obiektów budowlanych. Jednocześnie huta wraz z Akademią Górniczo – Hutniczą prowadzi działania na rzecz zidentyfikowania i waloryzacji źródeł emisji hałasu (prace te mają być zakończone jeszcze w 2008 roku); powinno to pozwolić na realizację programów naprawczych związanych z ograniczeniem hałasu.

Jak do tej pory nie podjęto działań związanych z użyciem takich narzędzi prawnych jak ustanawianie stref cichych czy też programy działań krótkoterminowych. Wprowadzono natomiast (w drodze uchwały Rady Miasta) ograniczenia co do pracy urządzeń emitujących hałas – jednostek pływających o napędzie mechanicznym na zbiornikach wodnych Pogoria I i III. Ponadto, na bieżąco wydawane są decyzje w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Wyzwania dla harmonijnego rozwoju miasta dotyczące poprawy klimatu akustycznego i funkcjonalności układu drogowo - ulicznego to :

- budowa nowych odcinków dróg wojewódzkich usprawniających ruch tranzytowy w kierunku Zawiercia i dla obsługi terminalu w Sławkowie,
- eliminacja ruchu ciężkich pojazdów ze śródmieścia i terenów mieszkaniowych przez zmiany w organizacji ruchu z niezbędnymi inwestycjami towarzyszącymi,
- upłynnienie ruchu samochodowego (zmiany organizacji ruchu),
- instalowanie urządzeń tłumiących hałas, zarówno w obiektach sąsiadujących z uciążliwymi drogami, jak i w pasie drogowym (ekrany wyciszające torowiska kolejowe),
- egzekwowanie przepisów w zakresie ograniczania uciążliwości akustycznych pochodzących od zakładów i urządzeń przemysłowych i innych.

Zidentyfikowane problemy

1. Nadmierny poziom hałasu pochodzącego z ciągów komunikacyjnych i źródeł przemysłowych,
2. Brak mapy akustycznej oraz programu ograniczania hałasu,
3. Rozproszenie i zagęszczenie źródeł hałasu o małym natężeniu, których sumaryczne oddziaływanie może być znaczące.

2.3.2.4 Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie zlewni Przemszy. Przemsza posiada przebieg południkowy, płynie z północy na południe i stanowi oś hydrograficzną dla północnych, zachodnich i południowych terenów miasta (dzielnice: Ujejsce, Kuźnica Warężyńska, Ząbkowice, Gołonóg, Śródmieście, Reden). Jej główny dopływ - Biała Przemsza posiada przebieg równoleżnikowy, płynie ze wschodu na zachód i stanowi oś hydrograficzną dla wschodnich terenów miasta (dzielnice: Okradzionów, Łęka, Błędów i Strzemieszyce). Sieć hydrograficzną Dąbrowy Górniczej uzupełniają:

- dopływy Przemszy: Trzebyczka oraz Pogoria wraz z wpadającą do niej Babia Ławą;
- dopływy Białej Przemszy: Centuria, Strumień Błędowski, Biała, Bobrek wraz z wpadającymi do niego Potokiem Rakówki i Potokiem Jamki.

W granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej, dopływy Przemszy mają koryta uregulowane i obwałowane. Wyjątek stanowi rzeka Trzebyczka o nieuregulowanym biegu. Pominąwszy uregulowane koryto Bobrka, rzeki zlewni Białej Przemszy nie są obwałowane, a ich koryta mają charakter naturalny. Stan ten zwiększa prawdopodobieństwo występowania powodzi we wschodnich dzielnicach miasta.

Administratorem Białej Przemszy i Przemszy jest Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach, natomiast pozostałych cieków – Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Inspektorat w Zawierciu.

Na omawianym obszarze znajduje się kilkadziesiąt zbiorników wodnych o różnej wielkości i genezie. Są to przeważnie zbiorniki sztuczne, związane z gospodarczą działalnością człowieka, taką jak np. zaopatrzenie w wodę, retencja przeciwpowodziowej czy rekreacja. Do największych należą:

- Pogoria I, o powierzchni całkowitej 82,3 ha, powierzchni lustra wody 60 ha oraz średniej głębokości 5,5 m. Zlewnia własna zbiornika wynosi 1,47 km². Pojemność dyspozycyjna zbiornika to około 3 300 tys. m³. Zbiornik otoczony jest lasem sosnowym i stanowi miejsce lokalizacji wielu ośrodków wypoczynkowych;
- Pogoria II, o powierzchni całkowitej 94,42 ha i powierzchnia lustra wody 24 ha. Wody zbiornika są II klasy czystości. Pojemność zbiornika to około 626 tys. m³. Zbiornik jest przepływowy zasilany w wodę przez potok Pogoria. Zbiornik jest dość płytki (do 1,8 m) z dużą ilością obszarów podmokłych i zabagnionych. Stanowi on przykład rekultywacji terenów zniszczonych przez górnictwo odkrywkowe piasku podsadzkowego.
- Pogoria III, o powierzchni całkowitej 233 ha, powierzchni lustra wody 207 ha oraz maksymalnej głębokości 15,5 m. Pojemność całkowita zbiornika to około 11,41 mln m³. Obecnie zbiornik spełnia funkcje awaryjnego ujęcia wody dla celów przemysłowych Huty Katowice, zbiornika redukującego falę wezbraniową w czasie powodzi, obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego i zbiornika hodowlanego.
- Kuźnica Warężyńska – Pogoria IV, zbiornik wodny utworzony na terenie kopalni piasku, posiadający powierzchnię 560 ha, maksymalną głębokość ok. 23 m, obwód ok. 13 km; spełnia funkcję zbiornika przeciwpowodziowego, docelowo będzie także pełnił funkcję rekreacyjną.

W mieście występują też i inne zbiorniki, tworzone dla celów przemysłowych. Są to :

- zbiornik w Łośniu o wybetonowanej i uszczelnionej asfaltobetonem czaszy, o pow. 8,1 ha (woda pompowana z ujęcia w Dzieńkowicach dla zaopatrzenia ArcelorMittal Poland S.A. –

- dawnej Huty Katowice),
- odstojnik wód opadowych na terenie w/w huty,
- trzy zbiorniki (osadniki) d. Huty Bankowej, obecnie samoistnie zrewitalizowane, o walorach parkowych,
- zbiorniki przemysłowe (oczyszczalnie ścieków przemysłowych i komunalnych),
- rozmaite „oczka wodne” m. in. w Parku Zielona i na terenach zapadlisk górniczych (np. w pobliżu Kazimierza), które są ostojami dla płazów i innych gatunków zwierząt (stąd propozycja objęcia ich ochroną z mocy ustawy o ochronie przyrody),
- dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe w dolinie Bobrka w Strzemieszyczach o pow. 11,1 ha i 24,1 ha.

Wody podziemne

Według podziału hydrogeologicznego Polski (B. Paczyński 1993) obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie regionu XII Śląsko-Krakowskiego i obejmuje dwa subregiony: XII₁ Subregion Triasu Środkowego i XII₂ Subregion Górnos Śląski. Obszar miasta położony jest w granicach występowania ciągłej pokrywy triasu i zalicza się do rejonu XII_{1A} Zawierciańsko-Olkuskiego.

W profilu hydrogeologicznym Dąbrowy Górniczej występują piętra wodonośne prowadzące wody użytkowe w utworach: czwartorzędu, triasu, karbonu, dewonu. Istniejące Główne Zbiorniki Wód Podziemnych to: GZWP „Dąbrowa Górnicza” nr 455 (Q_{DK} - utwory czwartorzędu w dolinach i dolinach kopalnych), GZWP „Olkusz - Zawiercie” nr 454 (T₁ – trias dolny, T₂ – trias środkowy), GZWP „Będzin” nr 456 (C - karbon). Istotny jest również użytkowy poziom wodonośny Mikołów – Sosnowiec (C_{II} - karbon górny).

Czwartorzędowe piętro wodonośne zbudowane jest z różnoziarnistych piasków i tworzy zbiornik o charakterze zaporowym, zasilany głównie przez wody opadowe. Triasowe piętro wodonośne zbudowane jest z dolomitów, wapieni, margli oraz ilów i piasków. Zbiornik ten ma charakter szczelinowo – krasowo – porowy i zasilany jest przez wody opadowe i te, które przesączyły się przez utwory czwartorzędu (ujawnia wahania zależne od stanu opadów atmosferycznych, dochodzące nawet do kilku metrów). W jego obrębie wydzielone zostały trzy piętra: wapienia muszlowego (trias środkowy), retu (trias dolny) i pstrego piaskowca (trias dolny). W profilu hydrogeologicznym triasowego piętra wodonośnego poziomy wodonośne występują w utworach wapienia muszlowego i retu. Zbiornik cechuje szczelinowo - krasowo - porowy system przepływu wód podziemnych. Średnia głębokość do zwierciadła statycznego wód oscyluje na poziomie około 45 m (od 7,5 w dolinie Trzebyczki do 84,0 m w Wypaleniskach). Zbiornik jest eksploatowany w 40 ujęciach.

Piętro wodonośne karbonu zbudowane jest piaskowców i tworzy zbiornik o charakterze porowym, zasilany przez wody opadowe (na wychodniach skał) oraz te, które przesączyły się przez utwory triasu. Zasilanie karbońskich poziomów wodonośnych następuje na ich wychodniach lub poprzez przepuszczalne utwory czwartorzędu i triasu. Piętro to jest silnie drenowane przez wyrobiska górnicze nieczynnych kopalń węgla kamiennego, w których poziom wody jest utrzymywany sztucznie systemem pomp. Wody z tego poziomu pobierane są w czterech ujęciach.

Dewońskie piętro wodonośne zbudowane jest ze skał węglanowych i tworzy zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym. Pod względem hydrogeologicznym jest ono bardzo słabo rozpoznane i nie jest wykorzystane gospodarczo.

Kierunek spływu wód poziomów wodonośnych przebiega generalnie na południe i południowy zachód. Powiększający się lej depresyjny ZGH „Bolesław” oraz duże ujęcia wody

pitnej w Łazach Błędowskich i Sławkowie mogą spowodować zmianę obecnego kierunku spływu wód podziemnych na kierunek północno-wschodni, co może skutkować wzrostem migracji zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej.

Od początku eksploatacji ujęcia w Łazach Błędowskich jakość ujmowanej wody pogorszyła się ze względu na wzrost zawartości siarczanów, manganu i twardości. Zmiany jakości wody związane są z głębokim obniżeniem poprzedzającym podniesienie się zwierciadła wody. Występujące w dolomitach kruszonośnych trudno rozpuszczalne siarczki metali w wyniku odwodnienia górotworu znalazły się w strefie odwodnionej, gdzie podlegają procesom utlenienia i przechodzą w związki łatwiej rozpuszczalne w wodzie. Po podniesieniu się zwierciadła wody są intensywnie wymywane. Po zatopieniu kopalń olkuskich (ok. 2010 r.) zjawisko to może przybrać na sile i jakość wody może ulec pogorszeniu.

Stosunki wodne na obszarze miasta kształtowane są głównie przez wysokość i rozkład opadów atmosferycznych oraz cechy środowiska tj. budowa geologiczna, warunki hydrogeologiczne, gleby i rzeźba terenu a także sposób użytkowania ziemi (zagospodarowanie przestrzenne obszaru). Na obszarze Dąbrowy Górniczej stosunki wodne są w znaczny sposób zaburzone przez gospodarczą działalność człowieka, głównie na skutek powierzchniowej i wgłębnej eksploatacji górniczej oraz urbanizacji i uprzemysłowienia obszaru. Inną przyczyną jest zwiększenie się powierzchni terenów izolowanych (zabudowanych) oraz izolacja koryt rzek poprzez ich szczelną zabudowę wpływa to na zmniejszanie się infiltracji wód opadowych i roztopowych, uaktywnienie spływu powierzchniowego i zmianę warunków parowania terenowego. Jednocześnie zwiększenie gęstości zabudowy, w tym głównie przemysłowej powoduje, że wody opadowe z tych terenów są silnie zanieczyszczone (gromadzą ładunek zanieczyszczeń z powietrza oraz z terenów przemysłowych – głównie substancji ropopochodnych, metali ciężkich itp.). Jeśli na wylocie kanalizacji deszczowej ujmującej wody opadowe nie ma zainstalowanych separatorów, cały ten ładunek zanieczyszczeń trafia do odbiornika. Rozwój górnictwa wgłębego i powierzchniowego spowodował konieczność przełożenia i uszczelnienia koryt potoków w strefach zasięgu lejów depresyjnych kopalń.

PWiK w Dąbrowie Górniczej wykorzystuje gospodarczo piętro wodonośne w obrębie triasu (piętra wapienia muszlowego i retu). W północnej części miasta stosunki hydrogeologiczne w tym piętrze zakłócone były na skutek eksploatacji odkrywkowej złóż piasku posadzkowego prowadzonej przez kopalnię „Kuźnica Warężyńska”. Ponadto z piętra triasowego pobierane są wody z ujęcia w Łazach Błędowskich (GPW) i ujęć zakładowych.

GPW w Katowicach prowadzi eksploatację grupowego ujęcia wód podziemnych w Łazach Błędowskich. Studnie ujmują zasoby wodne związane z węglanowymi utworami środkowego i dolnego triasu w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych „Olkusz-Zawiercie” (GZWP nr 454). Aktualnie w eksploatacji pozostają 3 studnie. Prowadzone przez kopalnie rud cynku i ołowiu intensywne prace odwodnieniowe spowodowały zachwianie równowagi warunków wodnych poprzez utworzenie rozległego, regionalnego leja depresyjnego systematycznie powiększającego się i powodującego obniżanie zwierciadła wody w utworach węglanowych triasu. Wymusiło to konieczność odwiercenia studzien zastępczych.

W latach 1945 – 1995 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Zaprzestanie eksploatacji węgla kamiennego doprowadziło do zatapiania wyrobisk. Spowodowało to zmianę warunków wodnych w utworach karbońskich. Zwierciadło wody w formującym się po wyłączeniu odwadniania kopalń zbiorniku wód podziemnych będzie się podnosić do wysokości, przy której wystąpi równowaga między zasilaniem a odpływem. Obecnie, w związku z eksploatacją węgla kamiennego w KWK Kazimierz – Juliusz, wody dołowe z KWK Paryż są pompowane z poziomu ok. 230-240 m przy pomocy pomp głębinowych zabudowanych w szybie Cieszkowskim. W rejonie wschodnim, wyrobiska wielu kopalń są wypełnione wodą, zwierciadło wody ustabilizowało się na poziomie około 260 m n.p.m., nadmiar wód odprowadzany jest kanałem „Florowskim” oraz kanałem szybu

„Jan” do rzeki Pogoria. Ze względu na połączenia między kopalniami oraz czas wypełniania pustek wodą stabilizacja poziomu wód może nastąpić nie wcześniej jak około roku 2010.

Uwarunkowania dla rozwoju miasta wynikające z warunków hydrograficznych i hydrogeologicznych to :

- nie ingerowanie w doliny oraz koryta rzek i strumieni nieuregulowanych; najwyższą wartością jest tu bowiem naturalność rzeźby, koryt, rozlewisk, roślinności i fauny charakterystycznych dla siedlisk przez nie tworzonych, a już niezmiernie rzadkich w regionie,
- ochrona źródeł przed wszelkimi działaniami umniejszającymi ich walory przyrodnicze,
- ochrona terenów zabagnionych przed przesuszeniem i innymi działaniami obniżającymi ich wartość przyrodniczą (ostoje chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt),
- rozwój różnych form zagospodarowania turystycznego obrzeży największych akwenów zgodnie z lokalnie określonymi uwarunkowaniami wynikającymi z konieczności separacji przestrzennej terenów o funkcjach sportowo - rekreacyjnych i o wiodącej funkcji ekologicznej,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami różnego pochodzenia.

Monitoring wód

Wody powierzchniowe

Rok 2007 zapoczątkował okres zasadniczych zmian w programach badawczych jakości wód w rzekach, którego głównym celem jest wdrożenie i dopracowanie nowego systemu monitoringu wód powierzchniowych oraz systemu klasyfikacji ich stanu ekologicznego i chemicznego. System ten wdrażany jest stopniowo w miarę możliwości organizacyjnych i finansowych tak, by w okresie pierwszego cyklu planowania, tzn. do roku 2009 odpowiadał w pełni wymaganiom Ramowej Dyrektywy Wodnej. W ramach poszczególnych monitoringów prowadzone były badania wskaźników fizykochemicznych i biologicznych. Na podstawie uzyskanych danych wykonano klasyfikację i oceny wód w oparciu o standardy zapisane w nw. rozporządzeniach Ministra Środowiska:

- z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz.U. nr 176, poz.1455),
- z dnia 27 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz.U. nr 204, poz. 1728),
- z dnia 23 grudnia 2002 roku w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. nr 241, poz. 2093).

Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, w następstwie braku uregulowań prawnych klasyfikację wód powierzchniowych za 2007 rok wykonano w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz.U. nr 32, poz. 284), które utraciło moc z dniem 1 stycznia 2005 r. Badania rzek województwa w 2007 roku prowadzono na podstawie „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska dla województwa śląskiego na lata 2007–2009”.

Na obszarze Dąbrowy Górniczej prowadzone są badania jakości wód w ramach regionalnej sieci monitoringu wód powierzchniowych, pomiary przeprowadza WIOŚ, w następujących punktach:

- potok Centuria - ujście do Białej Przemszy,
- Biała Przemsza w Błędowie,
- Strumień Błędowski – ujście do Białej Przemszy,
- Biała – ujście do Białej Przemszy,
- Pagor – ujście do Przemszy,
- Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie,
- Rakówka – ujście do potoku Bobrek.

Ocenę jakości wód w wyżej wymienionych punktach pomiarowych przedstawia poniższa tabela 7.

Tab. 7. Ocena jakości wód powierzchniowych na terenie Dąbrowy Górniczej w latach 2006 – 2007

Lp.	Nazwa punktu	DIAG		OP		RYBY		LUDNOŚĆ	
		2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
1	potok Centuria - ujście do Białej Przemszy					N	N		
2	Biała Przemsza w Błędowie					N	N		
3	Strumień Błędowski – ujście do Białej Przemszy			b.d.	III				
4	Biała – ujście do Białej Przemszy	IV	b.d.	b.d.	IV				
5	Pagor – ujście do Przemszy			b.d.	III				
6	Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie							A3	A3
7	Rakówka – ujście do potoku Bobrek			V	V				

OPIS:

- DIAG – monitoring diagnostyczny (ocena na podstawie 43 wskaźników), wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód; cyfry III, IV, V określają klasy jakości wód
- OP – monitoring operacyjnych (ocena na podstawie 30 wskaźników), wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód
- RYBY – ocena wg rozporządzenia z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych; N – nie spełnia wymagań rozporządzenia
- LUDNOŚĆ – ocena wg rozporządzenia z dnia 27 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia; A3 – kategoria wody A3

Wskaźniki decydujące o klasie jakości wód w odniesieniu do ich stanu w 2007 r. przedstawia tabela nr 8:

Tab.8. Wskaźniki decydujące o klasie jakości wód w 2007 r. (w nawiasach podano wskaźniki występujące w IV lub V klasie)

Lp.	Nazwa punktu	DIAG	OP	RYBY	LUDNOŚĆ
1	potok Centuria - ujście do Białej Przemszy			azotyny	
2	Biała Przemsza w Błędowie			azotyny	
3	Strumień Błędowski – ujście do Białej Przemszy		ChZT (IV), barwa i azot Kjeldahla (V)		
4	Biała – ujście do Białej Przemszy	barwa, azot Kjeldahla i ołów (IV), siarczany (V)			
5	Pagor – ujście do Przemszy		barwa, ChZT-Cr (IV)		
6	Przemsza – powyżej ujęcia w Będzinie				-
7	Rakówka – ujście do potoku Bobrek		barwa, ChZT-Cr, kadm (IV), zapach, BZT ₅ , amoniak, azot Kjeldahla, azotany, azotyny, azot ogólny, przewodność elektrolityczna, chlorki, fluorki		

Ponadto na zlecenie Wydziału Ekologii i Rolnictwa Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w miesiącach od czerwca do listopada 2006 roku przeprowadzał badania jakości wód ze źródełek pod względem przydatności do spożycia, w 10 punktach pomiarowych: Strzemieszyce: pompka przy ul. Majewskiego, ul. Transportowej, Strzemieszyckiej, źródła rzeki Bobrek w rejonie ul. Zakawie, źródło przy ul. Głównej, Zabkowice – Park Tysiąclecia, naturalny wypływ i źródło odbudowane, Zabkowice – Ujejsce, Zabkowice – Sikorka, Basiuła – Zabkowice. Analiza wyników pomiarów wskazuje, że w większości badanych źródełek wystąpiły przekroczenia wartości dopuszczalnych wskaźników fizykochemicznych.

Wody podziemne

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód podziemnych, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych. W 2007 roku badania wód podziemnych prowadzone były w oparciu o krajową sieć pomiarową modyfikowaną pod kątem dostosowania do wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej i sieć wojewódzką, uzupełniającą badania pod kątem ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, wykorzystywanych na terenie województwa do celów pitnych. W podsystemie monitoringu jakości wód podziemnych badania prowadzone były w ramach monitoringu diagnostycznego oraz operacyjnego w odniesieniu do jednolitych części wód podziemnych uznanych za zagrożone nie osiągnięciem dobrego stanu chemicznego.

Wyniki monitoringu wód podziemnych z roku 2007 i 2006 przedstawia tabela numer 9:

Tab.9. Klasyfikacja jakości wód podziemnych w 2007 r.

Lp	Nazwa punktu	Stratygrafia ujętej warstwy	Klasa jakości 2006	Klasa jakości 2007	Wskaźniki w poszczególnych klasach jakości	Wskaźniki RMZ*
1	Dąbrowa Górnicza	C3	-	IV	II: PEV, NH ₄ , F, Cl, SiO ₂ , B III: temp., PO ₄ , K, Ca, Mg IV: O ₂ , HCO ₃ , SO ₄ , Fe V: Mn	Mn, SO ₄ , Fe, Mg
2	Dąbrowa Górnicza	C3	-	IV	II: PEV, O ₂ , OWO, NH ₄ , Cl, SiO ₂ , B III: temp., PO ₄ , HCO ₃ , K, Ca, Mg IV: SO ₄ , Fe V: Mn	Mn, SO ₄ , Fe, Mg
3	Dąbrowa Górnicza	T2	III	II	II: PEV, Ca, Mg, NO ₃ , SO ₄	
4	Łazy Błędowskie S-10	T	II	II	II: temp, PEV, Mn, SO ₄ , III: Ca, Mg, PO ₄ , HCO ₃	Mn
5	Tucznawa	T2	III	III	II: PEV, Ca, Mg, SO ₄ , Cl, Zn III: temp., NO ₃ , PO ₄	

* Wskaźniki RMZ – wskaźniki nie spełniające wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Degradacja jakości wód podziemnych i powierzchniowych jest efektem migracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Zbiornik triasowy ma charakter szczelinowo - krasowo - porowy i zasilany jest przez wody opadowe oraz te, które przesączają się przez utwory czwartorzędu. Według mapy warunków występowania, użytkowania, zagrożenia i ochrony zwykłych wód podziemnych Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, oceniany GZWP charakteryzuje wysoki stopień zagrożenia; czas migracji pionowej wynosi 2 - 5 lat. W całym obszarze GZWP 454 w obrębie Dąbrowy Górniczej odnotowuje się podwyższoną zawartość azotanów NO₃ pochodzenia rolniczego. Być może na skutek odchodzenia od produkcji rolniczej z użyciem nawozów i środków ochrony roślin nastąpi z czasem w wodach podziemnych obniżenie wartości tego zanieczyszczenia.

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych są wielorakie – nieskanalizowane obszary zabudowane, nieszczelne zbiorniki do gromadzenia nieczystości ciekłych, składowiska odpadów, oczyszczalnie ścieków, magazyny i stacje paliw, ścieki komunalne i przemysłowe, nawozy mineralne i środki ochrony roślin stosowane w rolnictwie, eksploatacja górnicza, zanieczyszczony ciek, transport drogowy i kolejowy.

Gospodarka wodno - ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, 99,5% mieszkańców Dąbrowy Górniczej ma dostęp do sieci wodociągowej, będącej w zarządzie

Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Według tego samego źródła, mieszkańcy bez dostępu do sieci wodociągowej (ok. 0,5% populacji) korzysta z ujęć własnych, które stanowią przydomowe studnie kopane. Dąbrowa Górnicza zaopatrywana jest w wodę z ujęć wody Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów (GPW) w Katowicach, z ujęć własnych studni głębinowych Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (PWiK) w Dąbrowie Górniczej, z ujęć będących własnością Urzędu Miejskiego w Siewierzu oraz ujęć w Olkuszu i Sosnowcu. Według Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego za 2006 r., zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w Dąbrowie Górniczej wynosi 30,7 m³.

Magistrale wodociągowe i ujęcia GPW zaopatrujące w wodę Dąbrowę Górniczą znajdują się zarówno na terenie miasta jak i poza jego granicami. Zasoby będące w dyspozycji GPW stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia miasta w wodę do celów konsumpcyjnych. Średni miesięczny zakup wody dla miasta z GPW wynosi ok. 257 tys. m³/m-c. Dostawa wody dla miasta następuje z trzech ujęć GPW:

- ujęcia wody w Błędowie,
 - stacji uzdatniania wody w Goczałkowicach i Dzieńkowicach,
 - stacji uzdatniania wody w Będzinie.
- Pobór wody następuje z pięciu magistral wodociągowych o następującym przebiegu:
- Ø 1000/800/600 mm - ul. Roździeńskiego na północ od Huty Katowice, Podlesie, Mydlice, ul. Legionów Polskich,
 - Ø 800 mm – od zbiornika wodociągowego „Łazy” do zbiornika „Łosień”, ul. Łaskową, ul. Gołonoską,
 - Ø 600 mm – okolice Błędowa – ul. Żołnierską, ul. Łazy Błędowskie,
 - Ø 300 mm – Strzemieszyce Wielkie, ul. Łuszczaka, ul. Sosnowiecką.

Sieć wodociągową PWiK stanowi sieć rozdzielcza, rozprowadzająca wodę do odbiorców zarówno z ujęć własnych, jak i z magistral GPW. Na terenie miasta PWiK posiada trzy ujęcia własne: w Ujejscu, w Trzebieszławicach oraz w Tucznawie (obecnie wyłączone z eksploatacji z uwagi na złą jakość wody).

Dla powyższych ujęć głębinowych zostały ustanowione strefy ochrony bezpośredniej wynoszące 8 - 10 m licząc od zarysu obiektu i urządzeń służących do poboru wody oraz strefy ochrony pośredniej zewnętrznej.

Oprócz w/w ujęć wody, na terenie Dąbrowy Górniczej znajdują się następujące inne ujęcia:

- Tuliszków – Marcinków,
- Górnicze Zakłady Dolomitowe w Bytomiu, Kopalnia Dolomitu w Siewierzu Brudzewicach,
- Zakłady Tworzyw Sztucznych „ERG” w Ząbkowicach,
- KWK „Generał Zawadzki”,
- Gospodarka Komunalna w Strzemieszycach,
- Dąbrowa Górnicza, ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej,
- Gołonóg,
- Przemyśl PKP,
- Strzemieszyce, miasto (potrzeby miasta i ludności),
- Strzemieszyce, agronomówka,
- Strzemieszyce, ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej,
- Strzemieszyce, Zakłady Chemiczne „Strem”,
- Ujejsce, RSP „Prawda”,
- Ząbkowice, Huta Szkła Gospodarczego,

Zakup wody z GPW Katowice następuje w 10-ciu punktach, w których zamontowane są wodomierze. Wskazania wodomierzy wskazują na sukcesywny spadek zużycia wody w mieście,

co jest wynikiem oszczędzania wody przez mieszkańców. Zużycie wody na cele socjalno-bytowe (gospodarstwa domowe) stanowi ok. 80 % całkowitego poboru wody, na cele przemysłowe – ok. 11%, resztę stanowi zużycie wody na inne cele (tzw. pozostałe, np. baseny, szkoły). Przedsiębiorstwo W i K eksploatuje ok. 448 km rurociągów sieci wodociągowej wraz z przyłączami oraz 13 hydroforni i 2 pompownie wody (Łęka i Łosień).

Wiek znacznej części sieci wodociągowej przekracza 25 lat. Największy udział w budowie sieci mają rurociągi stalowe (ok. 47%). Na stan techniczny szczególnie tej sieci wpływ mają wady użytego materiału, jego zużycie, inkrustacja przewodów oraz wysoka korozyjność, co wpływa na podwyższoną awaryjność sieci. W zależności od warunków lokalnych prace związane z planowaną budową sieci kanalizacyjnej mogą być prowadzone na dużych głębokościach w sąsiedztwie istniejących wodociągów. Efektem naruszenia struktury gruntu będzie jeszcze większa awaryjność wyeksploatowanej sieci wodociągowej. Obecnie tzw. wskaźnik intensywności uszkodzeń sieci wodociągowej dla miasta, który wyraża liczbę uszkodzeń przypadających na jeden kilometr długości przewodów w ciągu roku, wynosi 1,28 uszk./km/rok. Jest to wskaźnik dużo niższy, niż w innych miastach śląskich (2,0-5,0), jednak należy podkreślić, że według kryteriów zachodnich, sieć kwalifikowana jest do remontu kapitalnego, gdy wskaźnik ten wynosi 0,5. Dla poprawy niezawodności zaopatrzenia w wodę i zapewnienia ciągłości jej dostaw, konieczna jest:

- wymiana sieci o największej awaryjności (wodociągi stalowe i żeliwne) w ulicach, w których zaplanowano budowę kanalizacji sanitarnej,
- wymiana wodociągów wykonanych z azbestocementu, szczególnie narażonych na zniszczenie w trakcie robót związanych z budową kanalizacji sanitarnej,
- budowa sieci wodociągowej łączącej istniejące końcówki,
- budowa sieciowego zbiornika wyrównawczego.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Kanalizacja sanitarna

Sieć kanalizacji sanitarnej w Dąbrowie Górniczej nie jest wystarczająco rozbudowana. Część mieszkańców miasta nie ma możliwości odprowadzenia ścieków do zbiorczego systemu kanalizacji. Stan taki stwarza duże ryzyko zanieczyszczenia wód podziemnych (w szczególności zasobów wodnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych) i lokalnych zasobów wód powierzchniowych z terenów nieskanalizowanych. Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obecnie na terenie miasta następujące rejony nie są objęte systemem kanalizacji sanitarnej:

1) w zlewni oczyszczalni „Centrum”: Dziewiąty – Trzydziesty, Korzeniec, Antoniów, Łęknice (poza osiedlem zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej), Gołonóg (częściowo), Strzemieszyce (częściowo) – aktualnie „GOŚ”- Grupowa Oczyszczalnia Ścieków, Łosień, Trzebieszewice, Tucznawa, Ujejsce, Ząbkowice (częściowo) – aktualnie „GOŚ”;

2) w zlewni oczyszczalni „Błędów”: Błędów (częściowo), Łęka, Okradzionów.

Stopień skanalizowania miasta wynosi 78,0%. Ścieki od pozostałych 22% mieszkańców gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, skąd są sporadycznie wywożone na oczyszczalnię lub odprowadzane bez oczyszczenia do wód powierzchniowych poprzez nielegalne włączenia do kanalizacji deszczowej lub do środowiska gruntowo – wodnego poprzez nieszczelności. Większość z tych ścieków zanieczyszcza więc wody podziemne lub powierzchniowe.

W systemie kanalizacji sanitarnej funkcjonuje 8 przepompowni ścieków:

- Ząbkowice przy ul. Rzecznej,
- Tworzeń przy ul. Tworzeń,
- Staszic przy ul. Świerkowej,

- Sulno przy ul. Przy ul. Hotelowej w Strzemieszycach,
- PI Błędów przy ul. Żołnierskiej,
- PII Błędów przy ul. Żołnierskiej,
- PIII Błędów przy ul. Żołnierskiej,
- Starościńska przy ul. Starościńskiej.

Istotne problemy eksploatacyjne wynikają z podłączeń ścieków deszczowych do kanalizacji sanitarnej. Wskazany jest rozdział kanalizacji tam gdzie to jest uzasadnione, bądź konieczne (np. ul. Orkana, ul. Zwycięstwa). Przepustowość głównych kolektorów jest prawidłowa i będą one mogły odebrać dodatkowe ilości ścieków, które dopłyną do kanalizacji w wyniku realizacji przedsięwzięcia pn. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Dąbrowa Górnicza.

Dla poprawy funkcjonowania systemu kanalizacji sanitarnej konieczne jest:

- 1) przerzut ścieków ze zlewni Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Strzemieszycach („GOŚ”) do oczyszczalni „Centrum” poprzez :
 - pompownię „Ząbkowice”,
 - pompownię „Tworzeń”,
 - projektowaną w rejonie oczyszczalni „GOŚ” w Strzemieszycach tłocznię „Strzemieszyce” oraz rurociąg tłoczny,
- 2) budowa odcinków kanalizacji szczególnie istotnych dla ograniczenia napływu wód deszczowych do kanalizacji sanitarnej w Strzemieszycach (w ul. Orkana – kanalizacja sanitarne) oraz Ząbkowicach (w ul. Zwycięstwa – kanalizacja deszczowa),
- 3) rozdział kanalizacji ogólnospławnej w Centrum (Dziewiąty – Trzydziesty), budowę kanalizacji sanitarnej w dzielnicy Korzeniec oraz Łęknice (nie dotyczy osiedla mieszkaniowego Łęknice),
- 4) rozdział kanalizacji ogólnospławnej w Gołonogu,
- 5) budowa kanalizacji sanitarnej na obszarze centrum Ząbkowic, a następnie w Tucznawie z doprowadzeniem ścieków do pompowni Ząbkowice i dalej poprzez kolektor sanitarny w ul. Kusocińskiego do tłoczni „Piekło”,
- 6) budowa kanalizacji sanitarnej – rejon Antoniów oraz Ujejsce z doprowadzeniem ścieków do kolektora sanitarnego w ul. Kusocińskiego,
- 7) budowa kanalizacji sanitarnej w Strzemieszycach: rejon Strzemieszyce Wielkie z doprowadzeniem do tłoczni „Strzemieszyce”,
- 8) likwidacja przestarzałej oczyszczalni ścieków „GOŚ” w Strzemieszycach.

Kanalizacja deszczowa

Kanalizacja deszczowa w Dąbrowie Górniczej jest własnością gminy, natomiast eksploatuje ją PWiK. Problem stanowi odprowadzanie ścieków bytowych do kanalizacji deszczowej w rejonach miasta gdzie nie ma kanalizacji sanitarnej. Szczególnie znaczące uciążliwości w tym zakresie występują w rejonach; Łęknice, Strzemieszyce, południowa część Ząbkowic, Korzeniec. Wskazane jest zlikwidowanie niewłaściwych, bądź nielegalnych podłączeń ścieków bytowych do kanalizacji deszczowej i przełączenie ich do nowo projektowanej kanalizacji sanitarnej. Ze względu na istniejącą konfigurację terenu oraz częściowo rozproszoną zabudowę konieczne jest zastosowanie dwóch systemów kanalizacji deszczowej – zamkniętego i otwartego. System zamknięty (kanały) – dla terenów o intensywnej zabudowie, a otwarty polegający na wykorzystaniu istniejących rowów – dla terenów o zabudowie rozproszonej. Zbudowanie właściwego systemu odprowadzenia wód opadowych wymaga:

- budowy kolektorów grawitacyjnych,
- budowy zbiorników retencyjnych dla terenów z odbiornikiem o małej przepustowości,

- budowy osadników i separatorów dla wód opadowych z terenów o wysokiej intensywności zabudowy, celem ich podczyszczenia przed wprowadzeniem ich do odbiornika,
- renowacji rowów odbierających wody deszczowe, w tym odtworzenie koryta potoku Jamki,
- remontu kanalizacji ogólnospławnej przewidzianej na zamianę jej na kanalizację deszczową.

Kanalizacja ogólnospławna

Z uwagi na warunki lokalne, docelowo przewiduje się pozostawienie kanalizacji ogólnospławnej dla terenu Stara Dąbrowa z modernizacją komór przelewowych i zasyfonowaniu wpustów ulicznych. Dla pozostałych terenów objętych kanalizacją ogólnospławną: Dziewiąty Trzydziesty, Wzgórze Gołonoskie i Staszic, zaplanowano nową kanalizację sanitarną, natomiast istniejąca kanalizacja ogólnospławna zostanie przebudowana na kanalizację deszczową.

Kanalizacja ogólnospławna obejmuje następujące rejony na terenie miasta Dąbrowa Górnicza: Dziewiąty, Trzydziesty, Gołonóg i Wzgórze Gołonowskie, Stara Dąbrowa, Staszic. Nieprawidłowe działanie komór przelewowych lub ich brak powoduje napływ do oczyszczalni zbyt dużych ilości ścieków deszczowych oraz odpływ nieoczyszczonych ścieków bytowych ze ściekami deszczowymi do wód powierzchniowych poprzez istniejące wyloty, powodując zanieczyszczenie głównie potoku Pogoria oraz Babiej Ławy. Wskazany jest rozdział kanalizacji ogólnospławnej w rejonach gdzie występują największe problemy eksploatacyjne (w szczególności rejon Dziewiąty, Trzydziesty, Gołonóg). Efektem funkcjonowania kanalizacji ogólnospławnej na terenie miasta jest znaczny udział wód deszczowych w ogólnym napływie ścieków do oczyszczalni. Całkowity napływ wód deszczowych i przypadkowych (infiltracja i inne zwiększenia) stanowi ok. 43%.

Oczyszczanie ścieków komunalnych

Ścieki sanitarne z terenu miasta oczyszczane są na 3 oczyszczalniach - „CENTRUM”, „GOŚ” w Strzemieszycach i „BŁĘDÓW” w Błędowie. Oczyszczalnie „CENTRUM” i „BŁĘDÓW” to obiekty relatywnie nowe, w dobrym stanie technicznym, natomiast oczyszczalnia „GOŚ” w Strzemieszycach to obiekt stary, niedoinwestowany, nie spełniający wymogów aktualnie obowiązujących przepisów.

– Oczyszczalnia ścieków „CENTRUM”

Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części miasta Dąbrowa Górnicza przy ul. Powstańców, nad potokiem Pogoria. Przyjmuje ścieki z dzielnic miasta Dąbrowa Górnicza : Śródmieście, Gołonóg, Trzydziesty, Dziewiąty, Ząbkowice, Ujejsce oraz Będzin Ksawera. Właścicielem i eksploatatorem oczyszczalni jest PWIK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Po zmodernizowaniu oczyszczalnia ta pracuje w układzie trzy-fazowego mechaniczno-biologicznego oczyszczania – tj. biologicznego, defosfatacji, denitryfikacji i nitryfikacji. Projektowa przepustowość oczyszczalni wynosi 60 tys. m³/ dobę. Aktualny maksymalny dopływ ścieków do oczyszczalni w okresie intensywnych opadów wynosił ok. 44 tys. m³/ dobę.

– Grupowa oczyszczalnia ścieków „GOŚ” w Strzemieszycach

Grupowa oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w południowej części dzielnicy Strzemieszyce. Właścicielem oczyszczalni jest gmina Dąbrowa Górnicza, a PWiK Sp. z o.o. eksploatuje tę oczyszczalnię na podstawie zawartej z gminą umowy. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Bobrek, będąca prawym dopływem rzeki Białej Przemszy. Projektowana przepustowość mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków wynosi 20 000 m³/dobę. Ilość ścieków oczyszczanych na oczyszczalni w 2005r. Wynosiła 4 290,07 m³/dobę. Liczba obsługiwanych mieszkańców równoważnych (RLM) – 14 736. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne ważne do dnia 19.04.2014 r. na odprowadzenie oczyszczonych

ścieków w ilości 15 500 m³/dobę. Po wygaśnięciu aktualnego pozwolenia wodnoprawnego, oczyszczalnia ta bez gruntownej modernizacji nie będzie mogła dalej funkcjonować. Obecne plany przewidują likwidację tej oczyszczalni, po uprzednim zapewnieniu możliwości przerzucenia ścieków do oczyszczalni „Centrum”.

– Oczyszczalnia ścieków Błędów

Oczyszczalnia ścieków komunalnych zlokalizowana jest w dzielnicy Błędów. Właścicielem i eksploatatorem oczyszczalni jest PWiK Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest potok „Od Niegowonic” będący dopływem potoku Strumień Błędowski. Projektowana przepustowość oczyszczalni wynosi 481 m³/dobę. Ilość ścieków oczyszczonych na oczyszczalni w 2005 r. wynosiła 83,3 m³/dobę. Liczba obsługiwanych mieszkańców równoważnych RLM wynosi 494. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne ważne do dnia 01.02.2014 r. na odprowadzenie oczyszczonych ścieków w ilości maksymalnej 200 m³/dobę. Ścieki oczyszczone spełniają zarówno wymogi określone w pozwoleniu wodnoprawnym, jak i w aktualnie obowiązujących przepisach. W stosunku do 2002 roku nastąpił znaczny spadek ilości napływających ścieków, wynikający z ograniczenia ilości wód infiltracyjnych dostających się do kanalizacji w trakcie jej rozbudowy. Aktualnie napływ wód infiltracyjnych na oczyszczalnię jest bliski zera. Osiągnięcie tak dużej szczelności kanałów było podyktowane lokalnymi warunkami gruntowo – wodnymi. Prawie cała kanalizacja na terenie Błędowa jest bowiem położona poniżej zwierciadła wód gruntowych. Nawet najmniejsze nieszczelności systemu kolektorów powodują ciągły napływ dużych ilości wód gruntowych na oczyszczalnię. Przy stosunkowo dużym rozproszeniu zabudowy spowodowałoby to bardzo nieefektywną pracę oczyszczalni (bardzo duży koszt jednostkowy oczyszczania w przeliczeniu na ilość ścieków wpływających).

– przydomowe oczyszczalnie ścieków

Na terenie miasta funkcjonuje co najmniej kilkadziesiąt przydomowych oczyszczalni ścieków (brak jest dokładnych wiarygodnych danych o ilości tego typu obiektów). Są one zlokalizowane przede wszystkim w rejonach nie posiadających kanalizacji sanitarnej (np. Kuźniczka, Okradzionów, Ujejsce, Tucznawa i część Błędowa).

Na zlecenie Urzędu Miasta w 2005 r. wykonano dokumentację pn. „Opracowanie wytycznych dla dopuszczalnych form odprowadzania ścieków (typów oczyszczalni) w zależności od rodzaju warunków hydrogeologicznych w mieście”. Dokumentacja ta określiła najbardziej racjonalne środowiskowo możliwości oczyszczania ścieków w poszczególnych regionach miasta, tym samym powinna ona stanowić wytyczne przy lokalizacji nowych i funkcjonowaniu istniejących obiektów tego typu. Problemem jednak pozostaje kwestia niezbyt powszechnie dokonywanej legalizacji obiektów tego typu. Na mocy art. 152 ustawy z dnia 27 kwietnia Prawo ochrony środowiska obiekty tego typu podlegają zgłoszeniu właściwemu organowi ochrony środowiska (którym w tym przypadku jest Prezydent Dąbrowy Górniczej); organ ten może również nałożyć na prowadzącego instalację określone obowiązki związane z korzystaniem z instalacji.

Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej od 1997 r. realizuje działania związane z dofinansowaniem budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, przyznawanym osobom fizycznym ze środków powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W okresie od 1997 r. do 2007 r. udzielono 128 dofinansowań.

– Oczyszczanie ścieków przemysłowych

Według dotychczas obowiązującego Programu Ochrony Środowiska, do kanalizacji miejskiej odprowadza ścieki 58 zakładów. Na terenie miasta kilkanaście zakładów przemysłowych i usługowych odprowadza ścieki do wód otwartych i do ziemi. Zakłady te posiadają różnego

rodzaju urządzenia do podczyszczania ścieków. Cztery zakłady posiadają mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Najważniejsze z nich należą do Huty Katowice i Koksowni „Przyjaźń”:

- Oczyszczalnia Ścieków Deszczowo-Przemysłowych ArcelorMittal (OŚDP) - oczyszczalnia typu mechaniczno - chemicznego o przepustowości ok. 2 000 m³/h; oczyszczone ścieki wracają do obiegu chłodniczego oraz do potoku Rakówka;
- Oczyszczalnia Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”, składająca się z dwóch części: mechaniczno – chemiczno – biologicznej oczyszczalni ścieków fenolowych o przepustowości 5 450 m³/dobę oraz mechaniczno – chemicznej oczyszczalni ścieków nie fenolowych o przepustowości 6 312 m³/dobę; oczyszczone ścieki trafiają do potoku Bobrek oraz oczyszczalni ścieków Centrum

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i osadów dennych jest spowodowane również przez źródła zlokalizowane poza terenem miasta. Przykładem może być zrzut przez Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” kanałem Dąbrówka tzw. brudnych wód dołowych oraz ścieków poflotacyjnych. Zrzut ten jest przyczyną nagromadzenia osadów z podwyższoną zawartością cynku i ołowiu w dolinie rzeki Białej.

Zestawienie danych o zwodociągowaniu i skanalizowaniu Dąbrowy Górniczej

Według Banku Danych Regionalnych GUS za 2006 r., zestawienie danych o gospodarce wodno – ściekowej Dąbrowy Górniczej przedstawia się następująco:

Tab. 10a. Dane ilościowe o systemie gospodarki wodno – ściekowej w Dąbrowie Górniczej – cz.I.

długość czynnej sieci [km]		połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]		doprowadzona woda i odprowadzone ścieki [dam ³]		ludność korzystająca z sieci [osoba]		ludność korzystająca z wodociągu i kanalizacji [%]	
wodociągi	kanalizacja	wodociągi	kanalizacja	woda dostarczana gospodarstwu m domowym	odprowadzone ścieki	wodociągowej	kanalizacyjnej	wodociąg	kanalizacja
350,1	131,6	11 912	4 272	3 972,8	4 387,0	128 446	104 077	99,1	80,3

Tab. 10b. Dane ilościowe o systemie gospodarki wodno – ściekowej w Dąbrowie Górniczej – cz.II.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności		
Ogółem	dam ³ /rok	16 945,4
Przemysł	dam ³ /rok	11 954
rolnictwo i leśnictwo	dam ³ /rok	0
eksploatacja sieci wodociągowej	dam ³ /rok	4 991,4
gospodarstwa domowe	dam ³ /rok	3 972,8
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków miejskich i wiejskich		
Ogółem	osoba	116 500
z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	101 500
Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi		
Ogółem	dam ³	8 548,0
oczyszczane razem	dam ³	8 285
oczyszczane mechanicznie	dam ³	2 642

oczyszczane chemicznie	dam ³	430
oczyszczane biologicznie	dam ³	1 668
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam ³	3 545
nieoczyszczane razem	dam ³	263,0
nieoczyszczane odprowadzane z zakładów przemysłowych	dam ³	60
nieoczyszczane odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	203,0

Tab. 10c. Dane ilościowe o systemie gospodarki wodno – ściekowej w Dąbrowie Górniczej – cz.III.

KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW		
oczyszczalnie mechaniczne	ob.	0
oczyszczalnie biologiczne	ob.	1
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	2
Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu		
oczyszczalnie mechaniczne	m ³ /dobę	0
oczyszczalnie biologiczne	m ³ /dobę	20 000
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	m ³ /dobę	60 480
Równoważna liczba mieszkańców		
Ogółem	osoba	262 200
Ścieki oczyszczane		
odprowadzane ogółem	dam ³ /rok	4 387
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam ³ /rok	8 154
oczyszczane razem	dam ³ /rok	4 184
oczyszczane mechanicznie	dam ³ /rok	0
oczyszczane biologicznie	dam ³ /rok	639
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam ³ /rok	3 545
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu		
BZT5	kg/rok	33 583
ChZT	kg/rok	302 485
Zawiesina	kg/rok	40 884
azot ogólny	kg/rok	56 640
fosfor ogólny	kg/rok	8 265
PRZEMYSŁOWE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW		
Mechaniczne	ob.	1
Chemiczne	ob.	1
Biologiczne	ob.	1
z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	0
Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu		
oczyszczalnie mechaniczne	m ³ /dobę	156 000
oczyszczalnie chemiczne	m ³ /dobę	6 312
oczyszczalnie biologiczne	m ³ /dobę	5 600
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	m ³ /dobę	0
Gospodarka wodno-ściekowa w przemyśle		
zużycie wody na potrzeby przemysłu	dam ³	11 954
pobór wód podziemnych	dam ³	330
pobór wód powierzchniowych	dam ³	889
woda z odwadniania zakładów górniczych i obiektów budowlanych	dam ³	0
zakup wody razem	dam ³	16 498
zakup wody z wodociągów komunalnych na cele produkcyjne	dam ³	51

Przemysłowe oczyszczanie ścieków		
ścieki odprowadzone ogółem	dam ³	4 239
ścieki odprowadzone do sieci kanalizacyjnej	dam ³	71
ścieki odprowadzane bezpośrednio do wód lub do ziemi	dam ³	4 168
ścieki odprowadzane bezpośrednio do wód lub do ziemi - wody chłodnicze (umownie czyste)	dam ³	7
ścieki zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego	dam ³	2 222
ścieki wymagające oczyszczania ze ścieków odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi	dam ³	4 161
ścieki oczyszczane razem	dam ³	4 101
ścieki oczyszczane mechanicznie	dam ³	2 642
ścieki oczyszczone chemicznie	dam ³	430
ścieki oczyszczone biologicznie	dam ³	1 029
ścieki oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam ³	0
ścieki nie oczyszczane	dam ³	60
ścieki ponownie wykorzystane	dam ³	1 082
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód lub do ziemi		
BZT5	kg/rok	25 652
ChZT	kg/rok	233 851
Zawiesina	kg/rok	50 489
chlorki i siarczany	kg/rok	1 468 570
fenole lotne	kg/rok	62
azot ogólny	kg/rok	23 508
fosfor ogólny	kg/rok	439

Modernizacja gospodarki wodno - ściekowej

Zgodnie z dyrektywą nr 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych oraz art. 43 ust 1 Ustawy Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r. nr 239, poz. 2019 z późn.zm.) i ustaleniami krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być wyposażone w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków. Aglomeracje wyznacza się w drodze rozporządzenia wojewody, według wytycznych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz.U. nr 283, poz.2841), wyznaczenie aglomeracji umożliwia m. in. ubieganie się o dofinansowanie rozbudowy sieci wodno - kanalizacyjnych z funduszy unijnych.

Obszar Dąbrowy Górniczej (wraz z gminą Będzin) wchodzi z skład aglomeracji „Dąbrowa Górnicza” (ID aglomeracji: PLSL013) utworzonej w celu realizacji wymagań Krajowego Programu Oczyszczanie Ścieków Komunalnych. Aglomeracja nie została jeszcze uchwalona w drodze rozporządzenia wojewody śląskiego, niemniej prowadzone są intensywne prace nad jej uchwaleniem; według stanu na czerwiec 2008 r. Rada Miejska w Dąbrowie Górniczej pozytywnie odniosła się do „propozycja planu aglomeracji współtworzonej przez obszary gmin: Dąbrowa Górnicza i Będzin”, przedstawionej Radzie przez wojewodę. Według przyjętej przez Radę Ministrów w 2005 r. „Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych” (który to program w 2008 r. podlega ponownej aktualizacji), równoważna liczba mieszkańców (RLM) aglomeracji wynosi 175 716, co stawia wobec niej wymagania:

- do 2015 roku – obsługiwane przez systemy kanalizacyjne minimum 98% ludności na terenie aglomeracji;
- do 2011 r. - w zakresie efektywności procesów oczyszczania ścieków: osiągnięcie zawartości biogenów w ściekach odpływających z oczyszczalni na poziomie: dla azotu ogólnego 10 mg/dm^3 (85% redukcji), dla fosforu ogólnego 1 mg/dm^3 (90% redukcji).

W celu poprawy istniejącej sytuacji oraz spełnienia obowiązków prawa o ochronie środowiska, miasto zamierza przystąpić do realizacji projektu pn. „Kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Dąbrowa Górnicza”, który miałby być współfinansowany ze środków Funduszu Spójności. Jego celem byłoby uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, w tym: budowa kanalizacji sanitarnej (ok. 150 km), budowa i przebudowa kanalizacji deszczowej (ok. 75 km), budowa pompowni ścieków (30 szt.), likwidacja oczyszczalni ścieków w Strzemieszycach oraz budowa sieci wodociągowej (ok. 73 km). Wartość przedmiotowego projektu szacowana jest na 111,00 mln euro, z czego planowane dofinansowanie 66,05 mln euro. Projekt byłby realizowany w latach 2010-2013 r. Byłaby to kontynuacja obecnie realizowanego projektu o tej samej nazwie, który ma być zakończony w 2010 r. Obejmuje on wytypowane rejony o największej liczbie mieszkańców, w których uzasadniona jest budowa zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej: Strzemieszyce (Strzemieszyce Wielkie), Centrum (Dziewiąty, Trzydziesty), Korzeniec, Łęknice, Antoniów, Ujejsce, Ząbkowice, Gołonóg i Tucznawa. Pozostałe obszary Dąbrowy Górniczej, gdzie brak jest kanalizacji, zostały wyłączone z projektu ze względów ekonomicznych i techniczno-organizacyjnych. Dotyczy to terenów o rozproszonej zabudowie. Kanalizacja będzie budowana na terenach nie objętych dotychczas zorganizowanym system odprowadzania ścieków oraz na terenach, gdzie istnieje niesprawna kanalizacja ogólnospławna. Równolegle z kanalizacją sanitarną, tam gdzie wymagają tego warunki terenowe, będzie budowana kanalizacja deszczowa. Nowo wybudowane kolektory zostaną włączone do istniejących kolektorów głównych, prowadzących ścieki na istniejące oczyszczalnie komunalne w Dąbrowie Górniczej. W ramach tego projektu zostanie natomiast zlikwidowana jedna z istniejących oczyszczalni ścieków : grupowa oczyszczalnia ścieków w Strzemieszycach („GOŚ”), a ścieki z terenu jej zlewni będą przepompowywane na komunalną oczyszczalnię ścieków „Centrum” w Dąbrowie Górniczej. Ze względu na bardzo zły stan techniczny, modernizacja oczyszczalni „GOŚ” nie jest opłacalna. Aby umożliwić przyjęcie i oczyszczenie dodatkowych ilości ścieków, oczyszczalnia „Centrum” będzie musiała zostać zmodernizowana i rozbudowana. W wyniku dociążenia oczyszczalni „Centrum” dodatkowymi ilościami ścieków oraz ze względu na konieczność dostosowania jej parametrów do aktualnych wymagań prawnych (dotyczy to stopnia usuwania azotu i fosforu ogólnego), zmiany parametrów zlewni (przejęcie ścieków ze zlewni „GOŚ”) i konieczność optymalizacji technologii, konieczna jest jej modernizacja. Ponadto będą prowadzone równolegle prace na tych odcinkach sieci wodociągowej, które ze względu na zły stan techniczny wymagają wymiany. Dotyczy to sieci wodociągowych stalowych i żeliwnych w złym stanie technicznym (najwyższy wskaźnik awaryjności) oraz azbestocementowych zlokalizowanych w ulicach, gdzie przewidziano budowę kanalizacji sanitarnej, bądź rozdział kanalizacji ogólnospławnej.

Zagrożenie powodziowe

Ekspertyza hydrotechniczna dla miasta Dąbrowa Górnicza opracowana w 2001 r. przez Zakład Badawczo – Usługowy Sp. z o.o. INTERGEO w Sosnowcu wskazała zagrożenie powodziowe miasta wywoływane przez istnienie suchego wyrobiska po eksploatacji piasku

w kopalni „Kuznica Warężyńska”. Sytuacja zagrożenia, z chwilą napełnienia wyrobiska wodą, radykalnie się zmieniła. W związku z powstaniem zbiornika przeciwpowodziowego Kuznica Warężyńska praktycznie zostało wyeliminowane poważniejsze zagrożenie powodziowe dla miasta Dąbrowa Górnicza, które mogło być spowodowane awarią techniczną obiektu hydrotechnicznego na zbiorniku wodnym „Przeczyce”. W skutek fali zalewowej wzdłuż koryta rzeki „Czarna Przemsza” mogły ulec zalaniu tereny o szerokości pasa od 200 do 900 metrów i długości pasa do 15 km. W wyniku podjętych działań, przez Urząd Miasta, zminimalizowano zagrożenie powodziowe. Podjęte działania zostały poddane ekspertyzie hydrotechnicznej, ponadto, w związku z powstaniem ww. zbiornika i jego infrastruktury zostało wyeliminowane zagrożenie powodziowe o charakterze miejscowym od potoku Trzebyczka. Na ulicach Ujejskiej, Krynicznej i Europejskiej gdzie zagrożonych było około 30 posesji zamieszkałych przez około 110 osób. Obecnie realne zagrożenie powodziowe występuje w Tucznawie przy ulicy Łazowskiej od potoku Trzebyczka gdzie zagrożonych jest 8 posesji zamieszkiwanych przez ok. 35 osób oraz Biała Przemsza stwarza zagrożenie dla około 10 posesji (35 osób) zlokalizowanych przy ul. Białej Przemszy.

Teren chroniony przed zalewem w dolinie Przemszy obejmuje obszar od Wojkowic Kościelnych na północy, po Podlesie – Podbagienko i Antoniów na wschodzie, obrzeże zbiornika Pogoria III na południu i Preczów, Gołaszkę, po drogę krajową nr 86 na zachodzie. Dalszy odcinek doliny Czarnej Przemszy potencjalnie zalewowy obejmuje obszar określony : zachodnim i południowym obrzeżem zbiornika Pogoria III oraz ulicami - Topolową, Niemcewicza, Odrodzenia, Janowską, M. Konopnickiej, granicą zabudowy i łąk na zapleczu ul. Limanowskiego, południowym obrzeżem doliny potoku Pogoria, rejonem byłych osadników huty Bankowa, zabudową Ksawery, Łagiszy, Borów, Podłosia i Niepiekła w Będzinie. Na terenach potencjalnie zalewowych znajdują się fragmenty dzielnic mieszkaniowych: Łęknice, Dziewiąty, Trzydziesty, większość terenów Korzeńca, łąki, lasy i Park Zielona, zabudowa w rejonie ul. Letniej, Marianek, Ratanic. Tereny zalewowe bez osłony przeciwpowodziowej występują wzdłuż Białej Przemszy i Białej, jednak z uwagi na brak zagrożeń dla zabudowy nie realizowanej w dolinach rzek (poza elektrownią wodną w Okradzionowie) nie stanowią zagrożenia dla ludności i jej mienia. Pozostałe rzeki i ciekі mogą być niebezpieczne tylko fragmentarycznie.

Bardzo kłopotliwe są podtopienia ze spływu powierzchniowego. Na terenach otwartych zalewane są tereny łąk pomiędzy Czarną Przemszą a najwyższym (granicznym) odcinkiem Pogorii (prawy dopływ Przemszy), tereny w dolinie Białej Ławy w rejonie ul. Swobodnej, przejazd pod linią kolejową w Ząbkowicach, łąki w dolinie potoku Jamki od ul. Majewskiego do linii kolejowej i wiele odcinków ulic w śródmieściu (Al. Kościuszki i inne) oraz w Tucznawie, Rudnej, w rejonie cmentarza w Błędowie, w Górkach. Długotrwałe opady są również przyczyną zbierania się wody pod wiaduktem kolejowym (szlaku kolejowego Katowice – Częstochowa) w Ząbkowicach na drodze wojewódzkiej nr 790 (u zbiegu ulic Armii Krajowej i Szosowej) oraz pod wiaduktem drogi krajowej nr 94 (u zbiegu ulic Wojska Polskiego, Starocmentarnej i Staszica). Zebrana woda uniemożliwia komunikację drogową, przez co wymagana jest interwencja właściwych służb. Ponadto, przy długotrwałych opadach deszczu występuje zalanie przejścia podziemnego w rejonie ulic Królowej Jadwigi, Wojska Polskiego i Reymonta. Znaczne zagrożenie powodziowe na terenie Dąbrowy Górniczej związane jest z długotrwałymi i obfitymi opadami deszczu. W powiązaniu z miejscami nieefektywną siecią kanalizacji i rowów melioracyjnych, istnieje zagrożenie zalań zabudowań mieszkalnych w stopniu uciążliwym dla mieszkańców. Przy obfitych i długotrwałych opadach, niedrożnej kanalizacji oraz specyficzne ukształtowanie terenu stwarzają możliwość zalań gospodarstw usytuowanych przy ulicach Górki i Żołnierskiej w Błędowie. Zagrożonych zalaniem/podtopieniem jest około 80 posesji zamieszkałych przez około 260 osób.

Równie ważnym, do podjęcia od zaraz, jest ograniczenie inwestycji budowlanych w terenach potencjalnie narażonych na zalew powodziowy. Dalsza zabudowa mieszkaniowa Ratanic, Marianek i innych terenów wzdłuż ul. Letniej oraz północnej części Korzeńca – nie powinna mieć miejsca. W strefie bezpośrednio sąsiadującej z obszarem zagrożonym zalaniem nie należy również lokalizować takich obiektów jak: szpitale, szkoły, składnice odpadów, stacje paliw, magazyny środków chemicznych itp.

Zidentyfikowane problemy

- w zakresie wód powierzchniowych:
 - brak wód charakteryzujących się dobrym stanem chemicznym oraz wyraźnych tendencji do pozytywnych zmian jakości wód powierzchniowych,
 - zapotrzebowanie na poprawę małej retencji, ograniczenie spływów powierzchniowych z terenów zurbanizowanych oraz oczyszczanie zanieczyszczonych wód opadowych i roztopowych,
 - niekorzystny system hydrauliczny (naturalny i antropogeniczny) miasta, stanowiący przyczynę lokalnych podtopień oraz zagrożenia dla jakości wód podziemnych i powierzchniowych;
- w zakresie wód podziemnych:
 - wysokie zagrożenie jakości wód podziemnych spowodowane przeszłą i obecną działalnością przemysłową, istnieniem powierzchniowych źródeł zanieczyszczeń (tereny przemysłowe, składowiska odpadów, hałdy) oraz odprowadzaniem nieoczyszczonych ścieków do środowiska gruntowo – wodnego,
 - niestabilna sytuacja hydrogeologiczna mogąca skutkować pogarszaniem się jakości wód podziemnych,
 - potrzeba modernizacji systemu monitoringu wód podziemnych,
- w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:
 - brak wystarczająco efektywnego systemu retencionowania, rozdysponowywania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych,
 - niewystarczający stopień skanalizowania miasta,
 - wysoka awaryjność sieci wodociągowej,
 - problemy z podłączaniem niektórych posesji do nowo powstałych sieci kanalizacyjnych,
 - występowanie nieszczelnych zbiorników bezodpływowych gromadzących ścieki na terenach nie objętych systemem kanalizacji zbiorczej,
 - brak instalacji do zagospodarowania osadów ściekowych.

2.3.2.5 Wartości przyrodnicze, lasy i tereny zieleni

Dąbrowa Górnicza jest miastem niejednorodnym przestrzennie, gdzie obok terenów przemysłowych i zurbanizowanych, funkcjonują obszary niezwykle bogate pod względem przyrodniczym. Walory fizjonomiczne krajobrazu obszaru miasta wynikają przede wszystkim z ukształtowania terenu i form zagospodarowania (wysoki udział terenów otwartych, użytków rolniczych i nieużytków porolnych oraz lasów i zadrzewień). Zróżnicowanie geomorfologiczno - geologiczne, glebowe i klimatyczno - hydrologiczne, stanowi o dużej różnorodności siedlisk, a tym samym - bioróżnorodności. Występują tu biotopy od skrajnie ubogich (Pustynia Błędowska) do bogatych lasów liściastych (Góra Bukowa, Recki Las), i od skrajnie wilgotnych (także wodnych), do wybitnie kserotermicznych.

Ochrona przyrody

Bank Danych Regionalnych GUS przedstawia następujące informacje o ochronie przyrody w Dąbrowie Górniczej (2006 r.):

Tab. 11. Dane ilościowe o ochronie przyrody w Dąbrowie Górniczej

Obszary prawnie chronione		
Ogółem	ha	3 666,0
parki krajobrazowe razem	ha	418,0
obszary chronionego krajobrazu	ha	3 191,0
użytki ekologiczne ogółem	ha	51,8
użytki ekologiczne wprowadzone uchwałą rady gminy	ha	48,7
zespoły przyrodniczo – krajobrazowe ogółem	ha	5,2
zespoły przyrodniczo – krajobrazowe wprowadzone uchwałą rady gminy	ha	5,2
stanowiska dokumentacyjne	szt	1
Pomniki przyrody		
Ogółem	ha	1,3
Ogółem	szt	14
wprowadzone uchwałą rady gminy	szt	8

Wedle obowiązującego rozporządzenia nr 18/06 Wojewody Śląskiego z dnia 18 kwietnia 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”, na terenie Dąbrowy Górniczej znajduje się mały fragment (400 ha) parku krajobrazowego w rejonie Pustyni Błędowskiej oraz obszar chronionego krajobrazu (stanowiący otulinę parku) określony przemysłową linią kolejową - biegnącą z terenu dawnej Huty Katowice i Sławkowa w kierunku Łaz.

Najstarszymi elementami chronionymi zasobów przyrody w Dąbrowie Górniczej są pomniki przyrody; obecnie na terenie Dąbrowy Górniczej są to:

- 2 lipy drobnolistne w Bugaju przy ul. Jałowcowej oraz 2 lipy drobnolistne w Kuźniczce Nowej nad Białą Przemszą,
- jesion wyniosły rosnący w dzielnicy Łosień przy ul. Łaskowej,
- źródlika w Strzemieszycach o powierzchni 1,30 ha,
- dąb szypułkowy pn. „Dąb Wolności” rosnący przy ul. Górniczej,
- dąb szypułkowy – w Błędowie przy ul. Żołnierskiej,
- buk pospolity – rosnący na ul. Krynicznej (przy kapliczce Św. Katarzyny),
- 2 buki zwyczajne rosnące w rejonie ul. Podbuczyny na terenie Lasów Państwowych,
- Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich,
- 2 drzewa z gatunku Aliant gruczołkowaty – Bożodrzew, rosnące przy ul. Hallerczyków.

W granicach miasta ustanowiono pięć użytków ekologicznych :

1. „Pustynia Błędowska” (aktualnie w granicach w granicach województwa śląskiego znajduje się niewielki pas terenu przylegający do granicy administracyjnej województwa),
2. „Bagna w Antoniowie” o powierzchni 3,09 ha,
3. „Młaki nad Pogorią I” o powierzchni 7 ha,
4. „Pogoria II” obejmujący zbiornik wody z otoczeniem o powierzchni 40 ha,
5. „Źródlika w Zakawiu” o powierzchni 1,69 ha.

Na mocy uchwały Rady Miejskiej Wzgórze Gołonoskie (obszar o powierzchni 5,2 ha) uznano za zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Obejmuje on teren parafii rzymsko - katolickiej pw. Św. Antoniego wraz z cmentarzem. Na obszarze tym występują dorodne okazy starych drzew (grab, aleja kasztanowa).

Uchwałą Rady Miejskiej ustanowione zostało stanowisko dokumentacyjne „Srocza Góra” obejmujące odsłonięcie triasowej formacji geologicznej występujące w zachodniej części Sroczej Góry w Strzemieszycach.

Pustynia Błędowska została wyznaczona jako jeden z obszarów krajowej sieci Natura 2000 – jako specjalny obszar ochrony siedlisk (PLH120014), z którego część obejmuje granice administracyjne Dąbrowy Górniczej. Do obszaru podlegającego bezpośredniej ochronie należy tu wliczyć nie tylko granice SOOS „Pustynia Błędowska”, ale i sąsiednie tereny, mające znaczenie dla integralności tego obszaru (głównie korytarze ekologiczne).

Na terenie miasta znajduje się również obszar, którego walory przyrodnicze kwalifikują go do uznania za specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 – mowa tu o obszarze „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej” (kod pltmp040). Jest to obszar bogatych przyrodniczo torfowisk przejściowych i niskich na podłożu alkalicznym, miejsce występowania wielu rzadkich gatunków roślin, a zwłaszcza storczyków. Występuje tu największa pod względem liczebności populacji ostoja storczyka lipiennika Loesela w Polsce południowej na granicy zasięgu gatunku, który ma tu swoje kresowe stanowisko, ważne dla zapewnienia reprezentacji geograficznej. Według stanu na czerwiec 2008 r., obszar ten nie znalazł się na rządowej propozycji krajowej sieci Natura 2000, niemniej obszar ten znajduje się na tzw. Shadow List – liście obszarów Natura 2000 stanowiącej uzupełnienie propozycji rządowej, opracowanej przez środowiska naukowe i organizacji ekologicznych, niemniej w związku z tym podlega on takiej samej ochronie jak obszary Natura 2000. Według aktualizacji Shadow List z 2008 r., obszar za ze względu na rozległość problematyki ochrony środowiska, a także prawną konieczność gromadzenia i przetwarzania informacji oraz przewidywany wzrost ilości podmiotów zainteresowanych udostępnieniem informacji, bardzo ważnym zadaniem będzie podjęcie działań mających na celu stworzenie w urzędzie sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji. Należy więc uwzględnić konieczność stworzenia komputerowych baz danych o środowisku i jego ochronie w urzędzie. Najlepszym rozwiązaniem byłoby zmodernizowanie dedykowanej podstrony serwisu internetowego Urzędu Miejskiego.

Według Standardowego Formularza Danych (zaktualizowanego w styczniu 2008 r.), ostoja składa się z 3 obszarów oddalonych od siebie o ok. 5 km. Pierwszy o powierzchni 50,7 ha obejmuje torfowisko Antoniów wraz z fragmentem otaczającego je kompleksu leśnego oraz około 2 km odcinek doliny cieku. Jest to obszar o dużym zróżnicowaniu siedliskowym z liczną reprezentacją zbiorowisk roślinnych – torfowiska niskie i przejściowe, łąki wilgotne, zbiorowiska szuwarowe, lasy łęgowe, bory świeże i bagienne. Część torfowiska o powierzchni 3,09 ha objęto ochroną jako użytek ekologiczny „Bagna w Antoniowie”. Drugi obszar o powierzchni 10,5 ha obejmuje torfowisko przejściowe wykształcone na obrzeżach sztucznego zbiornika wodnego Pogoria I powstałego wskutek zalania wyeksploatowanego wyrobiska piasku. Torfowisko objęte jest ochroną jako użytek ekologiczny „Młaki nad Pogorią I”. Trzeci obszar, o powierzchni 173,5 ha, to fragment wyrobiska popiaskowego „Kuznica Warężyńska, w którego części zachodniej powstał zbiornik zaporowy. Na wodach zbiornika zaporowego oraz na terenach bezpośrednio do niego przylegających stwierdzono 186 gatunków ptaków, z czego 104 gatunki uznano za łęgowe lub prawdopodobnie łęgowe. Pozostałe 82 odnotowano w okresie wędrówek lub zimowania. Sumie obserwowano tu 35 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

Należy również odnieść się do zapisów obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Przywołuje on treść dokumentów zawierających wyniki inwentaryzacji przyrodniczych Dąbrowy Górniczej. W dokumentach tych zaproponowano m.in. utworzenie kilkudziesięciu użytków ekologicznych, kilku zespołów przyrodniczo – krajobrazowych oraz 15 rezerwatów przyrody. Jako najcenniejsze zespoły wskazuje się :

- kompleks „Trzebiesławskie Wzgórza” - północny zespół terenów od Trzebiesławic po Sikorkę gdzie wskazuje się do różnych form ochrony: siedliska wodno - błotne, wilgotne łąki, grunty porolne z roślinnością kserotermiczną, Bukową Górę i Las Recki, cały kompleks leśny (las gospodarcze o szczególnych walorach przyrodniczych). Tereny porolne w sąsiedztwie ujęcia wody mają też znakomity walor krajobrazowy; całość tego terenu zasługuje na ochronę prawną jako zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Trzebiesławskie Wzgórza”, „Lasy Trzebiesławskie” oraz „Recki Las”, co najmniej jeden rezerwat przyrody - „Bukowa Góra”, użytek ekologiczny „Ciepłolubne murawy pod Górą Bocianek”
- północno - wschodni zespół terenów po obu stronach przemysłowej linii kolejowej stanowiącej granice zespołu przyrodniczo - krajobrazowego - otuliny Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Są to bogate zespoły łąk i niewielkich kompleksów leśnych położonych pomiędzy Tucznawą i Łęką, o wyjątkowych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wschodni zespół terenów wchodzących w obszar krajobrazu chronionego i fragmentarycznie w obręb Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”, a także użytku ekologicznego „Pustynia Błędowska”. Tutaj najistotniejszą jest propozycja poszerzenia zasięgu parku krajobrazowego wskazywana w projekcie planu ochrony parku. Dotyczy to łąk Łęki, kompleksu leśnego Wypaleniska, łąk w rejonie góry „Kozi Róg” (teren przygraniczny Dąbrowy Górniczej) i części Lasów Błędowskich. Wskazuje się na potrzebę objęcia ochroną rezerwatową doliny Białej Przemszy i doliny Białej z ich rozlewiskami oraz części lasu i łąk w rejonie Wypalenisk, a ponadto - wawozów lessowych w rejonie Kuźniczki Nowej;
- kompleks „Pogoria” - zespół „centralny” w rejonie zbiorników Pogorii i Ząbkowic obejmuje propozycje objęcia ochroną prawną (Zespół przyrodniczo - krajobrazowy) prawie całej doliny Trzebyczki oraz sąsiednich lasów, terenów sąsiadujących z użytkiem ekologicznym „Pogoria II”, łąk w Łęknicach towarzyszących Białej Ławie, wszystkich terenów wodnych, parkowych, leśnych i łąkowych w rejonie Pogorii (Zielona), a także Lasu Bienia i kamieniołomu Łady w Ząbkowicach; proponuje się ustanowić użytki ekologiczne „Bielowizna”, „Bagna nad Trzebyczką”, „Uroczysko Zielona”, „Łąki Krwiściągowe”;
- zespół południowy obejmuje tereny leśne i łąkowe w rejonie os. Staszica (bardzo bogate zbiorowiska bagienne - wodne na pogórnich terenach zalewiskowych), w sąsiedztwie Kazimierza, w Strzemieszycach Wielkich, w Zakawiu. Tu podjęto już część działań – Sroczą Górę objęto ochroną w formie stanowiska dokumentacyjnego.

Bardzo istotne jest zawarcie porozumienia w sprawie wspólnej realizacji projektu pod nazwą: „Ochrona mozaiki siedlisk przyrodniczych w zlewni rzeki Białej Przemszy” przygotowanego w ramach V osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko konkursu nr 1/2008 Ochrona gatunków i siedlisk in – situ. Porozumienie zostało zawarte pomiędzy: Zespołem Parków Krajobrazowych Woj. Śląskiego a: Zespołem Jurajskich Parków Krajobrazowych w Krakowie, Gminą Dąbrowa Górnicza, Powiatem Olkuskim i Gminą Klucze. W ramach tego porozumienia beneficjenci będą wspólnie decydować o działaniach podejmowanych na rzecz projektu. Do zadań realizowanych w ramach w/w porozumienia należy inwentaryzacja przyrodnicza z analizą potrzeb, w zakresie wskazań realizacji działań ochronnych w zlewni Białej Przemszy oraz przygotowanie dokumentacji wnioskowej.

Wydział Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, wskazał obszary położone w rejonie wschodniej części zb. do objęcia ochroną prawną, jako użytki ekologiczne wskazuje: „Bukowa Góra”, „Recki Las”, „Gródki, Stawki”, „Bielowizna”, „Bagna nad Trzebyczką”, „Basiuła”, „Łąki Krwiściągowe”, „Łosień”, „Zbocze pod Górą Wielką”, „Kamieniołom Łady”, „Las Bienia”, „Ciepłolubne murawy pod Górą Bocianek”, „Pańska Góra”, a także obszary cenne przyrodniczo nad zbiornikiem „Kuźnica Warężyńska”. Wiele propozycji zawartych jest również w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Na zlecenie Urzędu Miejskiego opracowano szereg dokumentacji mających istotne znaczenie dla zarządzania ochroną przyrody w mieście, m.in.: „Gminny program restytucji fauny (w szczególności ichtiofauny i awifauny) na obszarze administracyjnym gminy Dąbrowa Górnicza”, „Ogólna waloryzacja przyrodnicza obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej położonych nad zbiornikiem Kuźnica Warężyńska w granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej”, „Ogólna waloryzacja przyrodnicza Dąbrowy Górniczej”. Opracowana została także „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej, położonych nad zbiornikiem Kuźnica Warężyńska (w granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej)”, w której wskazano trzy obszary położone w rejonie wschodniej części zb. do objęcia ochroną prawną jako użytki ekologiczne. Zawierają one wiele szczegółowych informacji stanowiących podstawę do dalszych działań mających na celu zachowanie i ochronę obiektów przyrodniczo cennych.

Uwarunkowania rozwoju miasta wynikające z potrzeby zachowania walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu generalnie dotyczą ochrony przed zmianą formy użytkowania wszystkich terenów posiadających te walory, a przede wszystkim wyszczególnionych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz opracowaniach waloryzacyjnych. Stopniowo powinny być one obejmowane prawnymi formami ochrony przyrody z wyprzedzająco przeprowadzaną wtórną dokumentacją stopnia ich zachowania, zwłaszcza w sytuacji zbiorowisk stepowych i nieużytkowanych łąk, które ulegają sukcesji ekologicznej.

Lasy

Według Banku Danych Regionalnych GUS za 2006 r.:

- powierzchnia lasów w Dąbrowie Górniczej ogółem wynosi 4 294,3 ha,
- powierzchnia gruntów leśnych ogółem w Dąbrowie Górniczej w 2006 r. wynosi 4 394,9 ha, z czego grunty leśne publiczne zajmują 3422,9 ha, a prywatne 972 ha,
- grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia – 497 ha,
- lesistość – 22,8 %

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, lasy, które są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu i lasy położone w granicach administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców są uznane za lasy ochronne. Kompleksy leśne rozmieszczone są w miarę równomiernie na całym terenie Dąbrowy Górniczej z największą koncentracją w rejonie Lasów Błędowskich. Brak pomiędzy wyodrębniającymi się kompleksami ciągłości przestrzennej, aczkolwiek dzięki wprowadzeniu zalesień ochronnych wokół Huty Katowice i Koksowni „Przyjaźń”, jest możliwe ukształtowanie systemu powiązań ekologicznych (szereg terenów z uwagi na stopień skażenia gleb winno być zalesionych).

Struktura siedliskowa lasów w mieście przedstawia się następująco: zbiorowiska lasu mieszanego świeżego - 41%, boru świeżego - 36%, boru mieszanego świeżego - 14%. Na Wzgórzach Trzebiesławickich, także w Reckim Lesie rozwija się drzewostan bukowy należący do zespołu termofilnej buczyny z udziałem ciepłolubnych muraw i zarośli. Na zachód od Wypalenisk zachowały się fragmenty grądu. W Lasach Błędowskich dominują lasy mieszane świeże, bory świeże i bory mieszane, fragmentarycznie występują bory suche (Kozi Róg), a także bór wilgotny. Las Bienia to głównie las mieszany świeży z sosną, dębem, grabem i brzozą. Lasy pomiędzy ArcelorMittal Poland S.A. (Hutą „Katowice”) a Ząbkowicami i wokół Pogorii I i II tworzą bory świeże. Ewenementem jest bór bagienny pomiędzy ul. Kusocińskiego i osiedlem Młodych Hutników w Ząbkowicach. W niewielu fragmentach cieków zachowały się olsy, łągi jesionowo - olszowe i wiązowo - jesionowe. W dolinie Białej i Białej Przemszy występują łągi wierzbowe. Według mapy roślinności potencjalnej (F. Celiński, S. Wika 1989) Garb Ząbkowicki, Wzgórze Gołonoskie, Góra Bardowicza to żyzna buczyna sudecka. Tereny dookoła Wzgórze Gołonoskiego i pomiędzy Hutą Katowice a wzgórzami Garbu Ząbkowickiego,

to potencjalny acidofilny las dębowo - bukowy. Wyżynny grąd małopolski mógłby objąć właściwe miasto aż po Strzemieszyce. Suboceaniczne bory sosnowe świeże zajmowały tereny obecnego „Pojezierza Dąbrowskiego” oraz Lasy Błędowskie. W rejonie łąk Łęki ma miejsce duża mozaikowość siedlisk. Wszystkie doliny rzeczne to potencjalne łągi olszowo - jesionowe. Zgodność roślinności potencjalnej z rzeczywistą zachodzi przede wszystkim w siedliskach borowych (rejon Błędowa). Niewielkie fragmenty buczyny sudeckiej występują na Bukowej Górze i w Reckim Lesie.

Znaczna część powierzchni leśnych nie jest kwalifikowana. Dotyczy to terenów zalesianych w ramach kształtowania strefy ochronnej kompleksu hutniczo - koksowniczego, jak też lasów w posiadaniu osób fizycznych. Trudne do zakwalifikowania są powierzchnie zalesionych zwałowisk odpadów budowlanych i hutniczych („Góra Tomalówka”), hutniczych i innych (np. „Zwałka nr 4” przy ul. Zakawie). Zwałowiska te (wzgórza) pomimo niewidocznej już genezy ich pochodzenia, nadal niekorzystnie oddziałują na środowisko wodne.

Poza Lasami Trzebiesławickimi zaliczonymi do I stopnia degradacji lasu, wszystkie pozostałe w mieście obejmuje II stopień degradacji wynikającej z czynników antropogenicznych. Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza zaowocowało wyraźną poprawą stanu lasów w Dąbrowie Górniczej i w całej aglomeracji.

Tereny leśne miasta Dąbrowa Górnicza podlegają Nadleśnictwu Siewierz. Gospodarowanie na nich odbywa się na podstawie „Planu Urządzania Lasu Nadleśnictwa Siewierz”, zatwierdzonego w drodze decyzji przez Ministra Środowiska i obowiązującego do końca 2008 r., oraz, dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa – „Uproszczony Plan Urządzania Lasu”, obowiązujący do 31 grudnia 2016 r.

Lasy Dąbrowy Górniczej zaklasyfikowane są do I kategorii zagrożenia pożarowego. W przypadku niekorzystnych warunków meteorologicznych (długotrwały brak opadów) na terenach tych obszarów leśnych występuje potencjalnie duże zagrożenie pożarowe. W związku z tym, iż zbiorniki wodne oraz tereny znajdujące się wokół nich posiadają różnych właścicieli (tj. skarb państwa, gmina, osoby prywatne) istnieją trudności związane z realizacją przez właścicieli obszarów leśnych obowiązku utrzymania źródła wody do celów przeciwpożarowych (stanowiska czerpania wody oraz hydranty) zgodnie § 35 ust. 2 pkt. 2 i 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. nr 80, poz. 563). W celu poprawy zaopatrzenia wodnego dla zasobów leśnych znajdujących się w granicach administracyjnych miasta Dąbrowa Górnicza należy przedsięwziąć szereg działań zmierzających do wykonania oznaczonych punktów czerpania wody z dogodnym dojazdem dla jednostek Straży Pożarnej oraz inwentaryzację hydrantów pod względem sprawności technicznej.

Wynikające z powyższego uwarunkowania dla dalszych prac dotyczą :

- zachowania wszystkich istniejących powierzchni leśnych,
- prowadzenia gospodarki leśnej w dostosowaniu do funkcji ochronnych i rekreacyjnych lasów, według aktualnych planów urządzania lasu uwzględniających także potrzebę renaturalizacji struktury gatunkowej drzewostanów w dostosowaniu do siedlisk potencjalnych (przerost gatunków „odpornych na zanieczyszczenia” jak dąb czerwony, modrzew, topole),
- zalesiania gruntów nie stanowiących zbiorowisk wskazywanych do objęcia ochroną prawną w formie łąk czy muraw o szczególnych walorach przyrodniczych i godnych zachowania w niezmienionym stanie,
- wytworzenia ciągłego przestrzennie systemu powiązań przyrodniczych pomiędzy kompleksami leśnymi z udziałem powierzchni zadrzewionych,
- zalesiania użytków rolniczych o najwyższym stopniu skażenia gleb metalami ciężkimi,

- przystosowania lasów szczególnie silnie penetrowanych do pełnienia funkcji parkowych (lasy pomiędzy Ząbkowicami, Antoniowem i Pogoriami I i II, lasy w rejonie os. Staszica i przy granicy z Sosnowcem),
- zapewnienia należytej ochrony przeciwpożarowej lasów.

Tereny zieleni

Bank Danych Regionalnych GUS przedstawia następujące informacje o zieleni miejskiej w Dąbrowie Górniczej (2006 r.):

Tab.12. Dane ilościowe o terenach zieleni miejskiej w Dąbrowie Górniczej

Tereny zieleni według rodzajów		
parki spacerowo - wypoczynkowe		
obiekty	ob.	4
powierzchnia	ha	180,0
zieleńce		
obiekty	ob.	52
powierzchnia	ha	92,0
zieleń uliczna		
powierzchnia	ha	69,6
tereny zieleni osiedlowej		
powierzchnia	ha	169,4
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej		
powierzchnia	ha	441,4
cmentarze		
obiekty	ob.	3
powierzchnia	ha	9,5
lasy gminne		
powierzchnia	ha	84,7
Tereny zieleni w gestii samorządu miasta		
parki spacerowo - wypoczynkowe		
obiekty	ob.	4
powierzchnia	ha	180,0
zieleńce		
obiekty	ob.	52
powierzchnia	ha	92,0
tereny zieleni osiedlowej		
powierzchnia	ha	75,2
Żywopłaty		
długość	m	28 632

Kwestia zieleni miejskiej Dąbrowie Górniczej jest bardzo specyficzna z uwagi na jej strukturę przestrzenną. W niniejszej części opracowania należy przez to odnieść się przede wszystkim do terenów zieleni na obszarze silnie zurbanizowanym (głównie Śródmieście, Ząbkowice i Strzemieszyce). Tereny zieleni miejskiej pośród intensywnej zabudowy występują tu w różnych formach, niekiedy zaliczają się do nich także lokalne korytarze ekologiczne takie jak dolina Trzebyszki w Ząbkowicach, Rakówki i Bobrka, tereny zieleni urządzonej i towarzyszącej zabudowie, ogrody działkowe.

Najistotniejsze ciągi ekologiczne w śródmieściu tworzą :

- „korytarz” łączący zespół Parku „Zielona” poprzez tereny łąkowe i zadrzewione w Korzeńcu, zadrzewioną hałdę przy ul. Konopnickiej, Planty im. hm. S. Piotrowskiego, tereny zieleni towarzyszącej zabudowie, przez stary cmentarz – z terenami leśnymi w granicach m. Sosnowca,
- ciąg powiązań pomiędzy w/w terenami w rejonie Parku „Zielona” do Korzeńca, poprzez Park Śródmiejski, Park im. gen. J. Hallera i jego przedłużenie, stary cmentarz z lasami w granicach m. Sosnowca,
- trudno czytelny, ale istniejący ciąg większych powierzchni zieleni przydomowej wiodący od lasu Legionowo poprzez os. Tysiąclecia w kierunku zbiornika Pogoria III,
- ciąg łączący las Legionowo, poprzez ogrody działkowe i tereny zieleni osiedlowej (którymi biegnie szlak XXV-lecia PTTK) ze Wzgórzem Gołonoskim objętym ochroną w formie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego i dalej poprzez tereny proponowane do objęcia ochroną prawną, poprzez drobne powierzchnie „zielone” wzdłuż drogi krajowej nr 1 z terenami leśnymi w kompleksie „Pojezierza Dąbrowskiego”,
- kierunek powiązań łączących park im. Hallera, poprzez tereny zieleni przydomowej i małego parku w rejonie Szttygarki z terenami Józefowa w Zagórzu poza granicami miasta,

Wymienione najistotniejsze tereny biologicznie aktywne w obszarze śródmiejskim nie mają zachowanej ciągłości przestrzennej z uwagi na istniejące zainwestowanie i bariery komunikacyjne. Niemniej układają się w czytelny system ułatwiający wymianę powietrza, bioróżnorodność, tworzenie systemu ścieżek rowerowych i pieszych. W Zabkowicach głównym korytarzem ekologicznym jest zabagniona dolina Trzebyczki charakteryzująca się jeszcze naturalnym korytem i źródłami w pobliżu koryta. Wzdłuż niej występują podmokłe tereny nieprzydatne dla zabudowy a na jej obrzeżu są zlokalizowane tereny o charakterze parkowym. Dolina Trzebyczki pomiędzy magistralą kolejową Katowice – Warszawa a zabudową przy ul. Szosowej proponowana jest do objęcia ochroną prawną z mocy ustawy o ochronie przyrody. W Strzemieszycach funkcje lokalnych ciągów powiązań ekologicznych pełnią tereny zieleni przydomowej oraz łąki towarzyszące ciekom w zlewni Bobrka.

Zidentyfikowane problemy

Aktualne zagrożenia ochrony przyrody na terenie Dąbrowy Górniczej to:

- zły stan powietrza, szkody górnicze, niekorzystne i szybko zmieniające się stosunki wodne oraz wzmagająca się antropopresja (zainwestowanie nowych obszarów, wzmożony ruch turystyczny, zwiększający się stopień zabudowy mieszkalnej), które stanowią wysokie zagrożenie dla bioróżnorodności,
- niedostateczna ilość zieleni miejskiej na obszarach najbardziej zurbanizowanych,
- incydentalne zniszczenia zieleni wysokiej podczas zabiegów pielęgnacyjnych (zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych i na posesjach prywatnych),
- zagrożenie zadrzewień przyulicznych oraz obumieranie drzew związane z zanieczyszczeniem gleby, oraz nieodpowiednim doбором gatunków flory przy projektowaniu zieleni,
- nieuwzględnianie odporności na to zanieczyszczenie podczas doboru gatunków i odmian roślin przy nowych nasadzeniach i uzupełnieniach,
- zwiększająca się popularność penetracji obszarów przyrodniczych przez pojazdy z napędem silnikowym (motocross, quady, motorowery, samochody terenowe, itp.).

2.3.2.6 Ochrona gleb i ziemi

Podłożem geologicznym gleb w mieście są triasowe wapienie muszlowe, dolomity kruszonośne oraz osady plejstocenyjskie - gliny i piaski polodowcowe w dolinach. Mady zajmujące najniższe terasy rzek i potoków (Czarnej i Białej Przemszy, Centurii i Białej) stanowią bogate siedliska (łągi lub bogate, wilgotne łąki). Gleby bagienne - w formie utworów mułowo - błotnych, murszowo - torfowych i torfy niskie występują w dolinach o słabo przepuszczalnym podłożu (zabagnione doliny, starorzecza silnie podmokłe). Rędziny węglanowe brunatne i rędziny mieszane pokrywają pagóry i płaskowyże zbudowane z wapieni muszlowych i dolomitów. Występują głównie w północnej części miasta. Gleby bielcowe związane z bezwapiennym podłożem piaszczystym, skupiają się we wschodniej części obszaru miasta i są porośnięte borami sosnowymi. Na Pustyni Błędowskiej występują gleby inicjalne porośnięte roślinnością wydmową.

Rolnictwo

Dane Wydziału Geodezji i Kartografii UM w Dąbrowie Górniczej, według stanu na 1 stycznia 2008 roku obrazują następującą strukturę użytkowania gruntów w mieście:

Tabela 13. Struktura użytkowania gruntów w mieście

Lp	Wyszczególnienie	2006	
		ha	%
	Powierzchnia ogółem, w tym :	18 894	100,0
1.	<u>Użytki rolne razem, w tym :</u>	7 789	42,2
1.1.	grunty orne	4 801	25,4
1.2.	sady	300	1,6
1.3.	łąki trwałe	1 786	9,5
1.4.	pastwiska trwałe	522	2,8
1.5.	grunty rolne zabudowane	525	2,8
1.6.	rowy	56	0,3
2.	<u>Grunty leśne i zadrzewione, w tym:</u>	4 886	25,9
2.1.	las	4 417	23,4
2.2.	grunty zadrzewione	469	2,5
3.	Tereny pozostałe	6 219	32,9

Ogólna liczba gospodarstw rolnych na terenie Dąbrowy Górniczej wynosi 2 152.

Podział gospodarstw według grup obszarowych (dane ewidencji wymiaru podatków na dzień 15.06.2008 r.) przedstawia się następująco:

od	1	do	2 ha	-	1 229
	2	do	3 ha	-	509
	3	do	5 ha	-	302
	5	do	7 ha	-	69
	7	do	10 ha	-	25
	powyżej	10 ha	-	-	18

Warto w powyższych analizach zauważyć, jak duża ilość łąk, pastwisk i gruntów ornych jest nieużytkowanych. Jednocześnie należą one najczęściej do małych gospodarstw rolnych indywidualnych.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego głębiej przeanalizowano tę kwestię i zwrócono uwagę na malejący trend odłogowania gruntów ornych

oraz łąk i pastwisk w gospodarstwach do 20 ha użytków rolnych oraz brak odłogów w gospodarstwach największych. Ponieważ brak danych dotyczących rozmieszczenia prowadzonych jeszcze upraw można tylko ogólnie stwierdzić na podstawie wizji lokalnych i zdjęć lotniczych, że występują one w północnej części miasta (Trzebiesławice, Gródki), przy ul. Koksowniczej na wschód od koksowni, sporadycznie w rejonie Bukowej Góry, w rejonie Łęki i GPZ, gdzieś w okolicach Błędowa.

Gospodarka rolnicza polegająca na tradycyjnych uprawach i hodowli zwierząt nie ma w Dąbrowie Górniczej przyszłości. Przyczyn tego stanu jest wiele: nadzwyczaj rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, przewaga użytków rolnych słabych klas bonitacyjnych, stopień skażenia gleb metalami ciężkimi, dominująca tradycja robotnicza, nieprzystosowanie do wyzwań współczesności (nowe formy gospodarki rolniczej i kierunki użytkowania ziemi), co ma związek z niekorzystnymi zmianami demograficznymi oraz brakiem wykształcenia.

Efektom takiego stanu rzeczy jest :

- powszechne odchodzenie od gospodarki rolniczej (ponad 73% gruntów ornych jest odłogami, ponad 71% łąk i pastwisk jest nieużytkowanych, blisko 95% gospodarstw nie ma zwierząt gospodarskich, 70% nie prowadzi żadnej produkcji rolniczej a 63,5% - żadnej działalności gospodarczej, 53% „rolników” żyje z emerytur i rent),
- naturalna degradacja i zanik użytków rolnych (postępująca sukcesja),
- zaprzepaszczenie wielowiekowego wysiłku pokoleń rolników w celu utrzymania produktywności gleb,
- zaprzepaszczenie potencjalnych możliwości celowego rozwoju nowych przemysłowych rodzajów upraw czy hodowli lub świadomych zalesień terenów (uwzględniających zachowanie i kształtowanie walorów krajobrazu i turystyki).

Przyszłością dla utrzymania bądź, mimo wszystko, rozwoju rolnictwa w granicach miasta mogą być uwieńczone sukcesem starania o możliwość wykorzystania rolno - środowiskowych funduszy europejskich, z których korzystanie jak dotąd było ograniczone. W tym zakresie celowym byłoby też podjęcie starań o włączenie do parku krajobrazowego „Orlich Gniazd” terenów proponowanych planem ochrony parku, a położonych we wschodniej, rolniczej części obszaru miasta. Mając na celu zapewnienie pomocy producentom z sektora rolnego, Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej udziela instruktażu w zakresie ubiegania się o środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej. Wspólnie z Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Będzinie zorganizowano punkty pomocy w wypełnianiu wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich oraz uzupełnianiu potrzebnej dokumentacji. Z terenu Dąbrowy Górniczej w 2007 r. złożono ok. 500 wniosków o przyznanie dopłat bezpośrednich oraz 3 wnioski o przyznanie rent strukturalnych. Organizowane są również seminaria z zakresu rolnictwa, pszczelarstwa, rolnictwa ekologicznego oraz estetyki posesji.

Zarówno studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i inne dokumenty oraz wytyczne wskazują na zasadność zmian profilu produkcji rolniczej na terenach uprzemysłowionych; wskazuje się tu zwłaszcza na zasadność wprowadzenia upraw roślin energetycznych.

Zanieczyszczenia gleb

Według Programu Ochrony Środowiska, którego aktualizacją jest niniejszy dokument, na całym obszarze Dąbrowy Górniczej brak jest gleb o naturalnej, występującej w glebach nieskażonych, zawartości metali ciężkich, a największe ich stężenia występują w północnych i zachodnich rejonach miasta. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że wysoka zawartość metali ciężkich w glebach spowodowana jest nie tylko działalnością przemysłu i emisją ze źródeł antropogenicznych, ale i występowaniem naturalnych złóż rud cynkowo – ołowionych.

Program Ochrony Środowiska przytaczał szereg danych, powtarzanych następnie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, natomiast należy zauważyć że ww. dokumenty opierają się na badaniach z 1999 r. i starszych. Z tego też względu za bezzasadne uznane powtórne powtarzania danych sprzed wielu lat. Należy zauważyć, że zasadnym jest aktualna ocena stanu zanieczyszczenia ziemi. Na terenie Dąbrowy Górniczej istnieje wiele punktów, których przeszłe lub obecne wykorzystanie, bądź też pozostawianie pod wpływem zanieczyszczenia, wskazywałoby na najwyższą potrzebę przebadania stanu czystości. Mowa tu przede wszystkim o terenach zakładów i ich otoczeniu, istniejących i zamkniętych składowiskach, osadnikach mułów, hałdach, miejsc nielegalnego zdeponowania odpadów, bazach magazynowych i punktach przeładowniczych substancji niebezpiecznych oraz miejscach dawnych incydentów związanych z zanieczyszczeniami. Dostępne są jednak jedynie szczątkowe dokumentacje obrazujące np. wpływ oddziaływania konkretnych obiektów na środowisko gruntowo – wodne, np. „*Skład chemiczny i jakość wód podziemnych w rejonie składowisk odpadów Huty Katowice w świetle wyników badań monitoringowych*” (Sołtysiak M., Uniwersytet Śląski, 2007 – praca doktorska), w znacznej części wykonane w ramach działalności Katedry Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej Uniwersytetu Śląskiego, a także w ramach monitoringu oddziaływania składowisk odpadów czy niektórych obiektów przemysłowych. Prowadzone działania są jednak szczątkowe i nie składają się na większą całość, a także nie są weryfikowane, a przede wszystkim wykorzystywane pod kątem podejmowania procesów decyzyjnych.

Podejmowane działania monitoringowe stanowią będą realizację obowiązku prowadzenia okresowego badania gleby i ziemi oraz prowadzenia i corocznego aktualizowanego rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby lub ziemi.

Zasoby surowców mineralnych

W granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej znajdują się udokumentowane zasoby następujących kopalin:

- złoża węgla kamiennego Porąbka-Klimontów – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża ilów karbońskich Dąbrowa Górnicza – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża wapieni triasowych Ujejsce – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża dolomitów triasowych Ząbkowice Będzińskie I – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża dolomitów triasowych Ząbkowice Będzińskie II – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża dolomitów triasowych Chruszczobród – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża piasków czwartorzędowych Okradzionów – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża piasków czwartorzędowych Błędów-Blok I – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska-Blok II – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska-Blok III – udokumentowane w kat. A+B+C1
- złoża piasków czwartorzędowych Pustynia Błędowska – Obszar pozostały – udokumentowane w kat. C2
- złoża dolomitów triasowych w Trzebieszawicach („Podwarpie”) – udokumentowane w kat. B.

W granicach administracyjnych miasta Dąbrowa Górnicza usytuowane są następujące obszary i tereny górnicze :

1. Północna część obszaru i terenu górniczego „Kazimierz-Juliusz I” ustanowionego przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w koncesji nr 41/93 z dnia 19.08.1993 r. na wydobywanie węgla kamiennego. Termin ważności koncesji upływa

z dniem 18.08.2013 r. Na części terenu na pograniczu Sosnowca i Dąbrowy Górniczej prowadzona była w przeszłości eksploatacja na głębokości do 100 m z zawalem stropu. Występuje tu szereg zlikwidowanych wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią. Z uwagi na brak rozeznania aktualnego stanu utrzymywania się pustek w górotworze, a szczególnie w rejonie lokalizacji wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią nie można wykluczyć możliwości występowania deformacji nieciągłych.

2. Część obszaru górniczego i terenu górniczego „Kuźnica Warężyńska – 1” ustanowionego decyzją Wojewody Śląskiego z dnia 20.07.2005 r. W granicach ustanowionego obszaru górniczego eksploatację piasku podsadzkowego prowadzi „Kopalnia Piasku Kuźnica Warężyńska II” Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2030 r.
3. Obszar górniczy i teren górniczy Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Usługowo – Handlowego „DOLOMIT” Kopalnia „Ząbkowice” SA w Dąbrowie Górniczej, ustanowiony decyzją Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 10 lipca 2007 r. o nazwie „Ząbkowice III”. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2022 r..
4. Obszar górniczy i teren górniczy „Okradzionów IV” ustanowiony decyzją Wojewody Śląskiego z dnia 24.11.2003 r. zezwalającą na wydobywanie piasku metodą odkrywkową ze złoża „Okradzionów IV” przez Przedsiębiorcę „BUD-LAS” Sp. z o.o. w Katowicach. Termin ważności koncesji upływa z dniem 31.12.2015 r.

Według obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (uchwalonego Uchwałą Rady Miejskiej Nr XXIII/374/08 z dnia 30 stycznia 2008 r.), w odniesieniu do miejsc występowania zlikwidowanych w przeszłości wyrobisk górniczych mających połączenie z powierzchnią, z uwagi na brak jakichkolwiek dokumentów co do sposobu ich likwidacji, oraz posiłkując się opinią Okręgowego Urzędu Górniczego, dla zachowania bezpieczeństwa powszechnego celowym jest wyznaczenie strefy wokół tych wyrobisk i wyłączenie ich spod trwałej zabudowy.

Przekształcenia powierzchni ziemi

Współczesne ukształtowanie powierzchni miasta jest efektem jego naturalnej budowy geologicznej oraz działalności cywilizacyjnej związanej z powierzchnią i wgłębną eksploatacją górnictwem, rozwojem przemysłu i urbanizacją obszaru. Najczęściej spotykanymi w Dąbrowie Górniczej formami terenu pochodzenia antropogenicznego są hałdy oraz wyrobiska pogórnice po odkrywkowej eksploatacji złóż. Pochodzenia antropogenicznego jest również Pustynia Będowska (powstała wskutek wycinki lasów na potrzeby przemysłu wydobywczego i hutnictwa). Hałdy zlokalizowane są głównie w Śródmieściu i na terenach przemysłowych dawnej Huty Katowice (Kazdębie, Strzemieszyce Małe).

W wyniku niekontrolowanego deponowania w środowisku różnych odpadów pogórnich wytwarzanych w przeszłości podczas eksploatacji węgla kamiennego powstały zwałowiska:

- zwałowisko odpadów powęglowych „Jadwiga” wieloletnia hałda, zajmująca pow. 11,9 ha o objętości 380 tys. m³ utworzona z odpadów górniczych: skały płonnej (piaskowce, łupki), skały węglowej (łupki węglowe, ility węglowe); hałda jest zadrzewiona;
- zwałowisko odpadów powęglowych zlokalizowane przy ul. Łączącej - zwałowisko podpoziomowo-nadpoziomowe utworzone z odpadów pogórnich: skały płonnej i skały węglowej. Nadpoziomowa część zwałowiska jest prawie w całości zalesiona drzewostanem mieszanym;
- w wyniku niekontrolowanego deponowania w środowisku różnorodnych odpadów przez Hutę „Katowice” powstało nadpoziomowe zwałowisko „Zakawie - zwałka nr 4” w rejonie

ul. Zakawie o pow. 20,21 ha i wysokości 13 m. Teren został zniwelowany i zrekultywowany - obsiany trawą i zadrzewiony.

Ponadto na terenie miasta znajdują się czynne i nieczynne składowiska odpadów:

- czynne składowiska odpadów komunalnych „Lipówka I” oraz „Lipówka II”;
- czynne zakładowe składowisko ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej (d. Huta „Katowice”) „Lipówka” o powierzchni 45 ha; część składowiska podlega reeksploracji – wydobywane są odpady ze składowiska w celu pozyskania surowców wtórnych na linii technologicznej pracującej na składowisku,
- składowisko odpadów azbestowych zlokalizowane na terenie Oczyszczalni Ścieków Deszczowo – Przemysłowych ArcelorMittal Poland S.A. (d. Huty Katowice) o maksymalnej pojemności wolnej przestrzeni 3 200 m³,
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne z wydzielonym miejscem do składowania odpadów niebezpiecznych i składowisko materiałów obojętnych Koksowni Przyjaźń zlokalizowane w północno-wschodniej części zakładu o powierzchni całkowitej 6,6 ha
- nieczynne i zrekultywowane składowisko gruzu budowlanego zlokalizowane przy Al. Zwycięstwa. Ogółem w wyrobiskach podolomitowych „Pańskiej Góry” zdeponowano ok. 160 tys. m³ odpadów. Składowanie odpadów odbywało się na powierzchni około 2,5 ha, którą zrekultywowano,
- nieczynne podpoziomowe składowisko odpadów komunalnych ul. Graniczna - Niemcewicza o powierzchni 17,03 ha, na którym przeprowadzono rekultywację podstawową,
- nieczynne składowisko gruzu budowlanego przy ul. Związku Orła Białego o powierzchni ok. 2 ha; ilość zdeponowanych odpadów - ok. 45 tys. m³.

Dąbrowa Górnicza była przez 200 lat terenem eksploatacji Górniczej. W latach 1945 – 1980 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Decyzją z dnia 15.10.1997 Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wygasił koncesję na wydobywanie węgla z KWK Paryż. Zgodnie ze stanowiskiem dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego w Sosnowcu z 1995 r., pomimo zakończenia przed wielu laty eksploatacji górniczej pod terenami miasta Dąbrowy Górniczej, nie można wykluczyć możliwości występowania szkód górniczych, które mogą być powodowane reaktywacją pustek poeksploatacyjnych na terenach dawnej płytkiej eksploatacji węgla dokonywanej za wałem stropu. Nadal obserwuje się osiadanie terenu rzędu 1-5 mm/rok na obszarach o głębokiej (ponad 100 m) eksploatacji węgla. Niewielkie wartości deformacji ciągłych znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu i wynoszą w zakresie nachylenia 0,1 – 0,4 mm/rok oraz w zakresie odkształcenia poziomego 0,1-0,3 mm/rok. Tego rodzaju odkształcenia nie wywołują istotnych zmian warunków obiegu wody na obszarach ich występowania. Zmiany zawodnienia górotworu zarówno jego nasycenia jak i odwodnienia stwarzają niebezpieczeństwo powstawania deformacji w podłożu budowlanym.

Zidentyfikowane problemy

1. Brak sprecyzowanej polityki dotyczącej likwidacji, rekultywacji bądź zagospodarowania zlikwidowanych w przeszłości wyrobisk górniczych,
2. Stałe zagrożenie występowania szkód górniczych,
3. Duża stopień zanieczyszczenia gleby i ziemi przy równoległym braku znajomości stopnia zanieczyszczenia w poszczególnych miejscach.

2.3.2.7 Promieniowanie elektromagnetyczne

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, przez pola elektromagnetyczne rozumie się pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów określa m. in. dopuszczalne poziomy tych pól dla terenów przeznaczanych pod zabudowę mieszkaniową i dla miejsc dostępnych dla ludności. Wykonana w 2005 r. „Ekspertyza dotycząca elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego pochodzącego od instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych, radiolokacyjnych i teletransmisyjnych oraz linii i stacji elektroenergetycznych o napięciu znamionowym równym lub wyższym 110kV zlokalizowanych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza” właśnie z tej pozycji ocenia źródła niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego na terenie Dąbrowy Górniczej. Szczegółowa inwentaryzacja źródeł promieniowania przeprowadzona w 2005 r. wykazała:

- 35 stacji bazowych telefonii komórkowej,
- stacje bazowe bezprzewodowej telefonii stacjonarnej,
- 7 stacji służących do łączności radiotelefonicznej,
- 1 punkt transmisyjny (radiolinia) służący do przesyłania danych drogą radiową,
- 19 odcinków linii wysokiego napięcia 110 kV,
- odcinków linii wysokiego napięcia 220 kV,
- odcinków linii wysokiego napięcia 400 kV,
- 1 stację transformatorową / rozdzielczą wysokiego napięcia 400 kV/110 kV,
- 1 stację transformatorową / rozdzielczą wysokiego napięcia 220 kV/110 kV,
- 10 stacji transformatorowych / rozdzielczych wysokiego napięcia 110 kV/SN.

Intensywny rozwój komunikacji radiowej sprawia, że dane powyższe mogą ulegać szybkiej dezaktualizacji. Na przykład według serwisu internetowego BTSearch (wyszukiwarka stacji bazowych GSM, www.btsearch.pl), w Dąbrowie Górniczej znajduje się 71 stacji bazowych telefonii komórkowej.

Stacje bazowe telefonii komórkowej lokalizowane są na kominach przemysłowych, wieżach, masztach na dachach różnego rodzaju budynków. Usytuowanie stacji na wieżach i kominach nie powoduje przekroczeń standardów środowiska elektromagnetycznego w miejscach dostępnych dla ludzi. W przypadkach stacji zlokalizowanych na dachach budynków może się zdarzyć, że w pobliżu masztów z antenami (w promieniu do kilku metrów) nad powierzchnią dachu mogą wystąpić obszary średniej gęstości mocy pól elektromagnetycznych o wartości nieznacznie większej lub równej $0,1 \text{ W/m}^2$. Są to jednak przypadki rzadkie, ponieważ maszty znajdują się na brzegach dachów budynków, a kierunki maksymalnego promieniowania anten skierowane są na zewnątrz budynków ...". „Obecnie największy udział w emisji pól RF/MF mają anteny stacji bazowych telefonii komórkowej (ponad 90%), ale intensywność emitowanego pola jest bardzo niska i zależna od odległości od anten i nie przekracza $0,3 \text{ mW/m}^2$ w odległości około 100 m od anten (na poziomie terenu) a w odległości 1000 m nie przekracza wartości $0,01 \text{ mW/m}^2$ - wartość najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN) PEM wynosi w Polsce 100 mW/m^2 czyli jest ponad 3000 razy większa od wartości występujących w środowisku.

W przypadku linii wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV nigdzie nie występują jakiegokolwiek przekroczenia, ponieważ wysokość zawieszenia kabli narzucona przez normy budowlane jest na tyle duża, że pod linią wysokiego napięcia natężenie składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego nie przekracza wartości 1 kV/m dla linii 110 kV i nie może przekroczyć 10 kV/m dla linii 220 kV i 400 kV. Zwiększając jednak wysokość zawieszenia kabli

lub stosując okablowanie ekranujące można bez problemu dotrzymać wartość 1 kV/m na terenach zabudowy mieszkaniowej lub przewidzianych pod zabudowę mieszkaniową”.

Na terenie miasta istnieje sieć stacji bazowych telefonii komórkowej. Ich lokalizacja nie podlega zasadniczo monitorowaniu i nadzorowi (baza danych o źródłach PEM jest dopiero w trakcie tworzenia), co prowadzić może do dużego ich nagromadzenia na niewielkiej przestrzeni, a więc i ekspozycji ludności na zwiększone promieniowanie. Zasadnym jest więc egzekwowanie przez służby ochrony środowiska prawnego obowiązku dotyczącego pomiarów emisji PEM, który to obowiązek spoczywa na podmiotach prowadzących instalacje i użytkujących urządzenia będące źródłem PEM (na zasadach określonych w przepisach).

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska do zakresu działań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska należy m.in. ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacja zmian w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Głównym zadaniem monitoringu pól elektromagnetycznych jest zbieranie informacji o poziomach pól elektromagnetycznych występujących na terenach zamieszkania i przebywania człowieka. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach jak dotychczas nie przeprowadził takich działań na terenie Dąbrowy Górniczej.

2.3.2.8 Edukacja ekologiczna oraz dostęp do informacji o środowisku

W Polsce edukacja ekologiczna traktowana jest jako jeden z elementów kompleksowego procesu edukacyjnego, polityki informacyjnej i strategii gospodarczej państwa oraz ochrony zdrowia ludności. W Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”, w programie edukacji ekologicznej są określone główne obszary kształcenia ekologicznego. Pierwszym jest edukacja formalna, która obejmuje system oświaty. Drugim obszarem jest edukacja nieformalna – zestaw różnorodnych działań wpływających na ekologiczną świadomość społeczną. Wyróżnia się w tym obszarze edukację mimowolną, kierowaną do wszystkich grup społecznych, ma za zadanie przekazywać wiedzę i umiejętności, kreować przyzwyczajenia oraz wpajać przekonania, że działając na rzecz ochrony środowiska, uczestniczymy w sprawie dotyczącej nas wszystkich. Do ostatniego obszaru zaliczane są różnego typu szkolenia.

Ważne jest aby przekaz edukacyjny dostosować do wieku odbiorcy. Różnice w jej prowadzeniu w zależności od wieku odbiorcy wynikają z praw pedagogiki oraz z doświadczeń praktycznych.

Tab.14. Wpływ wieku na cele edukacyjne

Grupa wiekowa	Kształtowanie postaw i przyzwyczajeń	Zrozumienie i wywołanie aktywnego zainteresowania	Poznanie problemu
Dzieci w wieku przedszkolnym	+	.	+
Uczniowie szkoły podstawowej	+	.	+
Młodzież gimnazjalno-licealna	.	+	+
Studenci	.	+	+
Dorośli (nie uczący się w sposób zorganizowany)	.	+	+
Osoby starsze	.	+	+

Warto pamiętać, że edukację mającą na celu wykształceniu pożądaných postaw proekologicznych powinny być realizowane przede wszystkim w grupach młodszych. Z kolei

działania ukierunkowane na zrozumienie i wywołanie aktywnego zainteresowania – w grupach starszych. We wszystkich grupach wiekowych można osiągać cele ściśle poznawcze. Szczególnie dzieci w wieku przedszkolnym i dzieci w wieku wczesnoszkolnym wymagają stosowania atrakcyjnych i rzeczywistych przykładów. Młodzieży potrzebna jest wiedza i narzędzia jej użycia oraz liczne przykłady negatywne – wymagające interwencji, choćby intelektualnej. Dorośli oczekują natomiast możliwości dyskusji oraz wzorów interpretacji. Edukacja w wieku przedszkolnym ma też dodatkową korzyść: dobre wzorce zachowania są przenoszone do domu – dziecko staje się nauczycielem rodziców. Zaangażowanie społeczeństwa jest elementem niezbędnym do osiągnięcia wielu celów środowiskowych. Najwyraźniej widać to w gospodarce odpadami, której ekologizacja wymaga aktywnego udziału mieszkańców – segregacji odpadów. Jednak również na bardziej ogólnym poziomie ochrona środowiska nie jest możliwa bez presji opinii publicznej wywieranej zarówno na decydentów, jak i na osoby odpowiedzialne za nieodpowiednią jakość środowiska. Presja ta jest bezpośrednio związana z świadomością związków pomiędzy stanem środowiskiem a jakością życia, a świadomość taka jest jednym z efektów skutecznej edukacji ekologicznej.

Aktualny stan edukacji ekologicznej w Dąbrowie Górniczej nie odbiega od standardów w całym kraju. Prowadzona jest ona zarówno w ramach edukacji szkolnej jak i poza nią, np. poprzez środki masowego przekazu, kampanie reklamowe oraz przy okazji imprez okolicznościowych. Można tu wyróżnić na przykład działalność Urzędu Miejskiego, który w 2007 r. realizował tego typu działania poprzez dofinansowanie projektu edukacyjnego prowadzonego przez lokalną organizację ekologiczną, ogłosił konkurs pt. „Żywioty w oczach dzieci”, patronował i organizował masowym przedsięwzięciom skierowanym do uczniów dąbrowskich szkół (warsztaty przyrodnicze, konkurs wiedzy ekologicznej, grabienie opadłych liści kasztanowców zaatakowanych przez szkodniki) oraz dorosłych (rośliny ozdobne przekazywane w zamian za uprzątnięcie dzielnic z okazji Dnia Ziemi bądź w zamian za przekazanie surowców wtórnych), publikacja i dystrybucja ulotek, plakatów oraz książek, przewodników i map.

W kontekście powyższego zasadnym jest wskazanie na kwestię dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku i jego ochronie. Realizowane są przedsięwzięcia związane z udostępnianiem społeczeństwu informacji m.in. internetowy rejestr dokumentów zawierających informacje o środowisku.

Należy zauważyć, iż kwestia oddziaływania przemysłu na środowisko jest w Dąbrowie Górniczej szczególnie istotnym problemem. Jego odczuwalność na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat systematycznie malała, niemniej nadal stanowi on ważną dziedzinę życia społecznego. Należy to odnieść do obecnego oddziaływania przemysłu na środowisko. Można odnieść wrażenie, iż deklaracje poszczególnych obiektów przemysłowych o ich wpływie na środowisko i działaniach proekologicznych nie w pełni spotykają się z dostatecznym przełożeniem na ich zamierzony wizerunek w oczach społeczeństwa. Uwaga ta dotyczy nie tylko podmiotów będących źródłami zanieczyszczeń, ale także administracji szczebla wojewódzkiego, czego przykładem jest sposób opracowania w poprzednich latach programu ochrony powietrza (oraz jego bieżącej realizacji i monitoringu podejmowanych działań) lub wyznaczenia obszaru ograniczonego użytkowania w związku z nadmierną emisją hałasu z huty ArcelorMittal Poland S.A. – działania te odbyły się praktycznie bez większego zaangażowania środowiska lokalnego (w tym administracji lokalnej). Pod kątem gospodarki odpadami praktyka ta jest prowadzona już w zupełnie inny sposób – Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego podejmuje działania angażujące gminę w stworzenie regionalnego, zintegrowanego i nowoczesnego systemu gospodarki odpadami. Celowym wydaje się być uwiarygodnianie danych o presji środowiskowej przez podmioty inne niż te, których działalność wpływa negatywnie na stan środowiska. Działaniami takie powinny mieć na celu obiektywne wykazywanie presji środowiskowej i jej zmienność na przestrzeni ostatnich lat.

Istotna jest również popularyzacja idei ochrony środowiska w każdej grupie wiekowej, szkolnej i zawodowej, wspomagana zapewnieniem dostępu do informacji o działaniach możliwych do podjęcia przez mieszkańców na rzecz ochrony środowiska.

Zidentyfikowane problemy

1. Brak zintegrowanego, wielopłaszczyznowego, wiarygodnego i aktywnego informowania społeczeństwa o stanie środowiska oraz zanieczyszczaniu środowiska.
2. Wąskie ukierunkowanie niektórych prowadzonych działań edukacyjnych.

2.3.2.9 Bezpieczeństwo chemiczne

Zagrożenia w przemyśle

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach, wytypowała w 2003 r. w Dąbrowie Górniczej następujące zakłady zaliczone do grupy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej: ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej, Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o., Alkat Sp. z o.o. i „Naftobazy” Baza paliw nr 14.

Zakładami mogącymi stworzyć zagrożenie ze względu na posiadanie materiałów niebezpiecznych są :

- ArcelorMittal Poland S.A. – Oddział w Dąbrowie Górniczej - gaz konwektorowy i wielkopiecowy, zagrożenie miejscowe wybuchowo - pożarowe w przypadku awarii technicznej,
- Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o. - kwas fosforowy, ług sodowy, kwas solny, kwas siarkowy, benzol, smoła koksownicza - zagrożenie miejscowe mogące wystąpić w przypadku awarii zbiorników,
- „Naftobazy” Sp. z o.o. Baza Paliw - etylina i olej napędowy w zbiornikach - zagrożenie miejscowe wybuchowo - pożarowe w przypadku awarii technicznej,
- Alkat Sp. z o.o. - tlen techniczny skroplony i sprężony, wodór, azot skroplony, argon skroplony - miejscowe zagrożenie pożarowo - wybuchowe w przypadku awarii technicznej,
- Przedsiębiorstwo Usług Wodociągowych HK Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza Łosień ul. Gołonoska - chlor w beczkach. Obecnie Przedsiębiorstwo nie jest już zaliczane do zakładów dużego ryzyka.

Według „Raportu o stanie ochrony przeciwpożarowej na terenie miasta Dąbrowa Górnicza za rok 2007” (Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Dąbrowie Górniczej, marzec 2008 r.), spośród zagrożeń pożarowych innych niż komunalne i leśne, największe potencjalne zagrożenia występują w zakładach przemysłowych, które są zakwalifikowane do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jak już wspomniano, na terenie miasta Dąbrowa Górnicza występują cztery takie zakłady:

- 1) Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. - Magazyn Strzemieszycze, ul. Składowa 13, 42 – 530 Dąbrowa Górnicza.

Procesy i operacje technologiczne polegające na przyjmowaniu, magazynowaniu i wydawaniu paliw silnikowych, stwarzają duże zagrożenie wymagające daleko idącej ostrożności. Ponadto produkty te wydzielają pary, które w połączeniu z tlenem znajdującym się w powietrzu tworzą mieszaninę łatwopalną i wybuchową. Istnieje również niebezpieczeństwo zapłonu od iskry elektrycznej pochodzącej od elektryczności statycznej wywołanej ruchem mas produktu naftowego. Możliwość rozprzestrzeniania się pożaru istnieje wszelkimi drogami komunikacyjnymi, trasami rurociągów, instalacją elektryczną oraz poprzez pojazdy mechaniczne. Miejskami występowania najpoważniejszych zagrożeń

pożarowych są: stanowiska spustowe z cystern kolejowych, stanowiska nalewowe do autocystern, pole zbiornikowe, przepompownia paliw.

- 2) ALKAT Sp. z o.o. – Zakład w Dąbrowie Górniczej, Al. Piłsudskiego 92, 41 – 308 Dąbrowa Górnicza

Zagrożenie pożarowe w zakładzie występuje podczas prowadzenia procesów technologicznych polegających na: produkcji, dystrybucji i sprzedaży gazów technicznych. Wyróżnia się tu cztery instalacje technologiczne: instalacja do produkcji gazów technicznych, instalacja sprężania tlenu i azotu, wytwórnia wodoru, napełniania butli gazami technicznymi.

- 3) Koksownia Przyjaźń Sp. z o.o., ul. Koksownicza 1, 42-523 Dąbrowa Górnicza
Głównymi wydziałami zakładu są: wydział produkcji koksu, wydział węglpochodnych, benzolownia. Zagrożenie pożarowe stwarza proces odzysku węglpochodnych na wydziale benzolowni (zbiorniki z benzolem). Zagrożenie stwarza również produkt uboczny powstający przy produkcji koksu tj.: palny wybuchowy gaz koksowniczy.

- 4) ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej, al. Piłsudskiego 92, 41-308 Dąbrowa Górnicza

Najważniejszymi wydziałami zakładu są: Wydział przygotowania wsadu, Wydział wielkich pieców, Wydział ciągłego odlewania stali, Walcownia.

Większość obiektów znajdujących się na terenie zakładu jest wykonana z materiałów niepalnych o niewielkich obciążeniach ogniowych a zastosowane technologie przerobu nie stwarzają większego zagrożenia pożarowego, gdyż zachodzi ogniowy przerób materiałów niepalnych i trudnozapalnych. Pewne zagrożenie pożarowe może stanowić płynna surówka jako czynnik inicjujący pożar. Wyciek surówki może być przyczyną pożarów instalacji elektrycznych, zapalenia się smarów i olejów oraz gazów energetycznych (w przypadku uszkodzenia instalacji). Zagrożenie stwarza również proces konwertowania, który przebiega w atmosferze czystego tlenu, a także gaz wielkopiecowy – jego przesył oraz magazynowanie. Należy zwrócić uwagę na fakt zastosowania w obiektach dużych zespołów urządzeń, aparatury, rozbudowaną instalację olejowo – smarową, w której znajdują się palne i wybuchowe media. Dodając do tego silnie rozbudowaną sieć urządzeń elektroenergetycznych trzeba stwierdzić, że zagrożenie pożarowe na poszczególnych wydziałach jest znaczne. Jest ono związane jest w głównej mierze z rozbudowaną gospodarką energetyczną. Przedmiotem tej gospodarki jest doprowadzenie gazu ziemnego, magazynowanie, przepompowywanie i doprowadzanie do odpowiednich wydziałów oleju opałowego i smarów oraz wykorzystywanie w procesach technologicznych wodoru i tlenu.

Kolejnym źródłem zagrożenia pożarowego jest gospodarka magazynowa zakładu. Na terenie zakładu istnieje duża ilość magazynów charakteryzujących się znacznym obciążeniem ogniowym. Zagrożenie dla zakładu stwarza również transport kolejowy i drogowy materiałów i surowców niezbędnych w procesach produkcyjnych (rozlewanie, przepompowywanie mediów).

Natomiast do zakładów zwiększonego ryzyka zalicza się SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o. ul. Koksownicza 16 – instalacja do termicznego przekształcania odpadów.

Ponadto potencjalne zagrożenia pożarowe czy pochodzące od TSP jak i innych czynników występują również w zakładach, spółkach czy też w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w Dąbrowie Górniczej. Zagrożenia te wynikają w głównej mierze ze specyfiki magazynowanych, przetwarzanych materiałów oraz przebiegu procesów technologicznych. Są to m.in.

- na terenie byłej Huty Katowice spółki nie wchodzące w strukturę ArcelorMittal Poland S. A. Oddział w Dąbrowie Górniczej (stacja uzdatniania wody Łosień - Przedsiębiorstwo Usług Wodociągowych HKW Sp. z o.o., EC Nowa Sp. z o.o., HK Sp. z o.o. Zakład Transportu Samochodowego, Przedsiębiorstwo Usług Kolejowych „KOLPREM” Sp. z o.o.),

- spółki działające na terenie Koksowni Przyjaźń Sp. z o.o. wydzielone z jej struktur,
- przedsiębiorstwa działające na terenie Valbruna Polska Sp. z o.o. ul. Katowicka 11 (BHH Mikrohuta Sp. z o.o., BHH Mikromed Sp. z o.o., BHH Mikrotech Sp. z o.o.),
- ZTS ERG Ząbkowice i firmy powstałe na tym terenie (m.in. Przedsiębiorstwo Chemiczne „CHEMAN” S.A.),
- Saint Gobain GLASS Polska,
- Saint Gobain Sekurit HanGLASS Polska
- Huta Bankowa
- „SARPI” Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.
- Zakład Produkcji Rur „HOBAS” Sp. z o.o.
- Parkridge C.E. Centrum Logistyczne Dąbrowa Górnicza
- Brembo Poland Sp. z o.o.
- Hanex Sp. z o.o.
- Ficomirrors Polska sp. z o. o.
- duże potencjalne zagrożenie pożarowe i chemiczno-ekologiczne stanowią także stacje paliw i LPG w ilości 33 obiektów na terenie miasta

Zagrożenia w transporcie drogowym

Głównymi zagrożeniami w transporcie drogowym są: duże natężenie ruchu, wzrost liczby zmotoryzowanych, pogarszający się stan nawierzchni dróg, przewóz materiałów niebezpiecznych oraz zły stan techniczny pojazdów.

Najczęściej przewożone transportem samochodowym substancje to: paliwa, gaz propan – butan, gazy techniczne (sprężone i skroplone), materiały wybuchowe oraz substancje żrące. Transport tych materiałów wynika z dużej liczby odbiorców, w tym stacji i magazynów paliw, baz transportowych oraz związany jest z zaopatrywaniem zakładów przemysłowych w niezbędne w procesach produkcyjnych substancje chemiczne. Znaczny udział w transporcie drogowym ma również przewóz tranzytowy tych materiałów. Aktualnie brak jest szczegółowego rozeznania w zakresie tras, rodzaju, ilości i częstotliwości przewożonych drogami publicznymi toksycznych środków przemysłowych (TŚP). Na podstawie wyrywkowych kontroli prowadzonych w latach ubiegłych przez Państwową Straż Pożarną z udziałem Policji i Państwowej Inspekcji Pracy można stwierdzić, że najczęściej przewożonymi materiałami niebezpiecznymi są: olej napędowy, etylina, propan butan w butlach, kwas octowy, azot, argon i acetylen w butlach, kwas fosforowy, amoniak i chlor.

Drogi, którymi najczęściej są przewożone niebezpieczne materiały to:

- drogi krajowe (nr 94 i nr 1),
- drogi wojewódzkie (nr 790 - ul. Gołonoska, nr 790 - ul. Łaskowa, nr 796 - ul. Armii Krajowej i Szosowa, nr 4 - ul. Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Aleja Róż),
- drogi powiatowe (Al. Piłsudskiego, Legionów Polskich, Strzemieszyska).

Zagrożenia w transporcie kolejowym

Głównymi zagrożeniami w transporcie kolejowym są:

- przewożenie dużych ilości substancji niebezpiecznych,
- duże natężenie ruchu pociągów towarowych i osobowych;
- pogarszający się stan szlaków kolejowych,
- możliwość wystąpienia katastrofy komunikacyjnej (wykolejenia składów, zderzenia i najeżdżania składów na siebie, zderzenia z pojazdami na przejazdach lub zerwania trakcji elektrycznej).

Szacunkowe ilości najczęściej przewożonych materiałów niebezpiecznych w okresie rocznym transportem kolejowym przez teren Dąbrowy Górniczej wynoszą: ciecze palne ogółem – 34 000 ton, w tym toksycznych (benzen, ksylen) - 650 ton; materiały żrące (kwasy, zasady) ogółem ok. 20 500 ton, chlor – 400 ton. Z danych Zakładu Przewozów Towarowych PKP wynika, że najczęściej przewożonymi substancjami przez Dąbrowę Górniczą są: amoniak, chlor, kwasy azotowy i fosforowy, etylina, mazut i olej napędowy. Przewozy są sporadyczne, a ilości przewożonych TŚP - niewielkie. Transport TŚP odbywa się jedynie linią Katowice - Kielce. Linia Katowice - Warszawa jest wyłączona z tego rodzaju przewozów.

Uwarunkowania dla planowania przestrzennego z tytułu zagrożeń wystąpieniem poważnej awarii głównie dotyczą rezygnacji z zabudowy mieszkaniowej w bliskim sąsiedztwie niebezpiecznych zakładów („Naftobazy”) oraz ukształtowania systemu drogowo - ulicznego służącego ruchowi tranzytowemu, a więc i przewozowi TŚP w sposób nie kolidujący z terenami zabudowy mieszkaniowej (drogi wojewódzkie nr 790 i 796).

Ochrona przeciwpożarowa

Komenda zatrudnia 99 strażaków, w tym 15 osób pracuje w systemie pracy 8 - godzinnym, natomiast pozostałych 84 strażaków pełni służbę w Jednostce Ratowniczo – Gaśniczej w systemie 3 zmianowym. Jedna osoba cywilna zatrudniona jest w sekcji finansowej. W mieście działa również 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z których 6 włączonych jest w struktury krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG). W strukturze ochrony przeciwpożarowej działają również: Służba Ochrony Przeciwpowodzi i Ratownictwa Gazowego przy ArcelorMittal Poland S.A. oraz Zakładowa Straż Pożarna przy Koksowni Przyjaźń Sp. z o.o.

Należy również wspomnieć o zrealizowanych w 2006 r. działaniach Wydziału Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych: dokonano zakupu sprzętu logistycznego do prowadzenia działań ratowniczych, znacznie rozbudowano system ostrzegania i alarmowania ludności miasta (punkty i system alarmowania), wyposażono Klub Krótkofalowców, zaktualizowano ocenę zagrożenia, opracowano plan reagowania kryzysowego, plan ochrony przed powodzią, plan ewakuacji ludności, opracowano broszurę dla mieszkańców miasta pt. „Co robić w czasie zagrożenia”. Na bieżąco jest także aktualizowana baza szefa obrony cywilnej (którego funkcję pełni Prezydent Miasta).

Zidentyfikowane problemy

1. Duże zagrożenie wystąpienia zdarzeń noszących znamiona poważnej awarii, zwłaszcza związanych z transportem substancji niebezpiecznych.
2. Niedostateczne poinformowanie społeczeństwa o zagrożeniu poważnymi awariami oraz o działaniach ratowniczych podejmowanych w związku z ich likwidacją (a co za tym idzie – brak przygotowania do odpowiednich zachowań społeczeństwa w przypadku powstania poważnej awarii).

2.3.2.10 Główne problemy ochrony środowiska

Na podstawie analizy dostępnych danych dotyczących stanu środowiska i jego ochrony, a w szczególności wcześniej wyszczególnionych faktów które można określić jako problemowe, wytypowano główne problemy ochrony środowiska występujące na terenie Dąbrowy Górniczej:

1. Duże zanieczyszczenie powietrza

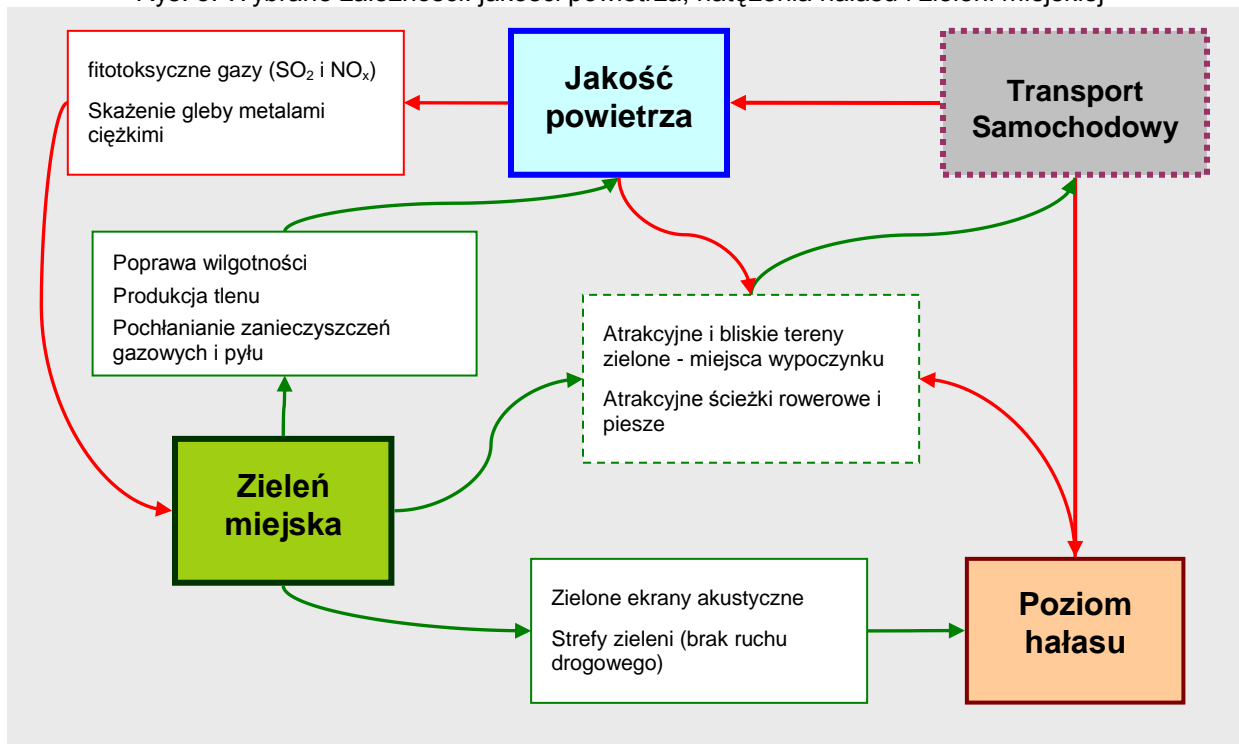
Zły stan powietrza, głównie za sprawą ponadnormatywnych wartości stężeń pyłu PM10, benzo(a)pirenu i ozonu. Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza jest emisja ze źródeł przemysłowych oraz tzw. niska emisja, pochodząca z indywidualnych źródeł grzewczych.

Nieaktualny w dużej części jest już Program Ochrony Powietrza, który przewiduje działania zmierzające do zmniejszenia zapylenia pyłem PM10 do poziomu $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, podczas gdy zmieniono przepisy obligują do osiągnięcia poziomu $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy czym nie odnosi się on do benzo(a)piranu oraz ozonu.

Zagrożeniem dla jakości powietrza może być dalszy rozwój zabudowy rozproszonej na peryferiach miasta (skutkujący wzrostem natężenia transportu w obrębie miasta), oraz wzrost natężenia ruchu drogowego. Zła jakość powietrza i uciążliwość akustyczna są problemami charakterystycznymi dla środowiska miejskiego, niemniej w przypadku Dąbrowy Górniczej kwestia ta nabiera wyjątkowego znaczenia.

Zagadnienie przyczyn złej jakości powietrza jest częściowo związane z kwestią ponadnormatywnego poziomu hałasu oraz zagrożenia dla przyrody, bowiem elementy te są ze sobą wzajemnie powiązane, co obrazuje rysunek 5.

Rys. 5. Wybrane zależności: jakości powietrza, natężenia hałasu i zieleni miejskiej

2. Duże natężenie hałasu

Mimo braku sporządzenia mapy akustycznej całego miasta, dostępne informacje pozwalają stwierdzić przekroczenie dopuszczalnych norm poziomów hałasu w środowisku. Jest to związane przede wszystkim z transportem drogowym i kolejowym, a także z przemysłem. Istotnym jest też zagadnienie rozproszenia mniejszych, ale także istotnych, źródeł emisji hałasu, których łączne, sumaryczne oddziaływanie również może być powodem uciążliwości.

3. Wysoki stopień zagrożenia wód

Wysokiemu stopniu zagrożenia jakości wód, szczególnie podziemnych, towarzyszy niewystarczający stopień zabezpieczenia środowiska wodnego oraz gruntowo-wodnego przed zanieczyszczeniem, duża awaryjność sieci wodociągowej skutkująca stratami i tak już ograniczonych zasobów wody, niedostateczny systemem skanalizowania miasta oraz niekorzystna sytuacja hydrogeologicznej i geologicznej.

4. Zagrożenie środowiska gruntowego

Mimo braku danych o zanieczyszczeniu gleb i ziemi, istnieją racjonalne przesłanki pozwalające stwierdzić, że w kilku miejscach na terenie miasta mogą występować zanieczyszczenia gleb i ziemi o charakterze przemysłowym. Brak jest aktualnej i kompleksowej inwentaryzacji miejsc zanieczyszczenia gleby.

5. Zagrożenie przyrody

Choć na terenie Dąbrowy Górniczej są znaczne obszary cenne przyrodniczo, które objęto różnymi formami ochrony prawnej, to jednak wzmaga się antropopresja na te obszary. Daje się odnotować zjawisko presji zabudowy mieszkaniowej na terenach otwartych i w korytarzach ekologicznych oraz powiększającego się natężenia inwazyjnych form turystyki (np. ruch pojazdów silnikowych po terenach cennych przyrodniczo). Zmiana stosunków wodnych oraz nadal zbyt wysoka emisja zanieczyszczeń gazowo – pyłowych również mogą znacząco negatywnie oddziaływać na przyrodę.

2.3.3 Ocena dotychczasowej polityki ochrony środowiska

Dotychczasowa polityka ochrony środowiska prowadzona na terenie miasta Dąbrowa Górnicza przyniosła szereg pozytywnych skutków. W latach 2002 – 2008, a zwłaszcza w okresie realizacji aktualizowanego obecnie POŚ, udało się zrealizować wiele inwestycji i podjąć wiele działań zmierzających do poprawy jakości środowiska w mieście i regionie. Najważniejsze osiągnięcia w tym zakresie to:

- zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta,
- dążenie do uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej,
- zmniejszenie uciążliwości przemysłu,
- powstanie nowych instalacji do zagospodarowania odpadów komunalnych oraz wysoki stopień rozwoju systemów zbierania i odbierania odpadów komunalnych,
- modernizacja zakładu ciepłowniczego, termomodernizacja wielu budynków, podłączenia do sieci ciepłowniczej,
- rozwój społecznej edukacji ekologicznej.

Szczegółowy opis osiągnięć miasta w dziedzinie ochrony środowiska zawarty jest w sprawozdaniu z realizacji Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza oraz w raportach WIOŚ: „Stan środowiska w województwie śląskim w roku 2006”.

Krytyczna analiza osiągniętych rezultatów pozwala stwierdzić, że niektóre cele Programu ochrony środowiska nie zostały zrealizowane w stopniu zadowalającym. Skuteczność polityki ekologicznej oceniono na podstawie analizy faktycznego stanu środowiska, uciążliwości sygnalizowanych przez mieszkańców i dotychczasowych działań administracji wielu gmin oraz podmiotów gospodarczych. Istotnym jest tu podkreślenie, iż wyniki oceny nie stanowią oceny działania żadnej z jednostek administracji rządowej czy samorządowej. Sparametryzowanie oceny w skali 1-5 przedstawia tabela 15.

Tab. 15. Realizacja celów POŚ 2004 -2007

L.p.	Cele	Ocena
<i>Cel generalny</i>		
C	Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych	4
<i>Cele szczegółowe</i>		
C ₁	Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej, w tym niskiej emisji	3
C ₂	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście	3 (w trakcie intensywnych zmian)
C ₃	Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia	4
C ₄	Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną	5
C ₅	Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych	3
C ₆	Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście	3
C ₇	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”	4
C ₈	Minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami	3 (w trakcie intensywnych zmian)

W chwili obecnej brak jest przyjętej i standaryzowanej klasyfikacji systemów zarządzania środowiskiem miejskim, dlatego na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto następujący model oceny dojrzałości systemu zarządzania ochroną środowiska w Dąbrowie Górniczej. Proponuje się następującą klasyfikację faz rozwoju systemów w tej materii:

Tab.16. Klasyfikacja systemów zarządzania ochroną środowiska miejskiego

Poziom	Nazwa	Definicja
0	Pierwotny	Kwestie ochrony środowiska nie mają żadnego znaczenia i są w całości podporządkowane innym dziedzinom zarządzania
1	Elementarny	Ogólnie zorganizowana podstawowa struktura administracji ochrony środowiska, bez nadania aspektom środowiskowym wymiaru strategicznego
2	Bazowy	Identyfikacja głównych aspektów środowiskowych (problemów i ich przyczyn oraz głównych oddziaływań na środowisko), bez sprecyzowanej deklaracji poprawy stanu istniejącego
3	Prewencyjny	Jasna deklaracja władz nadająca ochronie środowiska wymiar strategiczny, stawiająca aspekty środowiskowe na równi z innymi aspektami miejskimi; aktywne ograniczanie oddziaływania na środowisko poprzez redukcję bezpośredniej emisji do środowiska
4	Zintegrowany	Zarządzanie ochroną środowiska w pełni zintegrowane z innymi aspektami zarządzania gospodarką i społeczeństwem
5	Innowacyjny	Wykorzystanie potencjału środowiska miejskiego do wzrostu konkurencyjności miasta i regionu. Pełnienia funkcji lidera w regionie / województwie / kraju.

Zdaniem wykonawców niniejszego dokumentu, system zarządzania ochroną środowiska w Dąbrowie Górniczej, na który wpływ ma nie tylko administracja lokalna, lecz w równym stopniu także administracja szczebla wojewódzkiego, podmioty gospodarcze oraz organizacje społeczne, miasto Dąbrowa Górnicza w chwili obecnej znajduje się na poziomie trzecim, ze znaczną ilością elementów poziomu czwartego. Można postawić tezę, iż miasto Dąbrowa Górnicza, jak na posiadane zasoby finansowe i organizacyjne, wyróżnia się pozytywnie pod tym względem na tle większości kraju.

3. Strategia ochrony środowiska na lata 2008 – 2012

3.1 System zarządzania ochroną środowiska

3.1.1 Wysoka ranga aspektów ekologicznych w polityce miasta

Aktualny sposób podejścia do kwestii ochrony środowiska w systemie zarządzania środowiskiem i jego ochroną jest w większości obszarów spójny ze sformułowaną w dotychczasowym POŚ wizją określoną jako „Dąbrowa Górnicza miastem o czystym i zdrowym środowisku”. Równolegle obowiązującą wizją jest jednak ta, która została sformułowana w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego: „Dąbrowa Górnicza miastem prężnej gospodarki oraz ośrodkiem nowoczesnej wytwórczości, nauki, kultury i turystyki”. Dwie równorzędne wizje wskazują na konieczność ścisłego i strategicznego monitoringu kierunków, w których zmierza rozwój miasta.

Dąbrowa Górnicza dysponuje warunkami by stać się liderem w podejmowaniu działań na rzecz ochrony środowiska, gwarantującym mieszkańcom standard środowiska nieporównywalnie wyższy niż w innych miastach wojewódzkich południowej Polski. Dlatego też podejmowane są systematycznie działania zmierzające do realizacji celu wynikającego z wcześniej zarysowanych wizji miasta. Doświadczenia krajów wysokorozwiniętych wskazują, że jakość środowiska naturalnego staje się ważnym kryterium wyboru miejsca zamieszkania, dlatego zapewnianie najwyższych standardów jakości wody i powietrza, spokojnych miejsc wypoczynku i kontaktu z przyrodą powinno stać się kluczowym elementem strategii rozwoju miasta. Ochrona środowiska nie tylko poprawia jego jakość, jest to także dynamicznie rozwijająca się branża gospodarki, która dla wielu regionów Europy staje się fundamentem rozwoju ekonomicznego i społecznego.

Cel strategiczny: zarządzanie ochroną środowiska zintegrowane z innymi dziedzinami funkcjonowania miasta oraz uwzględnianie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi przy sporządzaniu strategii, polityk, planów i programów w poszczególnych dziedzinach gospodarowania.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Nadanie ochronie środowiska priorytetowej rangi w polityce miasta

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z zachowaniem wysokich standardów ochrony środowiska
2. Silny nadzór nad kierunkami rozwoju miasta i roli ochrony środowiska w jego rozwoju

3.1.2 Planowanie przestrzenne

Daje się zauważyć stopniowe rozprzestrzenianie zabudowy mieszkaniowej i usługowej, co nie daje pewności zachowania prawidłowego funkcjonowania korytarzy ekologicznych, niezbędnych dla zachowania ekosystemu miejskiego. Zajmowanie przez miasto nowych, peryferyjnych terenów przyczynia się do problemów transportowych (większe natężenie transportu samochodowego indywidualnego), co ma wpływ na pogarszanie jakości powietrza, tła akustycznego oraz komfortu życia mieszkańców w rejonach intensywnego ruchu samochodowego. Zasiedlanie nowych obszarów prowadzić może do dalszej marginalizacji

obszarów problemowych – starych dzielnic wymagających rewitalizacji i obszarów przemysłowych

W związku z powyższym, wyznaczono następujące cele do realizacji:

Cel strategiczny: Ekologizacja planowania przestrzennego zapewniająca utrzymanie równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczeństwa, z zachowaniem warunków zapewniających ochronę środowiska przed nadmiernym poziomem hałasu i innymi uciążliwościami o źródle antropogenicznym.

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Harmonizowanie rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną środowiska i krajobrazu, w tym w szczególności:

- rozstrzyganie o lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- wskazywanie obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, w tym korytarzy ekologicznych, oraz uwzględnianie w dokumentach planistycznych wymagań koniecznych do ochrony tych obszarów,
- uwzględnianie ochrony krajobrazu kulturowego, w tym układów urbanistycznych, charakterystycznej zabudowy, panoram i osi widokowych, zieleni itp.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Ekologizacja planowania przestrzennego oraz monitoring realizowanego zagospodarowania przestrzeni
2. Zapewnienie wysokich standardów prognoz oddziaływania na środowisko, wykonywanych dla potrzeb planowania.

3.1.3 Edukacja ekologiczna

Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa jest celem samym w sobie, jednak w aktualnej sytuacji Dąbrowy Górniczej celowym wydaje się skoncentrowanie na zachowaniach, które wynikają z postawy proekologicznej, bowiem coraz większego znaczenia nabiera zwiększenie zainteresowania społeczeństwa ochroną środowiska oraz jego czynny udział w jej planowaniu i realizacji. Działania (np. te realizowane wg POŚ) wsparte przychylną opinią publiczną będą miały większą polityczną siłę, a działania prośrodowiskowe (np. selektywne zbieranie odpadów niebezpiecznych) bardziej skuteczne. Duże znaczenie ma również presja społeczna wywierana na podmioty odpowiedzialne za stan środowiska.

Cel strategiczny:

Kierunki edukacji ekologicznej wyznacza przyjęta w 1997 r. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”:

1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej.

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Wysoki poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
2. Znana mieszkańcom wartość walorów przyrodniczych terenu miasta,

3. Społeczeństwo o wysokim poziomie wiedzy konsumenckiej, posiadające znajomość zależności pomiędzy dokonywanymi zakupami i zarządzania gospodarstwem domowym a ochroną środowiska,
4. Zapewnienie udziału przedstawicieli organizacji ekologicznych (nie tylko lokalnych) w funduszach ochrony środowiska, ciałach doradczych i opiniotwórczych, oraz wspieranie aktywności tych organizacji.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Stały wzrost świadomości ekologicznej oraz wiedzy o środowisku i jego ochronie.
2. Zapewnienie dostępu kwestii ochrony środowiska do środków masowego przekazu.
3. Zwiększanie atrakcyjności i popularności turystyki w kontekście walorów przyrodniczych miasta.

3.1.4 Dostęp społeczeństwa do informacji

Cel strategiczny:

Pełny i łatwy dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku i jego ochronie.

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Sprawny i skuteczny społeczny monitoring zarządzania środowiskiem i jego ochroną, wyrażający się poprzez udział społeczeństwa oraz organizacji społecznych (zwłaszcza ekologicznych) w procesach decyzyjnych, planistycznych i kontrolnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Sprawny system gromadzenia i udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie.
2. Uspołecznienie procesów planistycznych i decyzyjnych mających związek ze środowiskiem i jego ochroną.

3.2 Ochrona powietrza i wykorzystanie energii odnawialnej

Według raportów Europejskiej Agencji Środowiska, jakość powietrza w miastach jest jednym z głównych czynników decydujących o średniej długości życia w Europie. Podstawowym powodem istotności jakości powietrza w polityce jest wpływ na zdrowie mieszkańców – jak podaje „Strategia tematyczna dotycząca zanieczyszczenia powietrza” Komisji Europejskiej „(...) obecnie w UE odnotowuje się skrócenie średniej długości życia o ponad 8 miesięcy spowodowane obecnością PM_{2.5} w powietrzu, równoznaczne z utratą 3,6 milionów lat życia rocznie(...) W odniesieniu do ozonu, szacuje się, że będzie on przyczyną około 21 000 przedwczesnych zgonów w 2020 r. Zjawisko to ma poważne konsekwencje w odniesieniu do jakości życia. Szczególnie narażone są dzieci, osoby starsze oraz osoby cierpiące na astmę i choroby sercowo-naczyniowe. O ile chodzi o obciążenie kosztami, same tylko szkody w zdrowiu ludzkim szacowane są na 189 do 609 miliardów euro rocznie w 2020 r.”.

Poprawa jakości powietrza powinna stać się jednym z głównych celów polityki miasta. Ochrona powietrza jest niezwykle kosztowna, dlatego wszelkie działania powinny dawać maksymalny efekt ekologiczny. Aby to zapewnić konieczna jest aktualizacja i faktyczna realizacja Programu Ochrony Powietrza (POP). Analiza zebranych danych oraz doświadczenia innych polskich miast pozwalają wskazać prawdopodobne przyczyny i środki wobec nich zaradcze (tabela 17); z uwagi na złożoność problematyki emisji ze źródeł przemysłowych, pomija się ją w niniejszej tabeli.

Tab. 17. Typowe dla miast Polskich źródła PM10 i kierunki działań zmniejszających emisję

ŹRÓDŁO	PROBLEMY	PODEJMOWANE DZIAŁANIA
NISKA EMISJA	Spalanie węgla w starych piecach i kotłach Spalanie najtańszego węgla, złej jakości Spalanie odpadów	– Podłączanie do sieci ciepłowniczej – Wymiana kotłów / pieców węglowych na gazowe – Wymiana kotłów / pieców na retortowe lub nowoczesne węglowe – Działania wspomagające typu: termoizolacja, kolektory słoneczne (zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło), izolacja systemów ciepłowniczych – Kampanie promocyjno-edukacyjne – Działania dodatkowe: zapisy w lokalnych planach zagospodarowania przestrzennego, planowanie korytarzy - dobrego przewietrzania itp. – nie rozwiązuje problemu, bo dotyczy obszarów nowych, gdzie nie ma problemu złej jakości powietrza (może ew. zapobiec nowym problemom)
TRANSPORT	Pylenie wtórne z dróg Spaliny pojazdów (szczególnie z silników dwusuwowych i wysokoprężnych)	– Zmiany w układzie komunikacyjnym miast zgodne z planami miast – Czyszczenie ulic metodą moką (z zachowaniem odpowiedniej częstotliwości) – Strefy ograniczonego ruchu – wjazd możliwy dla samochodów spełniających normy EURO 3 i wyższe

Na terenach zurbanizowanych czynnikami determinującymi jakość powietrza najczęściej jest głównie emisja ze źródeł energetycznego spalania paliw do celów grzewczych (komunalnych i indywidualnych) oraz z komunikacji samochodowej. Wielkość wpływu poszczególnych rodzajów źródeł zmienia się w ciągu roku. O ile emisja związana z transportem samochodowym pozostaje na podobnym poziomie przez cały rok, o tyle „niska emisja” wykazuje wyraźną zmienność związaną z sezonem grzewczym. Powoduje to wyraźne zwiększenie stężeń zanieczyszczeń podstawowych (SO_2 , NO_x , CO, PM10) w okresie zimowym i poprawę sytuacji w sezonie letnim. Dlatego działania ograniczające emisję wspomnianych substancji powinny koncentrować się na zmianie nośników energii (np. gazyfikacja, wykorzystanie energii odnawialnej), a także rozbudowie miejskiej sieci ciepłowniczej co pozwoli na likwidację „niskiej emisji”.

Należy wspomnieć również o Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy. Zgodnie, z nią państwa członkowskie są zobowiązane do zmniejszenia narażenia na działanie pyłu PM2,5 na obszarach miejskich do 2020 r. o średnio 20 proc. w porównaniu z poziomem z roku 2010. Na obszarach tych poziom narażenia należy zredukować do 2015 r. do wartości poniżej $20 \mu g/m^3$. Na całym pozostałym swoim terytorium (tj. poza obszarami miejskimi) państwa członkowskie będą zmuszone do przestrzegania dopuszczalnej wartości dla PM2,5 wynoszącej maksymalnie $25 \mu g/m^3$. Wartość tą należy osiągnąć do 2015 r., a w miarę możliwości do 2010 r.; równocześnie należy wykazać, że podjęto wszystkie stosowne środki służące ograniczeniu zanieczyszczeń. Termin osiągnięcia zgodności z normami dotyczących PM10 może zostać przedłużony o trzy lata po wejściu w życie dyrektywy (połowa roku 2011) lub, w przypadku dwutlenku azotu i benzenu, o maksymalnie pięć lat (2010 – 2015) pod warunkiem, że w pełni wdrożono odnośne unijne instrumenty prawne, takie jak dyrektywa dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli oraz że podjęto wszystkie stosowne środki służące ograniczeniu zanieczyszczeń.

Istotnym jest również master – plan, mówiący o tym iż do 2020 należy: zredukować emisję CO_2 o 20%, zmniejszyć zużycie energii o 20% oraz zwiększyć poziom wykorzystania

odnawialnych źródeł energii do poziomu 20%. Z tej polityki wynika imperatyw Unii Europejskiej w podejmowaniu nowych inicjatyw dotyczących zmniejszenia emisji (np. zaostrzenie norm emisyjnych dla samochodów, energooszczędności, itp.).

Zasadność wykorzystania energii odnawialnych dotychczas argumentowano przede wszystkim potrzebą zachowania rezerw paliw kopalnych. Obecnie, w obliczu narastającego problemu emisji gazów cieplarnianych i zmian klimatycznych będących tego skutkiem, wykorzystanie źródeł energii alternatywnych staje się jednym z najważniejszych wyzwań i zadań. Obecna polityka Polski zakłada, zgodnie z celami Unii Europejskiej, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo – energetycznym kraju do 7,5% w roku 2010 i do 20% w roku 2020 w strukturze zużycia nośników pierwotnych.

Cel strategiczny polityki ekologicznej miasta w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego, przeciwdziałania zmianom klimatycznym i wykorzystania energii odnawialnej zgodnie z zasadą integracji polityki ekologicznej nawiązuje do celu strategicznego zawartego w „Programie ochrony środowiska” oraz uwzględnia priorytety, cele i kierunki działań zawarte w miejskich dokumentach planistycznych i strategicznych.

Cel strategiczny:

Uzyskanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego jako element trwałej poprawy standardu życia mieszkańców i utrzymania dobrego stanu środowiska miasta.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Prowadzenie analiz przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji obiektów i urządzeń do produkcji energii,
2. Promowanie i popularyzacja modelowych rozwiązań w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
3. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Aktualizacja istniejących dokumentów strategicznych dotyczących zarządzania ochroną powietrza
2. Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 oraz tlenkami azotu poprzez podtrzymywanie prowadzonych przez Urząd Miasta działań ograniczania niskiej emisji wraz z termomodernizacją budynków
3. Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych,
4. Zapobieganie emisji zanieczyszczeń z powierzchni dróg i placów
5. Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych oraz ograniczanie strat ciepła z linii ciepłowniczych.

3.3 Ochrona i wykorzystanie wód

Cele strategiczne oraz cele średniookresowe w zakresie ochrony zasobów wodnych i ochrony przeciwpowodziowej na terenie miasta pozostawać będą w związku z celami ekologicznymi określonymi w dokumentach strategicznych szczebla wyższego i równoległego. Dla ochrony źródeł zaopatrzenia w wodę ważne jest egzekwowanie zapisów Dyrektywy 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W perspektywie średniookresowej znaczenie mają również zapisy Dyrektywy Wodnej, wprowadzającej od 2015 roku wymogi dotyczące m.in. ekologicznego stanu wód powierzchniowych.

Cel strategiczny:

Osiągnięcie do 2015 r. dobrego stanu chemicznego i ekologicznego wód powierzchniowych oraz dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych, a także zrównoważonego wykorzystania istniejących zasobów wód oraz zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

3.3.1 Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zapewniona ochrona zasobów wodnych przed degradacją ilościowo – jakościową,
2. Optymalizacja wykorzystania wód dla celów użytkowych - równoważenie poboru i zużycia wody,
3. Renaturalizacja wybranych odcinków cieków i zbiorników wodnych.
4. Wdrożenie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania zasobami wodnymi – gospodarka zlewniowa,
5. Przebudowa jakościowa systemu monitorowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Ochrona stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych i powierzchniowych,
2. Dążenie do zminimalizowania zużycia zasobów wód ,
3. Zwiększenie skuteczności wykrywania lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko.

3.3.2 Zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Kontynuacja prac zapewniających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe miasta,
2. Utworzenie sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym,
3. Ochrona przeciwpowodziowa mieszkańców przy wykorzystaniu instrumentów planistyczno - przestrzennych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Kontynuacja działań zapewniających ochronę przed powodzią,
2. Unikanie lokalizacji funkcji chronionych na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi,
3. Rozwój sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym.

3.3.3 Zaopatrzenie w wodę

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zapewnienie mieszkańcom dostarczenia wody o wymaganej ilości i jakości poprzez ochronę zasobów wód podziemnych,
2. Modernizacja sieci wodociągowej mająca na celu ograniczenie strat wody oraz wyeliminowanie skutków pogorszenia jakości wody w wyniku jej wtórnego zanieczyszczenia w starszych odcinkach sieci.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Dostosowanie instalacji ujmowania, uzdatniania i transportu wody do potrzeb ilościowych i jakościowych społeczeństwa i gospodarki, oraz wymagań związanych z ochroną zasobów wodnych,
2. Ochrona zasobów wodnych koniecznych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

3.3.4 Gospodarka ściekowa

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Całkowita likwidacja zrzutów nieoczyszczonych ścieków,
2. Wymiana nieszczelnych odcinków sieci kanalizacyjnej,
3. Modernizacja oczyszczalni ścieków.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania,
2. Stanowcze ograniczenie odprowadzania do środowiska niewystarczająco oczyszczonych wód opadowych i roztopowych,
3. Zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, w tym związanych z produkcją rolną.

3.4 Gospodarka odpadami

Zasadnicza część zapisów dotyczących gospodarki odpadami znajduje się w Planie Gospodarki Odpadami, stanowiącym integralną część niniejszego opracowania. Z punktu widzenia Programu Ochrony Środowiska, sformułowanie celów przedstawia się następująco:

Cel strategiczny:

Utworzenie sprawnego systemu gospodarki odpadami, zintegrowanego z pozostałymi dziedzinami ochrony środowiska i gospodarki komunalnej.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Stworzenie sprawnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi poprzez zwiększenie strumienia odpadów kierowanego do odzysku, zwłaszcza odpadów zbieranych selektywnie, oraz zdecydowane ograniczanie unieszkodliwiania odpadów w sposób polegający na ich składowaniu na składowisku.
2. Stworzenie sprawnie działającego systemu gospodarki odpadami, zapewniającego odpowiednią moc przerobową dla instalacji gospodarki odpadami oraz odpowiedni nadzór nad przepływem strumienia odpadów, zapewniający bezpieczeństwo środowiska przed zanieczyszczeniem.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Stworzenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi zapewniającego uzyskanie zgodności z przepisami oraz planami gospodarki odpadami wyższego szczebla (w tym – rozwój infrastruktury).
2. Intensywny rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów od mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

3.5 Ochrona przed hałasem

Cel strategiczny:

Zmniejszenie powierzchni obszarów objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zmniejszenie wielkości obszarów, na których stwierdza się ponadnormatywne poziomy hałasu pochodzenia komunikacyjnego.
2. Przygotowanie mapy akustycznej miasta i programu ochrony przed hałasem, oraz zapewnienie realizacji działań naprawczych mających na celu zmniejszenie poziomu hałasu w mieście.
3. Uwzględnianie w fazie planistycznej i projektowej ograniczenia uciążliwości akustycznej nowych inwestycji, szczególnie komunikacyjnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych,
2. Kontynuacja monitoringu oddziaływań hałasowych oraz działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których funkcjonowanie związane jest z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu w środowisku,
3. Opracowanie i wdrożenie planu działań zapewniających systematyczne pozyskiwanie wiarygodnych danych o zagrożeniu hałasem, minimalizację kosztów realizacji monitoringu akustycznego i upublicznianie posiadanych danych pomiarowych,
4. Doskonalenie istniejących i kształtowanie nowych mechanizmów i procedur administracyjnych umożliwiających ochronę środowiska przed hałasem.

3.6 Ochrona przyrody, zieleni miejskiej i lasów

W stosunku do roku 2004, kiedy powstawał aktualizowany obecnie Program Ochrony Środowiska, zaszły znaczące zmiany w stosowaniu przepisów o ochronie przyrody w Polsce. Jest to związane z silnym dążeniem Unii Europejskiej do strategicznego celu jakim jest m.in. zatrzymanie spadku bioróżnorodności w roku 2010, które wyraża się poprzez mocną egzekucję zapisów dyrektyw związanych z ochroną przyrody.

W niniejszej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska ochrona przyrody (i ogólnie – bioróżnorodności) oraz terenów zieleni została uznana za jeden z ważniejszych obszarów systemu zarządzania środowiskiem i jego ochroną. W ślad za tym, ustanowiono cele dotyczące ochrony przyrody dla miasta Dąbrowa Górnicza.

Cel strategiczny:

Wzmocnienie ochrony przyrody oraz doskonalenie harmonijnego, zrównoważonego rozwoju na obszarach prawnie chronionych lub kwalifikujących się do ochrony prawnej, w tym korzyści ekologicznych, w szczególności poprzez procedury związane z planowaniem przestrzennym i realizacją procesów inwestycyjnych.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych, a w szczególności odcinków dolin rzecznych, kompleksów zieleni miejskiej, lasów oraz siedlisk łąkowych i innych, które łącznie stanowią miejski system przyrodniczy Dąbrowy Górniczej.

2. Opracowanie spójnego zbioru zasad i wymagań, określonych Uchwałą Rady Miasta, zestawiających niezbędne wymagania środowiskowe przy planowaniu i realizacji sieci infrastruktury miejskiej, której trasy przecinają obszar miejskiego systemu przyrodniczego.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej,
2. Rekultywacja i renaturalizacja powierzchni zdegradowanych (odpowiedzialny Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej),
3. Zrównoważona gospodarka leśna oraz łowiecka.

3.7 Ochrona powierzchni ziemi

3.7.1 Zanieczyszczenie gleb i ziemi oraz rolnictwo

Dąbrowa Górnicza jest jednym z większych ośrodków przemysłowych w kraju. Rozwój gospodarczy miasta związany był z wzrastającą depozycją zanieczyszczeń w wierzchniej warstwy gleby i ziemi, na którą w dużej mierze wpływała również eksploatacja mieszczących się na obszarze gminy Dąbrowa Górnicza złóż rud cynku i ołowiu. Wcześniej funkcjonujące rolnictwo z biegiem lat traciło na znaczeniu, pełniąc coraz większą rolę jako element systemu przyrodniczego miasta. Problem zanieczyszczenia gleby i ziemi nie został dotychczas w pełni zidentyfikowany co do miejsc i sparametryzowania opisu stopnia zanieczyszczenia, natomiast jak dotychczas nie został on rozwiązany, stanowiąc tym samym potencjalnie duże źródło zanieczyszczenia zasobów wód podziemnych.

Cel strategiczny:

1. Zabezpieczenie środowiska gruntowo – wodnego przed dalszym zanieczyszczeniem oraz sukcesywna rekultywacja miejsc zanieczyszczonych.
2. Ekstensywnie użytkowane tereny rolne jako istotny element systemu przyrodniczego oraz krajobrazu kulturowego.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona gleb przed negatywnym wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych,
2. Rekultywacja terenów z dużym udziałem gleb zdegradowanych,
3. Monitoring i analiza problemu jakości i stanu gleb uprawnych i leśnych,
4. Wykreowanie mechanizmów sprzyjających zagospodarowaniu terenów poprzemysłowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cele krótkookresowe do 2012 r. :

1. Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego,
2. Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania,
3. Promocja rolnictwa skojarzonego z ochroną przyrody oraz uprawami energetycznymi.

3.7.2 Przekształcenia powierzchni ziemi

Długa historia przemysłowego rozwoju miasta pozostawiła w Dąbrowie trwały ślad w postaci zmian powierzchni ziemi. Przekształcenia pogórnice, hałdy, zwałowiska i składowiska odpadów wymagają odpowiedniej polityki zapobiegającej dalszym negatywnym oddziaływaniom oraz minimalizującej ich efekty.

Cel strategiczny:

Zrekultywowanie terenów poprzemysłowych oraz zabezpieczenie przed skutkami niekorzystnych przekształceń terenu.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego,
2. Dostosowanie działań w zakresie planowania przestrzennego i lokalizacji inwestycji do specyfiki terenów zdegradowanych i poprzemysłowych,
3. Gospodarcze wykorzystanie odpadów budowlanych i mas ziemnych w procesie rekultywacji wyrobisk.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Identyfikacja miejsc zagrożonych wystąpieniem szkód pogórnich,
2. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego,
3. Promowanie odzysku (zwłaszcza recyklingu) materiałów budowlanych oraz zapewnienie mechanizmów gwarantujących sprawne zarządzanie masami ziemnymi,
4. Weryfikacja dotychczasowej wiedzy w celu doskonalenia znajomości oddziaływania prowadzonej działalności górniczej na zasoby wód podziemnych,
5. Rekultywacja niekorzystnie przekształconych powierzchni terenu.

3.8 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Cel strategiczny:

Znajomość źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego oraz ich oddziaływania na środowisko, a także zapewnienie bezpieczeństwa przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Cele średniookresowe do 2015 r.

Wypracowanie mechanizmów łagodzących sytuacje konfliktowe powodowane zarówno nadmierną emisją promieniowania elektromagnetycznego, nadmiernym natężeniem pól elektromagnetycznych, jak też innymi oddziaływaniami związanymi ze źródłami PEM.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Monitoring pól elektromagnetycznych oraz egzekucja obowiązku pomiarów źródeł promieniowania,
2. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców.

3.9 Bezpieczeństwo chemiczne

Dąbrowa Górnicza jest miastem o dużym zagrożeniu wystąpienia sytuacji mogących pogorszyć stan środowiska i stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców. Jest ono związane przede wszystkim z transportem kolejowym i drogowym, a także z obecnością wielu zakładów przemysłowych. Na omawiane tu zagadnienia wpływ mieć będzie planowana (według stanu na czerwiec 2008 r.) zmiana ustawy Prawo ochrony środowiska związana z dostosowaniem przepisów do wymagań dyrektywy 96/82/EC w sprawie zarządzania zagrożeniami poważnymi awariami z udziałem substancji niebezpiecznych (tzw. Dyrektywy SEVESO II). Projektowane są następujące zmiany:

- zapewnienie publicznego dostępu do zewnętrznych i wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych oraz ograniczenie w udostępnianiu dokumentów lub danych, których ujawnienie mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa publicznego
- dodanie definicji magazynowania (przechowywania i składowania) substancji niebezpiecznych,
- nałożenie na komendanta wojewódzkiego PSP obowiązku identyfikacji grupy zakładów o zwiększonym lub o dużym ryzyku, których zlokalizowanie w niedużej odległości od siebie może zwiększyć prawdopodobieństwo wystąpienia awarii przemysłowej lub pogłębić jej skutki,
- w przypadku gdy możliwe skutki awarii przemysłowej mogą mieć zasięg transgraniczny - nałożenie na ministra środowiska obowiązku zawiadomienia państwa, na terenie którego mogą wystąpić te skutki, o usytuowaniu zakładu o dużym ryzyku.

Cel strategiczny:

Trwałe zabezpieczenie przed ryzykiem wystąpienia poważnej awarii oraz udoskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia poważnej awarii.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego związanego z działalnością produkcyjną przedsiębiorców
2. Zapewnienie bezpieczeństwa przewozu drogowego i kolejowego materiałów niebezpiecznych
3. Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej awarii (zagrożenia, przeciwdziałanie i sposoby minimalizacji skutków)

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Udoskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za minimalizację skutków wystąpienia poważnej awarii, w sposób zabezpieczający sprawne podejmowanie decyzji dotyczących ratownictwa i usuwania skutków awarii
2. Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno - ratowniczych dla jednostek administracyjnych, objętych zewnętrznym oddziaływaniem awaryjnym zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
3. Zapewnienie mieszkańcom informacji o zaistniałych awariach, ryzyku ich wystąpienia oraz o sposobach ograniczania ich negatywnych skutków.

4 Program wykonawczy

Program wykonawczy do niniejszej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska składa się z harmonogramu rzeczowo – finansowego, analizy SWOT zaproponowanych zadań oraz wskazania źródeł finansowania.

4.1 Harmonogram rzeczowo – finansowy na lata 2008-2012

4.1.1. System zarządzania ochroną środowiska

Wysoka ranga aspektów ekologicznych do polityki miasta

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/ K*	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z zachowaniem wysokich standardów ochrony środowiska						
1	Wieloaspektowe podejście do kwestii wydawania decyzji administracyjnych zezwalających na realizację przedsięwzięć, uwzględniające kwestie całości procesów technologicznych i gospodarki surowcowej oraz różnego rodzaju oddziaływań	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Realizacja projektu pod nazwą: „Ochrona mozaiki siedlisk przyrodniczych w zlewni rzeki Białej Przemszy”, w ramach porozumienia: inwentaryzacja przyrodnicza z analizą potrzeb, w zakresie wskazań realizacji działań ochronnych w zlewni Białej Przemszy oraz przygotowanie dokumentacji wnioskowej.	Partnerzy wraz z Beneficjentem wiodącym	W/ K			
Silny nadzór nad kierunkami rozwoju miasta i roli ochrony środowiska w jego rozwoju						
1	Monitoring tworzenia i późniejszej realizacji strategii, polityk, planów, programów i dokumentach programowych pod kątem ochrony środowiska	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Opracowywanie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (obejmujących przeprowadzenie szeroko zakrojonych konsultacji społecznych) do głównych projektowanych strategii, polityk sektorowych, programów i planów na szczeblu miejskim	Urząd Miejski	W	na bieżąco	10 (dla każdego ocenianego dokumentu)	budżet miasta, GFOŚiGW

*W/K oznacza działanie, które Urząd Miejski **Wykonuje** lub **Koordynuje**

Planowanie przestrzenne

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K*	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Ekologizacja planowania przestrzennego oraz monitoring realizowanego zagospodarowania przestrzeni						
1	Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów zobowiązujących do podejmowania działań mających na celu zabezpieczanie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem oraz ograniczanie tego oddziaływania	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Nadzór nad realizacją planów zagospodarowania przestrzennego dla wydzielonych obszarów planistycznych wraz z prognozami oddziaływania na środowisko.	Urząd Miejski podwykonawcy	K	na bieżąco	-	-
3	Uwzględnienie utworzonych i planowanych obszarów ochrony przyrody w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
4	Ochrona gruntów rolnych na terenach cennych przyrodniczo przed zmianą sposobu użytkowania (w dokumentach planistycznych i decyzjach administracyjnych)	Urząd Miejski, Urząd Marszałkowski	W	na bieżąco	-	-
5	Określenie najbardziej wartościowych krajobrazowo obszarów rolniczych i ich ochrona	Urząd Miejski, uczelnie, Wojewoda, organizacje ekologiczne	K	2008-2011	-	-
6	Łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego	Urząd Miejski	W	2008-2011	-	-
7	Wyłączenie pasa 100 m od ściany lasu z zabudowy poprzez wprowadzenie zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski	W	2008-2011	-	-
Zapewnienie wysokich standardów prognoz oddziaływania na środowisko, wykonywanych dla potrzeb planowania						
1	Weryfikacja zapisów prognoz oddziaływania na środowisko przez merytoryczne wydziały Urzędu Miejskiego	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-

*W/K oznacza działanie, które Urząd Miejski **Wykonuje** lub **Koordynuje**

Edukacja ekologiczna

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K*	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Wzrastająca świadomość ekologiczna oraz wiedza o ochronie środowiska						
1	Przeprowadzanie kursów doskonalących w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadr administracji, szkolnictwa oraz małych i średnich przedsiębiorstw	Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, NOT, organizacje pozarządowe, ośrodki doskonalenia zawodowego	K	na bieżąco	30 (na rok)	GFOŚiGW, środki własne, FIO
2	Przeprowadzanie konkursów ekologicznych, plastycznych, fotograficznych, happeningów, festynów, biegów na orientację lub form edukacji ekologicznej.	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	W, K	na bieżąco	20 (na rok)	WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, FIO
3	Współorganizacja akcji ekologicznych (np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Pikniki Ekologiczne, Dzień bez Samochodu)	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, przedsiębiorcy i in.	W, K	na bieżąco	40 (na rok)	WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, środki własne, FIO
Zapewnienie dostępu kwestii ochrony środowiska do środków masowego przekazu						
1	Współpraca z redakcjami środków masowego przekazu w zakresie zapewnienia obecności tematyki ochrony środowiska w prasie, radiu, telewizji i internecie	Urząd Miejski	W, K	na bieżąco	-	-
2	Organizowanie konferencji prasowych dotyczących zagadnień ochrony środowiska	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
Zwiększanie atrakcyjności i popularności turystyki w kontekście walorów przyrodniczych miasta						
1	Budowa nowych i utrzymanie istniejących ścieżek przyrodniczo - dydaktycznych na terenach miejskich, w tym na terenach o wysokich walorach przyrodniczych,	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe,	W, K	na bieżąco	60 (rocznie)	środki własne, PFOŚiGW, GFOŚiGW,

	oraz zapewnienie działań promocyjnych: stworzenie infrastruktury w postaci m.in. tablic informacyjnych i oznakowań, wydanie aktualnego przewodnika	PTTK, Nadleśnictwo Siewierz				EOG, FIO
2	Wypożyczenie szkół w wydawnictwa i prezentacje multimedialne propagujące walory i turystykę przyrodniczą na terenie miasta, spotkania i współpraca szkół ze środowiskiem naukowym i organizacjami pozarządowymi (np. wspólne zajęcia terenowe), organizacja konkursów plastycznych, fotograficznych dotyczących tej tematyki, regularne programy i publikacje w regionalnych mediach	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, placówki oświatowe	W, K	na bieżąco	20 (rocznie)	środki własne, PFOŚiGW, GFOŚiGW, przedsiębiorcy, FIO
3	Organizowanie wycieczek szkolnych w miejsca obrazujące bogactwo przyrodnicze miasta oraz objęcie patronatu przez poszczególne szkoły nad przestrzeganiem ochrony wytypowanych obszarów przyrodniczo cennych	Urząd Miejski (koordynacja), placówki oświatowe,	W	na bieżąco	-	-

*W/K oznacza działanie, które Urząd Miejski **W**ykonyuje lub **K**oordynuje

Dostęp społeczeństwa do informacji

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K*	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Sprawny system gromadzenia i udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie						
1	Rozwinięcie publicznie dostępnego internetowego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie, zapewniającego sprawny wgląd społeczeństwa do ww. danych (w ramach rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Zagłębiu Dąbrowskim i prowadzonego ekoportalu)	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Włączenie do miejskiego systemu informacji przestrzennej zagadnień ochrony środowiska (źródła uciążliwości i zasięg ich oddziaływań, obszary zagrożeń, tereny eksploatacji surowców, przyrodnicze obszary chronione itp.).	Urząd Miejski	W	2008-2010	200	budżet miasta, RPO, PFOŚiGW, GFOŚiGW
3	Stworzenie i utrzymywanie interaktywnej bazy danych o środowisku, informującej o jego stanie i działaniach na rzecz jego ochrony, dostępnej za pomocą Internetu.	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-

4	Opracowanie i okresowe weryfikowanie listy rankingowej największych źródeł zanieczyszczenia środowiska Dąbrowy Górniczej (w oparciu m.in. o rejestr PRTR, rejestr informacji o zanieczyszczeniu środowiska i dane własne), oraz jej upublicznianie za pomocą internetu i środków masowego przekazu	Urząd Miejski, WIOŚ, organizacje pozarządowe	W, K	na bieżąco	-	-
Uspołecznienie procesów planistycznych i decyzyjnych mających związek ze środowiskiem i jego ochroną						
1	Zamieszczanie w Internecie, prasie i siedzibie Urzędu informacji o pracach administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji administracyjnych i realizacją prac planistycznych oraz informacji o możliwości wnoszenia uwag i wniosków	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Organizowanie publicznych debat i konferencji prasowych dotyczących zagadnień ochrony środowiska	Urząd Miejski, uczelnie, organizacje pozarządowe	W	na bieżąco	-	-
3	Wprowadzenia przedstawicieli organizacji ekologicznych do ciał konsultacyjnych i opiniotwórczych, funduszy ekologicznych itp.	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe	K	na bieżąco	-	-

*W/K oznacza działanie, które Urząd Miejski **Wykonuje** lub **Koordynuje**

4.1.2. Powietrze

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Aktualizacja istniejących oraz opracowanie nowych dokumentów strategicznych dotyczących zarządzania ochroną powietrza						
1	Kontynuacja realizowanego programu wspierania ograniczania niskiej emisji przez mieszkańców gminy. Kontynuacja istniejącego systemu dofinansowań do termomodernizacji obiektów zamieszkania zbiorowego i obsługi komunalnej oraz obiektów oświatowych, służby zdrowia, kultury i sztuki podległych samorządowi.	Urząd Miejski	W	2008-2009	50	PFOŚiGW
2	Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza	Urząd Marszałkowski, Urząd Miejski (opiniowanie)	K	2009	150	Urząd Marszałkowski, WFOŚiGW

Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 oraz tlenkami azotu poprzez wdrożenie działań zaproponowanych w programie ochrony powietrza, programie termomodernizacji oraz programie ograniczenia niskiej emisji						
1	Realizowanie działań przewidzianych w Programie Ochrony Powietrza	Urząd Marszałkowski, Urząd Miejski + wskazane w POP podmioty	K	2009 - 2020	10 000	WFOŚiGW, NFOŚiGW, EkoFundusz, budżet miasta, środki własne, RPO WŚ, PO LiŚ, premie termomodernizacyjne
2	Realizowanie działań przewidzianych w procesie ograniczania niskiej emisji przez mieszkańców gminy	Urząd Miejski + wskazane podmioty	W, K	2009-2015	10 000	WFOŚiGW, NFOŚiGW, EkoFundusz, budżet miasta, RPO, PO LiŚ, premie termomodernizacyjne
Intensywna kontynuacja działań ograniczających emisję zanieczyszczeń						
1	Podłączenie indywidualnych odbiorców energii cieplnej do sieci ciepłowniczej miasta.	PEC Dąbrowa Górnicza + zarządcy obiektów	K	2008 -2015	b.d.	śr. własne, kredyty komercyjne, f. strukturalne
2	Modernizacja istniejących węzłów i sieci ciepłych - ograniczenie strat ciepła.	PEC Dąbrowa Górnicza	K	2008 - 2011	b.d.	śr. własne, kredyty komercyjne, f. strukturalne
3	Modernizacja kotłowni lokalnych (< 50 MW.), wymiana kotłów grzewczych na paliwa niskoemisyjne, podłączenie do sieci ciepłej i gazowniczej.	jednostki publiczne i prywatne	K	2008-2011		śr. własne, WFOŚiGW
4	Termomodernizacja obiektów oświatowych, służby zdrowia, kultury i sztuki podległych samorządowi (wg Wieloletniego Planu Inwestycyjnego)	Urząd Miejski, jednostki podległe samorządowi	W	2008 - 2011	30 000	budżet miasta, Bank Gospodarstwa Krajowego, Marszałek Województwa,

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami
dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2008 – 2012

						WFOŚiGW
5	Termomodernizacja pozostałych obiektów zamieszkania zbiorowego i obsługi komunalnej (wg Wieloletniego Planu Inwestycyjnego)	Urząd Miejski, Spółdzielnie Mieszkaniowe	K	2008 - 2015	6 000	dotacje, premia termomodernizacyjna
6	Włączenie do wszystkich projektów modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej kwestii uzupełniania ubytków i zakładania nowej zieleni przydrożnej w sposób maksymalizujący ograniczanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
7	Promocja „zazieleniania budowli”: zielonych dachów, pnączy na ścianach, itp.	Urząd Miejski	W	na bieżąco	20 (na rok)	GFOŚiGW
8	Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz promocja paszportów energetycznych	Urząd Miejski i podległe mu placówki, wspólnoty mieszkaniowe, osoby fizyczne, podmioty gospodarcze	K	na bieżąco	20 (na rok)	GFOŚiGW,
9	Działania edukacyjne poprzez zamieszczanie na prowadzonym przez Urząd Miasta Ekoportalu treści promujących zachowania proekologiczne i uświadamiające szkodliwy wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie (również w celu zmiany przyzwolenia społecznego na spalanie odpadów w piecach czy kotłach grzewczych)	Urząd Miejski, organizacje ekologiczne, PEC	W, K	2008 - 2015	40 (rocznie)	RPO, PFOŚiGW, GFOŚiGW, WFOŚiGW, FIO
10	Modernizacja systemu odpylania ciągu technologicznego taśmy spiekalniczej Nr 2	ArcelorMittal Poland S.A.	K	2008 – 2010	98 000	środki własne
11	Modernizacja systemu odpylania ciągu technologicznego taśmy spiekalniczej Nr 3	ArcelorMittal Poland S.A.	K	2010 – 2012	50 000	środki własne
Wzmocnienie systemu monitoringu stanu i jakości powietrza atmosferycznego, głównie w zakresie stężenia pyłów PM10 i PM2,5						
1	Rozwój systemu monitoringu stanu jakości powietrza, zwłaszcza w aspekcie pyłu całkowitego, PM10 i PM2,5	WIOŚ	K	2008-2009	2 000	RPO, WFOŚiGW, NFOŚiGW
Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych oraz zapobieganie emisji zanieczyszczeń z powierzchni dróg i placów						
1	Wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza osiedla	Urząd Miejski	W	2008 - 2015	-	-

	mieszkaniowe					
2	Włączenie do wszystkich projektów modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej kwestii uzupełniania ubytków i zakładania nowej zieleni przydrożnej w sposób maksymalizujący ograniczanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
3	Usprawnienie i upłynnienie ruchu samochodowego	Urząd Miejski,	W	2009-2012	200	RPO, środki własne
4	Promocja komunikacji zbiorowej	Przedsiębiorstwa Komunikacyjne	W	na bieżąco	50	Przedsiębiorstwa komunikacyjne, budżet miasta
6	Rozbudowa systemu tras rowerowych (co najmniej w zakresie wskazanym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) i promocja roweru jako alternatywnego środka transportu	Urząd Miejski,	K	2008-2010	200	środki własne, RPO, GFOŚiGW, PFOŚiGW
7	Kontrola prawidłowego prowadzenia w mieście robót budowlanych i modernizacyjnych w celu zmniejszenia pylenia. Utrzymywanie w czystości terenów otaczających place budów.	Urząd Miejski,	W	na bieżąco	-	-
Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych oraz ograniczanie strat ciepła z linii ciepłowniczych						
1	Opracowanie i realizacja programu rozwoju energetyki odnawialnej (wraz z określeniem potencjału techniczno - ekonomicznego energii odnawialnej na terenie miasta)	Urząd Miejski, przedsiębiorstwa energetyczne, podmioty gospodarcze	K	2008-2020	50	WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW
2	Opracowanie i wdrożenie bazy danych o odnawialnych źródłach energii oraz promocja, popularyzacja i wspieranie modelowych rozwiązań w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe	W	2008	50	WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, pomoc publiczna
3	Modernizacja oświetlenia ulicznego (wprowadzenie oświetlenia energooszczędnego)	Urząd Miejski	W	2009-2010	300	RPO, budżet miasta
4	Określenie opłacalności wykorzystania potencjału energetycznego gazu wysypiskowego na czynnym składowisku odpadów komunalnych (Lipówka I)	Urząd Miejski, Lipówka II	W	2009	50	GFOŚiGW, PFOŚiGW

4.1.3 Ochrona i wykorzystanie wód

Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Ochrona stanu i jakości wód podziemnych i powierzchniowych						
1	Monitorowanie jakości wody ujmowanej na cele wodociągowe oraz i dostarczanej przez wodociągi, monitorowanie stanu wód powierzchniowych i podziemnych	PWiK, Inspekcja Sanitarna, WIOŚ	K	na bieżąco	100 (na rok)	środki własne jednostek realizujących, WFOŚiGW
2	Kontrola istniejących źródeł zanieczyszczeń pod kątem ich wyposażenia w urządzenia zapobiegające zanieczyszczeniom bądź je ograniczające	Urząd Miejski, WIOŚ, Straż Miejska	W	na bieżąco	-	-
Dążenie do zminimalizowania zużycia zasobów wód						
1	Retencjonowanie wód opadowych poprzez instalację odpowiednich urządzeń na ciągach kanalizacji deszczowej i rowów melioracyjnych	Urząd Miejski, podmioty gospodarcze	K	2009-2013	-	-
2	Analiza wpływu górnictwa na zasoby wodne	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
3	Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych	Urząd Miejski, Urząd Marszałkowski	W	na bieżąco	-	-
Zwiększenie skuteczności wykrywania lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko						
1	Kontrola zabezpieczenia środowiska wodnego przed oddziaływaniem wywołanym magazynowaniem i stosowaniem nawozów naturalnych	Urząd Miejski, WIOŚ	W	na bieżąco	-	-
2	Kontrola (np. dymowo – parowa) sieci kanalizacji deszczowej pod kątem nielegalnych podłączeń kanalizacji sanitarnej	PWiK	K	na bieżąco	-	-
3	Akcja edukacyjna wśród rolników uświadamiająca wpływ rolnictwa na zasoby wody pitnej	Urząd Miejski, Okręgowa Stacja	W, K	na bieżąco	30 rocznie	GFOŚiGW, FIO

		Chemiczno – Rolnicza, organizacje pozarządowe				

Zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Kontynuacja działań zapewniających ochronę przed powodzią						
1	Udrożnienie i konserwacja melioracji szczegółowych i podstawowych.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Urząd Miejski	W, K	na bieżąco	100 (rocznie)	budżet miasta, WZMiUW, WFOŚiGW
Unikanie lokalizacji funkcji chronionych na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi						
1	Wprowadzanie odpowiednich zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy w celu unikania zabudowy terenów zalewowych	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-
Rozwój sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym						
1	Rozbudowa systemu monitorowania zagrożenia powodziowego oraz ostrzegania o zagrożeniu powodziowym (rozwój systemów komunikacji radiowej, zakup i zainstalowanie urządzeń sygnalizacyjno - alarmowych)	RZGW, Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki, IMGW	K	2008-2010	100 (całość w latach 2008-2010)	NFOŚiGW, WFOŚiGW

Zaopatrzenie w wodę

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Dostosowanie instalacji ujmowania, uzdatniania i transportu wody do potrzeb ilościowych i jakościowych społeczeństwa i gospodarki, oraz wymagań związanych z ochroną zasobów wodnych						
1	Wymiana sieci o największej awaryjności (wodociągi stalowe i żeliwne) w ulicach, w których zaplanowano budowę kanalizacji sanitarnej	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012	Według Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
2	Wymiana wodociągów wykonanych z azbestocementu szczególnie narażonych na zniszczenie w trakcie robót związanych z budową kanalizacji sanitarnej	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
3	Przywrócenie do eksploatacji ujęcia w Tucznawie (po przeprowadzeniu analizy potrzeb i opłacalności modernizacji stacji uzdatniania wody)	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
Ochrona zasobów wodnych koniecznych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców						
1	Nadzór nad nowo powstającymi i istniejącymi indywidualnymi urządzeniami i instalacjami do poboru wody (pod kątem formalno – prawnym i technicznym)	Urząd Miejski	W	2008-2013	-	-
2	Tworzenie systemu dopłat dla mieszkańców indywidualnych w celu dofinansowania podłączeń do miejskiej sieci wodociągowej	Urząd Miejski	W	2008 - 2013	20 (rocznie)	GFOŚiGW

Gospodarka ściekowa

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania						
1	Przerzut ścieków ze zlewni Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Strzemieszycach do oczyszczalni „Centrum”	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012	Według Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami
dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2008 – 2012

2	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków „Centrum”	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
3	Budowa odcinków kanalizacji szczególnie istotnych dla ograniczenia napływu wód deszczowych do kanalizacji sanitarnej w Strzemieszycach oraz Ząbkowicach	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
4	Rozdział kanalizacji ogólnospławnej w Centrum i w Gonologu; budowa kanalizacji sanitarnej w dzielnicach Korzeniec oraz Łęknice, na obszarze centrum Ząbkowic, w Tucznawie, w Antoniowie, w Ujejscu oraz w Strzemieszycach	Urząd Miejski, PWiK	W, K	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
5	Eksploatacja urządzeń do podczyszczania i oczyszczania ścieków deszczowych i roztopowych (usuwanie odpadów z piaskowników i olejów z separatorów)	Urząd Miejski, PWiK,	K	2008-2015	100	środki własne, GFOŚiGW, PFOŚiGW
6	Dofinansowanie podłączeń indywidualnych dostawców ścieków (osób fizycznych) do kanalizacji sanitarnej	Urząd Miejski	W	2008 - 2013	40 (rocznie)	GFOŚiGW
Ograniczenie odprowadzania do środowiska niewystarczająco oczyszczonych wód opadowych i roztopowych						
1	Budowa osadników i separatorów dla wód opadowych z terenów o wysokiej intensywności zabudowy	Urząd Miejski, PWiK	K, W	2009-2012	Według Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
2	Budowa zbiorników retencyjnych z instalacjami pompowymi umożliwiającymi sukcesywne odpompowywanie małych ilości wód projektowanymi kanałami o mniejszych średnicach do istniejącego systemu odwadniającego, przewidzianych dla terenów z odbiornikiem o małej przepustowości	Urząd Miejski, PWiK	K, W	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
3	Remont kanalizacji ogólnospławnej przewidzianej na zmianę jej na kanalizację deszczową	Urząd Miejski, PWiK	K, W	2009-2012		PO liS, budżet miasta, NFOŚiGW, GFOŚiGW
4	Inwentaryzacja sieci kanalizacji deszczowej na terenach przemysłowych	Zarządcy terenów, właściciele kanalizacji	K	na bieżąco	-	-
5	Działania kontrolne, w spornych przypadkach - zobowiązanie do wykonania przeglądów	Urząd Miejski, WIOŚ, Urząd	W	na bieżąco	-	-

	ekologicznych, nakładanie obowiązków dotyczących wyposażenia sieci w urządzenia oczyszczające oraz do uzyskiwania pozwoleń wodnoprawnych	Marszałkowski				
Zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, w tym związanych z produkcją rolną						
1	Kontrola szczelności i sposobu eksploatacji zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Miejski, PINB, WIOŚ	W	praca ciągła	-	-
2	Promocja przestrzegania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	Urząd Miejski, Okręgowa Stacja Chemiczna - Rolnicza	W	praca ciągła	10 (rocznie)	budżet miasta, środki własne OSChR
3	Promocja indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (w tym: wydanie broszury informacyjnej)	Urząd Miejski	W	praca ciągła	15 (rocznie)	GFOŚiGW, PFOŚiGW
4	Nadzór nad lokalizacją przydomowych oczyszczalni ścieków, w tym – analiza ich lokalizacji pod kątem lokalnych warunków gruntowo – wodnych	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-

4.1.4 Gospodarka odpadami

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Stworzenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi zapewniającego uzyskanie zgodności z przepisami oraz planami gospodarki odpadami wyższego szczebla (w tym – rozwój infrastruktury)						
1	Udział w pracach międzygminnych mających na celu kreowanie regionalnego systemu gospodarki odpadami	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Nadzór nad przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych oraz ich zagospodarowania – poprzez kreowanie uwarunkowań ekonomicznych (na przykład regulowanie maksymalnych stawek za odbiór odpadów), nakładanie odpowiednich warunków wydawanych decyzji administracyjnych oraz egzekwowanie ich wykonywania	Urząd Miejski, Straż Miejska, WIOŚ	W	na bieżąco	-	-
3	Monitorowanie przez Urząd Miejski realizacji planu gospodarki odpadami oraz adekwatności jego rozwiązania do bieżącej sytuacji prawnej, gospodarczej i	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-

	politycznej					
Intensywny rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów od mieszkańców i podmiotów gospodarczych						
1	Rozbudowa systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, opakowaniowych i niebezpiecznych	Urząd Miejski, podmioty gospodarcze	W, K	2009-2010	5 850	RPO WŚ, budżet miasta
2	Kontrola wykonywania obowiązku selektywnego zbierania odpadów	Urząd Miejski, Straż Miejska	W	na bieżąco	-	-

4.1.5 Hałas

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych i przemysłowych						
1	Włączenie do przetargów na budowę i modernizację dróg obowiązku stosowania nawierzchni tłumiących hałas	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Zmiana organizacji ruchu w celu jego upłynnienia	Urząd Miejski	W	2008-2013	2 000	RPO
3	Opracowanie programu ograniczania emisji hałasu adekwatnego do wyników opracowanej mapy akustycznej	GDDKiA	W	2009	100	środki własne, PO IiŚ
4	Zobowiązanie zarządców dróg i kolei do opracowania przeglądów ekologicznych dla szczególnie newralgicznych odcinków dróg i kolei pod kątem możliwości ograniczenia emisji hałasu oraz jego uciążliwości dla społeczeństwa	Urząd Miejski, Urząd Wojewódzki	W	na bieżąco	-	-
5	Kontrola techniczna pojazdów silnikowych oraz stacji diagnostycznych wykonujących te badania	Policja, Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
6	Analiza możliwości zmniejszenia uciążliwości hałasowych w obszarze ograniczonego użytkowania wokół huty ArcelorMittal S.A.	ArcelorMittal S.A.	W	W, K	2008-2009	środki własne

Kontynuacja monitoringu oddziaływań hałasowych oraz działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których funkcjonowanie związane jest z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu w środowisku						
1	Okresowe całodobowe pomiary natężenia hałasu w sąsiedztwie linii kolejowych o znaczeniu krajowym	PKP, WIOŚ	K	na bieżąco	100	środki własne, WFOŚiGW
2	Okresowe całodobowe pomiary natężenia hałasu w sąsiedztwie dróg, przy których mieszkańcy zgłaszają uciążliwość akustyczną	Urząd Miejski	W	na bieżąco	100	GFOŚiGW, środki własne MZUM
3	Nakładanie i egzekwowanie obowiązku pomiarów zmian w klimacie akustycznym po zakończeniu budowy i modernizacji dróg oraz instalacji będących istotnym źródłem hałasu	Urząd Miejski, WIOŚ, PINB	W	na bieżąco	-	-
4	Podejmowania działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których działalność skutkuje przekroczeniem dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku	WIOŚ, Urząd Miejski, Urząd Marszałkowski	W	na bieżąco	-	-
Opracowanie i wdrożenie planu działań zapewniających systematyczne pozyskiwanie wiarygodnych danych o zagrożeniu hałasem, minimalizację kosztów realizacji monitoringu akustycznego i upublicznianie posiadanych danych pomiarowych						
1	Opracowanie mapy akustycznej dla terenu miasta	Urząd Miejski	W	2012	250	Budżet miasta, GFOŚiGW
2	Opracowanie i wdrożenie bazy danych w zakresie gromadzenia informacji o stanie zagrożenia hałasem - w celu włączenia do Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej	Urząd Miejski	W	2009-2012	250	Budżet miasta, GFOŚiGW, PFOŚiGW
Doskonalenie istniejących i kształtowanie nowych mechanizmów i procedur administracyjnych umożliwiających ochronę środowiska przed hałasem						
1	Powolywanie stref ciszy	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Podejmowanie uchwał ograniczających czas pracy urządzeń, których eksploatacja powoduje przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
3	Wydawanie decyzji administracyjnych nakazujących doprowadzenie środowiska do stanu właściwego oraz ograniczanie negatywnego oddziaływania na środowisko	Urząd Miejski, Wojewoda, Marszałek Województwa	W, K	na bieżąco	-	-
4	Udział w procedurach administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji na działalność związaną z emisją hałasu, prowadzonych przez organy szczebla wojewódzkiego	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe	W, K	na bieżąco	-	-
5	Nakładanie i egzekwowanie obowiązku pomiarów zmian w klimacie akustycznym po zakończeniu budowy i	Urząd Miejski,	W, K	na bieżąco	-	-

	modernizacji dróg oraz instalacji będących istotnym źródłem hałasu	WIOŚ, PINB				
6	Podjęmowania działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których działalność skutkuje przekroczeniem dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku	WIOŚ, Urząd Miejski, Urząd Marszałkowski	W, K	na bieżąco	-	-

4.1.6 Przyroda, lasy i tereny zieleni

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Objęcie ochroną prawną wszystkich obszarów i obiektów wytypowanych do ochrony w dokumentach strategicznych						
1	Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych i pomników przyrody – przynajmniej w zakresie wskazanym w inwentaryzacjach przyrodniczych, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski	W	2008-2010	1 000 (całość)	budżet miasta
2	Utworzenie, w porozumieniu z właścicielami terenów, agrozrezerwatów obejmujących łąki i pola uprawne na terenach cennych przyrodniczo oraz objęcie terenów agrozrezerwatów programami rolno-środowiskowymi	Urząd Miejski, ARiMR, WODR	W	2008-2010	-	-
3	Uwzględnienie spójności miejskiego systemu przyrodniczego (w tym węzłów i korytarzy ekologicznych) w ocenach oddziaływania na środowisko oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski	W	2008-2010	-	-
4	Tworzenie i wdrożenie planów ochrony dla obszarów Natura 2000: Lipienniki i Pustynia Błędowska	Wojewoda Śląski („Lipienniki”), Wojewoda Małopolski („Pustynia Błędowska”)	K	2008-2010	200 (całość)	RPO WŚ, PO IiŚ, budżet województwa, LIFE+

Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej						
1	Identyfikacja niezagospodarowanych terenów pod kątem możliwości zakładania terenów zieleni i zadrzewień	Urząd Miejski, placówki oświatowe, jednostki miejskie	W	2008-2009	50	GFOŚiGW, budżet miasta
2	Zagospodarowanie ww. terenów poprzez zakładanie terenów zieleni niskiej i wysokiej oraz elementów architektury ogrodowej (ławki, stoły, place zabaw)	Urząd Miejski, placówki oświatowe, jednostki miejskie	W	2009-2011	400 (całość)	budżet miasta, WFOŚiGW, sponsorzy (podmioty gospodarcze)
3	Zwiększenie o 10% zagospodarowanych terenów zieleni miejskiej, w tym wprowadzanie nowych zadrzewień i zakrzaczeń wzdłuż dróg i ulic	Urząd Miejski,	W	2010	- (rezultat ww. działań)	-
4	Pielęgnacja istniejących terenów zieleni miejskiej	Urząd Miejski,	W	praca ciągła	100 (rocznie)	GFOŚiGW
Rekultywacja i renaturalizacja powierzchni zdegradowanych						
1	Podjęcie prac inwentaryzacyjnych dla ustalenia powierzchni zdegradowanych	Urząd Miejski, NGO	K	na bieżąco	-	-
2	Podjęcie działań zapobiegawczych dla powstrzymania degradacji siedlisk florystyczno-faunistycznych w obrębie poeksploatacyjnych akwenów wodnych	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
3	Podjęcie działań administracyjnych zmierzających do usunięcia stanu zagrożenia, łącznie z opracowaniem planu działań rekultywacyjnych na terenach zdegradowanych	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
Wzmocnienie skuteczności decyzji administracyjnych w zakresie wymagań dotyczących ochrony przyrody poprzez rozszerzenie współdziałania wydziałów: urbanistyki i architektury oraz ochrony środowiska i rolnictwa						
1	Wprowadzanie do decyzji administracyjnych związanych z procesem budowlanym zapisów o ochronie zieleni i kompensacjach przyrodniczych, a następnie kontrola i egzekucja tych zapisów	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
2	Analiza zamierzeń inwestycyjnych, dla których nie jest wykonywany raport o oddziaływaniu na środowisko, pod kątem zapewnienia właściwej ochrony przyrody	Urząd Miejski, Wojewoda	W	na bieżąco	-	-

3	Kierowanie projektów budowlanych oraz wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu do uzgodnień wewnętrznych (w ramach struktury Urzędu Miasta) w sposób zapewniający możliwość wypowiedzenie się w sprawach ochrony przyrody na wczesnym etapie procedury	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-
Zapobieganie degradacji istniejących obszarów wodno-błotnych oraz siedlisk zagrożonych wyginieciem						
1	Inwentaryzacja i opracowanie strategii ochrony i renaturalizacji istniejących obszarów wodno-błotnych oraz siedlisk zagrożonych wyginieciem	organizacje ekologiczne, uczelnie, administracja	W	2009	100	GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW, FIO
2	Zapewnienie kontroli konserwatora przyrody nad działaniami melioracyjnymi, których realizacja może znacząco oddziaływać na przyrodę	Urząd Wojewódzki	K	na bieżąco	-	-
Zrównoważona gospodarka leśna oraz łowiecka						
1	Ochrona zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym lub półnaturalnym oraz śródleśnych zbiorników i cieków wodnych	Nadleśnictwo Siewierz, Wojewoda	K	Praca ciągła	-	-
2	Wprowadzanie udoskonalonych rębni naśladujących naturalne procesy w ekosystemie leśnym	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz	K	Praca ciągła	-	-
3	Przeciwdziałanie fragmentacji kompleksów oraz ochrona ściany lasu poprzez rozbudowę okrajków i oszyków.	Nadleśnictwo Siewierz	K	Praca ciągła	-	-
4	Przebudowa monokultur iglastych w kierunku zgodności z siedliskiem i roślinnością potencjalną	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz	W	Praca ciągła	-	-
5	Zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów w celu zwiększenia różnorodności genetycznej i biologicznej	RDLP Katowice, Nadleśnictwo Siewierz	K	Praca ciągła	-	-
6	Wypracowanie zasad współpracy pomiędzy Urzędem Miejskim, Nadleśnictwem i służbami weterynaryjnymi w zakresie odłowu dzikiej zwierzyny penetrującej przedmieścia	Urząd Miejski, Nadleśnictwo Siewierz, Inspekcja Weterynaryjna	W, K	Praca ciągła	-	-

7	Edukacja mieszkańców przedmieść w zakresie ochrony dzikich zwierząt oraz zachowania zasad bezpieczeństwa w kontaktach z nimi	Urząd Miejski, Nadleśnictwo Siewierz	W, K	Praca ciągła	40 (rocznie)	GFOŚiGW, PFOŚiGW, budżet Nadleśnictwa
8	Ochrona i tworzenie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych i wzdłuż cieków wodnych	Właściciele gruntów	W, K	Praca ciągła	b.d.	środki własne, GFOŚiGW, sponsorzy
9	Opracowanie planu urządzania lasu dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa oraz poddanie go procedurze oceny oddziaływania na środowisko	Nadleśnictwo Siewierz	K	2008 - 2009	100	budżet Nadleśnictwa

4.1.7 Powierzchnia ziemi i gleby

Zanieczyszczenie gleb i ziemi oraz rolnictwo

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego						
1	Monitoring stanu jakości gleby i ziemi, głównie na terenach przemysłowych i poprzemysłowych	Urząd Miejski, WIOŚ	W	praca ciągła	60 (rocznie)	GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW
2	Podejmowanie działań zobowiązujących właścicieli zanieczyszczonych terenów (oraz podmiotów będących sprawcami zanieczyszczeń) do doprowadzenia środowiska do stanu właściwego	Urząd Miejski, Urząd Marszałkowski, Wojewoda	W	praca ciągła	-	-
Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania						
1	Identyfikacja istniejących potencjalnych źródeł zanieczyszczenia ziemi wsparta badaniami monitoringowymi oraz zobowiązaniem do opracowywania przeglądów ekologicznych i analizowania ich wyników	Urząd Miejski, Wojewoda, WIOŚ	W	2009-2011	-	-
2	Zobowiązanie sprawców zanieczyszczeniem oraz podmiotów których działalność stanowi zagrożenie wystąpienia szkody w środowisku do wyeliminowania tego zagrożenia lub do doprowadzenia środowiska do stanu właściwego	Wojewoda Śląski, Urząd Miejski	W	2008-2009	-	-

3	Okresowa lub doraźna kontrola istniejących wyrobisk pod kątem, podejmowanie działań związanych z egzekwowaniem od sprawców zanieczyszczenia bądź niekorzystnego przekształcenia terenu obowiązków ustawowych związanych z przywróceniem środowiska do stanu właściwego	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-
Promocja rolnictwa skojarzonego z ochroną przyrody oraz uprawami energetycznymi						
1	Działanie edukacyjne wsparte mechanizmami wsparcia w zakresie doradztwa rolniczego i korzystania z funduszy europejskich	Urząd Miejski, ośrodki doradztwa rolniczego	W	praca ciągła	30	PROW, LIFE+

Przekształcenia powierzchni ziemi

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego						
1	Kontrola stanu faktycznego wydobycia kopalin, naliczanie opłat eksploatacyjnych w przypadku nielegalnej działalności, samodzielna weryfikacja wysokości opłat w przypadku działalności legalnej	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-
2	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich udokumentowanych złóż z zapisami uniemożliwiającymi ich trwale zainwestowanie	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-
Promowanie odzysku (zwłaszcza recyklingu) materiałów budowlanych						
1	Wykorzystanie odpadów budowlanych w technologiach gwarantujących dużą wartość dodaną	Przedsiębiorcy,	W, K	praca ciągła	-	-
2	Określanie w organizowanych przetargach budowlanych, drogowych (i innych) obowiązku wykorzystania materiałów z odzysku odpadów budowlanych	Urząd Miejski,	W	praca ciągła	-	-
3	Wykorzystanie materiałów odpadowych w remontach miejskich dróg i chodników	Urząd Miejski,	W	praca ciągła	-	-
Weryfikacja dotychczasowej wiedzy w celu doskonalenia znajomości oddziaływania prowadzonej działalności górniczej na zasoby wód podziemnych						

1	Zobowiązanie podmiotów gospodarczych prowadzących działalność górnictwem do opracowania przeglądu ekologicznego oceniającego wpływ tej działalności na zasoby wód podziemnych, o ile brak jest aktualnej wiedzy na ten temat	Prezydent Miasta, Marszałek Województwa	W	2008-2009	-	-
2	W przypadku stwierdzenia w przeglądzie ekologicznym istnienia nadmiernego negatywnego oddziaływania - zobowiązanie podmiotów negatywnie oddziałujących na zasoby wodne do podjęcia działań mających na celu zabezpieczenie środowiska przed niekorzystnymi zmianami.	Prezydent Miasta, Marszałek Województwa	W	2008-2009	-	-
Rekultywacja niekorzystnie przekształconych powierzchni terenu						
1	Kontynuacja rekultywacji miejsc zanieczyszczonych i niekorzystnie przekształconych oraz likwidacja i zagospodarowanie nieczynnych hałd i składowisk odpadów	podmioty zobowiązane do prowadzenia rekultywacji	K	na bieżąco	b.d.	b.d.
2	Reeksploatacja składowiska Lipówka	ArcelorMittal S.A.	K	2008 - 2014	-	-
Zapewnienie mechanizmów gwarantujących sprawne zarządzanie masami ziemnymi						
1	Identyfikacja (poszukiwanie) miejsc i obszarów na terenie miasta oraz poza miastem, na których możliwe jest zagospodarowanie mas ziemnych	Urząd Miejski	W	2008 - 2010	-	-
2	Opracowanie internetowej „gieldy mas ziemnych”, będącej miejscem kontaktów zbywców i nabywców mas ziemnych	Urząd Miejski	W	2008 - 2009	5	GFOŚiGW
3	Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji administracyjnych odpowiednich zapisów dotyczących wskazania sposobu zagospodarowywania mas ziemnych nie będących odpadami oraz odpadów budowlanych, a następnie – egzekucja tych obowiązków	Urząd Miejski	W	na bieżąco	-	-

4.1.8 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Monitoring pól elektromagnetycznych oraz egzekucja obowiązku pomiarów źródeł promieniowania						
1	Opracowanie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku	WIOŚ, Urząd Miejski, Marszałek Województwa	W, K	praca ciągła	-	-
2	Zapewnienie środków technicznych i finansowych wyspecjalizowanym strukturom organizacyjnym, zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych	WIOŚ	K	praca ciągła	-	-
3	Opracowanie projektu bazy danych o polach elektromagnetycznych w środowisku i wdrożenie powszechnie dostępnej bazy	WIOŚ	K	praca ciągła	100	budżet województwa, WFOŚiGW
4	Opracowanie publicznie dostępnego (Internet) rejestru zawierającego informacje o źródłach pól elektromagnetycznych, oraz terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów tych pól w środowisku	WIOŚ	K	praca ciągła	-	-
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców						
1	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania (m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych) oraz zapisów o zakazie lokalizacji nowych stacji bazowych na terenach zabudowy mieszkaniowej i stałego przebywania ludzi (np. domy studenckie)	Urząd Miejski	W	praca ciągła	-	-
2	Przeciwdziałanie kumulacji źródeł promieniowania niejonizującego przez odpowiednio przeprowadzaną procedurę oceny oddziaływania na środowisko (w tym – wariantowanie przedsięwzięć i wynikająca z tego możliwość narzucania wariantu polegającego na wykorzystywaniu istniejących źródeł PEM, ocena	Podmioty gospodarcze, Urząd Miejski, WIOŚ	W	praca ciągła	-	-

	oddziaływań skumulowanych i pomiary powdrożeniowe)					

4.1.9 Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne

Lp.	Działanie	Jednostka realizująca	W/K	Termin realizacji	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Udoskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za minimalizację skutków wystąpienia poważnej awarii, w sposób zabezpieczający sprawne podejmowanie decyzji dotyczących ratownictwa i usuwania skutków awarii						
1	Wypracowanie zasad współdziałania w przypadku zagrożenia środowiska przez wydziały zarządzania kryzysowego oraz komórki ochrony środowiska w urzędach różnych szczebli	Urząd Miejski, WIOŚ, PSP	W, K	praca ciągła	-	-
2	Prowadzenie systemu ewidencji zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej oraz udostępnianie informacje o planach ratowniczych	WIOŚ, Komenda Wojewódzka PSP	K	praca ciągła	-	-
3	Prowadzenie rejestru poważnych awarii	WIOŚ	K	praca ciągła	-	-
4	Kontrola wyników modernizacji punktów przeładunku i dystrybucji paliw	WIOŚ, PSP, PINB	K	praca ciągła	-	-
Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno - ratowniczych dla jednostek administracyjnych, objętych zewnętrznym oddziaływaniem awaryjnym zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej						
1	Opracowanie planu operacyjno - ratowniczego na wypadek awarii: 1. Poważnej awarii w zakładzie przemysłowym 2. Poważnej awarii podczas transportu	Wojewoda, Urząd Miejski, PSP, WIOŚ, PKP	W, K	praca ciągła	100 (łącznie, przez cały okres)	budżet województwa, PSP, WIOŚ, PKP, MZD
2	Uzupełnienie wyposażenia technicznego na wypadek poważnych awarii	PSP	K	2009-2012	150 (rocznie)	środki własne PSP, WFOŚiGW, GFOŚiGW, PFOŚiGW
3	Przeprowadzenie ćwiczeń na wypadek poważnych awarii: 1. Poważnej awarii w zakładzie przemysłowym 2. Poważnej awarii podczas transportu	Wojewoda, Urząd Miejski, PSP, WIOŚ, PKP	W, K	praca ciągła	200 (łącznie, przez cały okres)	budżet województwa, PSP, przedsiębiorcy
Zapewnienie mieszkańcom informacji o zaistniałych awariach, ryzyku ich wystąpienia i sposobach ograniczenia ich negatywnych skutków						

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami
dla miasta Dąbrowy Górniczej na lata 2008 – 2012

1	Umieszczanie na Ekoportalu prowadzonym przez Urząd Miasta informacji o ryzyku wystąpienia poważnej awarii, rejestr awarii i wskazówki dotyczące zachowania bezpieczeństwa	Urząd Miejski, Wojewoda, WIOŚ	W, K	2009	5	budżet wojewody, budżet miasta, WFOŚiGW, GFOŚiGW
2	Publikacja materiału pomocniczego dla nauczycieli dotyczącego zachowania bezpieczeństwa na wypadek poważnych awarii i klęsk żywiołowych	Kuratorium Oświaty, PSP	W	2009	5	GFOŚiGW
3	Wprowadzenie informacji o planie ratowniczym na wypadek poważnych awarii i klęsk żywiołowych do programu edukacyjnego szkół	Kuratorium oświaty, PKP	W	2009	-	-

W / K – działanie, które Urząd Miejski **Wykonuje** bądź **Koordynuje**

GFOŚiGW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

FIO – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

JI – Joint Implementation

KPWOA – Konkurs „Polska Wolna Od Azbestu”

M2M – Methane to Markets

MFEONGMF – Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

PFOŚiGW – Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

PINB – Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego

PO liŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PWiK – Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

RPOWŚ – Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach

4.2 Analiza SWOT planu działań

Przedstawiony plan działań wpłynie na poprawę jakości środowiska miejskiego i wzmocnienie ochrony jego zasobów. Niniejszy dokument przewiduje szereg dobrych rozwiązań, jednak realizacja każdego planu uzależniona jest przede wszystkim od nadania mu wysokiej rangi w całości polityki i systemu zarządzania. Aktualny program wdrażany będzie w okresie istotnych zmian w realiach ochrony środowiska w Polsce, które będą następować w stosunkowo krótkim okresie czasu. Najbliższe lata to okres największego nasilenia inwestycji w dotychczasowej historii kraju i regionu, a jednocześnie implementacji unijnego prawa stale podnoszącego standardy ochrony środowiska.

W tabeli 18 zamieszczono wnioski z analizy przedstawionego wcześniej planu działań.

Tabela 18: Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Aktualizacja dobrego planu oraz integracja z pozostałymi dokumentami strategicznymi miasta, które odnoszą się do zagadnień ochrony środowiska.– Działania skupione na usunięciu najważniejszych zagrożeń i uciążliwości.– Oparcie na dobrych, szczegółowych opracowaniach dokumentacyjnych.– Większy udział organizacji pozarządowych i naukowców w realizacji planu i jego monitoringu.	– Konieczność podjęcia wielu działań w krótkim czasie.– Brak wystarczającego zakresu danych z monitoringu (szczególnie w zakresie jakości powietrza i ziemi).– Powodzenie zależne w dużym stopniu od realizacji postulowanej poprawy zarządzania środowiskiem i jego ochroną.
Szanse	Zagrożenia
– Presja Komisji Europejskiej wymuszająca podniesienie znaczenia ochrony środowiska w hierarchii zadań administracji.– Wzrost nakładów inwestycyjnych, związany z wykorzystaniem funduszy unijnych.– Wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia ekologii w mediach - zwiększona presja społeczności lokalnej na poprawę stanu środowiska.	– Nieuwzględnienie przepisów i wymogów ochrony środowiska w innych planach sektorowych, szczególnie planowaniu przestrzennym i lokowaniu inwestycji.– Brak zdecydowanych działań zmierzających do realizacji planu i brak monitoringu postępów.– Brak zdecydowanego politycznego wsparcia dla zmian w zarządzeniu środowiskiem miejskim.– Opóźnienia we wdrażaniu POŚ

W związku z tym, konieczne są następujące działania:

- wzmocnienie służb Urzędu Miejskiego poprzez zapewnienie efektywnych narzędzi informatycznych, szkolenia dotyczące zarządzania środowiskiem i jego ochroną oraz systemem gospodarki odpadami, zwiększenie obsady personalnej,
- utrzymywanie wysokiego wsparcia władz miasta dla działań prośrodowiskowych,
- realny monitoring realizacji programu ochrony środowiska oraz podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w jego wdrażaniu,
- zwiększenie dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz ich propagowanie, promowanie działań Urzędu Miasta i jednostek komunalnych w mediach, zapewniające wsparcie mieszkańców i ich czynny udział w ochronie środowiska.

4.3 Źródła finansowania

Tab. 19 Źródła finansowania

Źródło finansowania	Beneficjenci
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Obligacje gminne	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD)	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Bank Ochrony Środowiska	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Inne banki krajowe	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
NFOŚiGW	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
WFOŚiGW	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
PFOŚiGW	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
GFOŚiGW	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Fundacja EkoFundusz	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy	Samorząd, jednostki gospodarcze, NGO, szkoły wyższe i uczelnie, osoby fizyczne
Wspólne Wdrożenia, czyli Joint Implementation (JI)	podmioty gospodarcze
LIFE+	Samorząd, podmioty gospodarcze, NGO
Instrument Finansowy Ochrony Ludności	Straż Pożarna, Obrona Cywilna

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 - 2013

Program stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro. W ramach 15 priorytetów programu 5 bezpośrednio dotyczy ochrony środowiska:

- Gospodarka wodno-ściekowa – 3 275,2 mln euro (w tym 2 783,9 mln euro z FS);
- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1,430,3 mln euro (w tym 1,215,7 mln euro z FS);
- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – 655,0 mln euro (w tym 556,8 mln euro z FS);

- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – 667,0 mln euro (w tym 200,0 mln euro z EFRR);
- Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych – 105,6 mln euro (w tym 89,9 mln euro z EFRR);

Dodatkowo inne priorytety związane z transportem, ochroną zdrowia i szkolnictwem wyższym również obejmują działania opisane w Programie Ochrony Środowiska dla Dąbrowy Górniczej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013

RPO WŚ stanowi podstawę podziału środków unijnych przeznaczonych dla regionu. Podstawowym źródłem finansowania zadań ujętych w niniejszym dokumencie jest priorytet V – „Środowisko” oraz VI – „Zrównoważony rozwój miast”.

1) Priorytet V – Środowisko

Cele szczegółowe priorytetu to:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- ograniczenie ilości odpadów deponowanych i zdeponowanych w środowisku.
- poprawa jakości powietrza.
- doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem.
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie rozwoju infrastruktury wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, poprawy jakości powietrza i wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zarządzania środowiskiem i ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Infrastruktura wodno – ściekowa wspierana będzie poprzez inwestycje w sieci kanalizacyjne, wodociągowe, oczyszczalnie ścieków i elementy systemu zaopatrzenia w wodę. W ramach gospodarki odpadami wsparcie uzyskają projekty z zakresu selektywnej zbiórki odpadów, ich odzysku, recyklingu oraz unieszkodliwiania, kompleksowego oczyszczania terenów z odpadów zawierających azbest oraz rekultywacji obszarów zdegradowanych i składowisk odpadów na cele przyrodnicze. Poprawa jakości powietrza będzie osiągana poprzez przedsięwzięcia na rzecz budowy, remontu oraz modernizacji systemów ciepłowniczych (obejmujące likwidację systemów indywidualnych), wraz z ich wyposażeniem w instalacje ograniczające emisję zanieczyszczeń, kompleksowej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą źródeł ciepła, prowadzącej do ograniczenia niskiej emisji. Dodatkowo, wspierane będą działania prowadzące do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym budowa infrastruktury służącej do przesyłu i produkcji energii pochodzącej ze źródeł alternatywnych, jak energia słoneczna, energia pochodząca z biomasy i inne. W ramach priorytetu preferowane będą projekty realizowane na obszarach o dużej gęstości zaludnienia. Doskonaleniu zarządzania środowiskiem będą służyć inicjatywy w zakresie tworzenia i rozwoju instrumentów gromadzenia i przetwarzania informacji o stanie środowiska, map akustycznych oraz map zalewowych. W ramach priorytetu realizowane będą także działania polegające na modernizacji i doposażeniu infrastruktury służącej szeroko pojętej edukacji ekologicznej (m.in.: punkty widokowe, ścieżki przyrodnicze, ośrodki dydaktyczno – promocyjne) oraz przywracaniu drożności korytarzy ekologicznych. Główni beneficjenci priorytetu to:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- spółki wodne,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- organizacje pozarządowe,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,

- niewymienione wyżej jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną.

2) Priorytet VI – Zrównoważony rozwój miast

Cele szczegółowego priorytetu to:

- wzrost konkurencyjności ośrodków metropolitalnych,
- wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych, powojkowych i miejskich kładzie główny nacisk na przywracanie ładu przestrzeni publicznej i podnoszenie wartości substancji miejskiej, nadawanie i przywracanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Zamierzone efekty zostaną osiągnięte poprzez realizację przebudowy i remontów obiektów (w tym przemysłowych i powojkowych) wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia; zagospodarowywanie przestrzeni miejskich i uzupełnianie istniejącej zabudowy. Wsparcie zostanie skierowane na kompleksowe przygotowanie terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą oraz tworzenie i rozbudowę systemów monitoringu wizyjnego. Realizowane projekty muszą przyczyniać się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym. W ramach projektów rewitalizacyjnych realizujących cel Priorytetu związany z wielofunkcyjnym wykorzystaniem terenów zdegradowanych wsparcie będzie udzielane jedynie projektom realizowanym na obszarze wsparcia zidentyfikowanym w Lokalnym Programie / Planie Rewitalizacji (LPR), realizującym cele LPR dla danego obszaru i wpisującym się w szerszą logikę interwencji LPR na danym obszarze. Główni beneficjenci priorytetu to:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,
- niewymienione wyżej jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach następujących dziedzin: ochrona powietrza, ochrona wód i gospodarka wodna, ochrona powierzchni ziemi, ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo, geologia i górnictwo, edukacja ekologiczna, Państwowy Monitoring Środowiska, programy międzydziedzinowe, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- szkoły wyższe i uczelnie,
- jednostki organizacyjne ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),

- administracja państwowa,
- osoby fizyczne.

Wszyscy wnioskodawcy powinni posiadać status prawny umożliwiający im zawarcie umowy cywilno - prawnej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusz udziela dofinansowania w różnych formach, na cele określone w art. 409 ustawy Prawo ochrony środowiska, zgodnie z rocznym planem finansowym, listą przedsięwzięć priorytetowych oraz kryteriami wyboru przedsięwzięć uchwalonymi przez Radę Nadzorczą Funduszu. Priorytetowe przedsięwzięcia dotyczą celów wyznaczonych w wojewódzkim programie ochrony środowiska, wojewódzkim planie gospodarki odpadami oraz własnej strategii działania (następna aktualizacja 2009-2012).

Powiatowe i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Jednostki organizacyjne gmin, spółki z udziałem gmin, osoby fizyczne, organizacje pozarządowe mogą starać się pozyskać dofinansowanie w ramach Gminnego lub Powiatowego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na zadania związane z ochroną środowiska i gospodarki odpadami.

Obligacje gminne

Obligacje to jeden ze sposobów na finansowanie inwestycji unijnych. Zdaniem specjalistów emisja obligacji jest dla samorządów bardziej opłacalna od zaciągania kredytów bankowych. Inną zaletą tego instrumentu jest to, że emitowane zwykle w kilku transzach obligacje nie narażają później przy spłacie wielkich problemów - łatwiej jest spłacać kilka razy w ciągu roku relatywnie niewielką sumę niż całość zadłużenia za jednym razem.

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD)

EBRD wspiera inwestycje sektora prywatnego zmierzające do poprawy jakości środowiska. Inwestycje środowiskowe wspierane przez bank dotyczą między innymi infrastruktury komunalnej i ochrony środowiska, - poprawy wydajności energetycznej i użycia odnawialnych źródeł energii. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju wspiera też projekty związane z ograniczaniem emisji gazów cieplarnianych. Wartość kredytu wynosi od 2 do 250 mln (średnio 5 mln euro), co stanowi do 35% wartości inwestycji.

Bank Ochrony Środowiska

Kredyt ekologiczny jest przyznawany na zakup lub montaż wyrobów służących ochronie środowiska. Wszystkie podmioty mogą starać się o pozyskanie preferencyjnego kredytu. Maksymalna kwota kredytu może wynieść do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, przy czym koszty montażu mogą być kredytowane w jednym z poniższych przypadków:

- gdy Sprzedawca, z którym Bank podpisał porozumienie jest jednocześnie Wykonawcą,
- gdy Wykonawca jest jednostką autoryzowaną przez Sprzedawcę, z którym Bank podpisał porozumienia,
- gdy Bank podpisał z Wykonawcą porozumienie dotyczące montażu urządzeń i wyrobów zakupionych wyłącznie na zasadach obowiązujących dla niniejszego produktu.

Okres kredytowania wynosi do 5 lat. Oprocentowanie jest –zmienne, ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A. W przypadku zawarcia umowy pomiędzy Bankiem a sprzedawcą, bądź producentem urządzeń kredyty udzielone na zakupy tych urządzeń mogą być oprocentowane od 1% w skali roku.

Inne banki krajowe

Bankami, które w szczególności wspierają kredytowo realizację zadań z zakresu środowiska są: Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Rozwoju Eksportu S.A, Bank Gdański S.A., niemniej rynek tego typu usług stale się rozszerza i coraz więcej banków ma w ofercie produkty dedykowane ochronie środowiska.

Fundacja EkoFundusz

Zadaniem Fundacji jest dofinansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe w skali europejskiej lub światowej. Ta specyfika EkoFunduszu uniemożliwia mu finansowanie przedsięwzięć, których celem jest rozwiązywanie tylko lokalnych problemów. Zadaniem EkoFunduszu jest też ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów-donatorów, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska. W związku ze zbliżającym się terminem zakończenia programu zamiany polskiego zadłużenia na inwestycje ochrony środowiska, wnioski o udzielenie dotacji dla projektów będą przyjmowane do dnia 30 czerwca 2008 roku.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy

W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego można dofinansować działania związane z promocją zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami. W ramach Mechanizmów Finansowych mogą być realizowane np. projekty inwestycyjne na zagospodarowanie segregowanych odpadów.

Beneficjentami mogą być wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe utworzone w prawny sposób w Polsce i działające w interesie publicznym.

Konkurs „Polska wolna od azbestu”

Konkurs jest organizowany przez Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Konkurs jest skierowany do wszystkich gmin i powiatów. Celem Konkursu jest i nagrodzenie gmin i powiatów, które wyróżniają się skutecznym i sprawnym działaniem w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Nagrody pieniężne należy wykorzystać na:

- działania związane z realizacją inwestycji mających na celu usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych użyteczności publicznej,
- budowę i modernizację składowisk odpadów,
- likwidację oddziaływania azbestu i wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców,
- akcje informacyjno – edukacyjne.

Wspólne Wdrożenia, czyli Joint Implementation (JI)

To mechanizm ustanowiony w Art. 6 Protokołu z Kioto (PzK), który umożliwia nabycie i transfer jednostek redukcji emisji gazów cieplarnianych (ERUs) pomiędzy krajami Aneksu I do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, powstałych w wyniku realizacji projektów inwestycyjnych obniżających emisję gazów cieplarnianych lub zwiększających pochłanianie GC. Jednostki redukcji emisji (ERUs) mogą być generowane w okresie 2008 – 2012 i przekazywane krajom Aneksu I jako środek do wypełnienia ich zobowiązań wynikających z PzK w sposób efektywny ekonomicznie.

Mechanizm ten może posłużyć do pozyskania zewnętrznych środków przez spółki pragnące wdrożyć inwestycje obniżające emisję gazów cieplarnianych (np. odgazowanie składowiska odpadów komunalnych).

LIFE+

LIFE+ jest instrumentem finansowym Komisji Europejskiej (DG Środowisko) wspierającym politykę ochrony środowiska Wspólnoty Europejskiej, który będzie realizowany w latach 2007 – 2013 Stanowi kontynuację programu LIFE, realizowanego w latach 1992 - 2006. Celem programu LIFE+ jest finansowanie projektów związanych z wdrażaniem, aktualizacją oraz rozwojem wspólnotowej polityki i prawodawstwa w dziedzinie środowiska, a tym samym wspieranie zrównoważonego rozwoju państw UE. LIFE+ wspiera w szczególności wdrażanie szóstego Programu Działania Środowiskowego Wspólnoty (6th EAP, 2002–2012), włącznie z jego strategiami tematycznymi, oraz zapewnia wsparcie finansowe dla środków i przedsięwzięć zapewniających wartość dodaną w Krajach Członkowskich UE.

LIFE+ składa się z trzech komponentów:

- 1) „LIFE+ przyroda i różnorodność biologiczna”
- 2) „LIFE+ polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”
- 3) „LIFE+ informacja i komunikacja”

Instrument Finansowy Ochrony Ludności

To drugi z instrumentów finansowych Komisji Europejskiej DG Środowisko. Jego celem jest wspieranie działań ukierunkowanych na ochronę ludzi, jak również środowiska naturalnego i dóbr kultury, przed kataklizmami naturalnymi i katastrofami spowodowanymi przez działalność ludzką. Ukierunkowany jest on również na rozwijanie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi na polu obrony cywilnej. Instrument ten może służyć finansowaniu szeroko rozumianego przeciwdziałania skutkom poważnych awarii i katastrof transportowych.

5. Instrumenty zarządzania ochroną środowiska

Dla wdrożenia i realizacji strategii określonej w niniejszym dokumencie niezbędne jest wprowadzenie procedur mających na celu określenie zasad współpracy i finansowania między wszystkimi jednostkami, tj. urzędami, instytucjami, organizacjami i podmiotami gospodarczymi uczestniczącymi w działaniach na rzecz ochrony środowiska. Współpraca powinna dotyczyć także struktur wewnętrznych w ramach Urzędu Miejskiego, tzn. pomiędzy poszczególnymi wydziałami i referatami. Dotyczy to zwłaszcza aspektów związanych z gospodarką odpadami, bezpieczeństwem ekologicznym oraz gospodarką nieczystościami płynnymi i gospodarką wodno - ściekową. Wypracowane procedury powinny stopniowo stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami z różnych środowisk. Dzięki temu, proces planowania i zarządzania może stać się czytelny i przejrzysty dla ogółu społeczności miasta. Ten aspekt wdrażania programu można będzie oceniać poprzez odpowiednie mierniki świadomości społecznej, opisane w dalszej części dokumentu. Konieczna jest zatem optymalizacja stosowania dostępnych narzędzi i instrumentów zarządzania ochroną środowiska. W niniejszym rozdziale opisano możliwe procedury zarządzania środowiskiem dla miasta działającego na prawach powiatu. Przede wszystkim należy zaznaczyć, iż zarządzanie ochroną środowiska w skali lokalnej powinno być realizowane poprzez Program Ochrony Środowiska.

Większość działań na rzecz ochrony środowiska realizowanych jest przy pomocy instrumentów prawnych i finansowych. Istnieją także instrumenty strukturalne, planistyczne i społeczne, jednak wydaje się iż obecnie zdają się one mieć charakter wtórny. Nie dotyczy to jednak zagadnień związanych z Lokalnym Planem Rewitalizacji, gdyż tu aspekty aktywności społeczeństwa bezpośrednio przekładają się na zapisy planistyczne, a te – na wsparcie finansowe różnych przedsięwzięć (w tym m.in. służących ochronie środowiska). Wszystkie rodzaje instrumentów są jednak powiązane ze sobą. Poza dotychczas stosowanymi instrumentami prawnymi i finansowymi, w niniejszej aktualizacji POŚ (podobnie jak w jej pierwotnej wersji) przewidziano wdrożenie także instrumentów strukturalnych i społecznych. Możliwości korzystania przez władze miasta z instrumentów są związane z kompetencjami, jakie posiadają organy miasta na prawach powiatu (Rada Miasta, Prezydent), a także z możliwościami, które należy podejmować niezależnie od obligatoryjnych obowiązków. Miasto pełni funkcję gminy miejskiej oraz powiatu (tzw. grodzkiego), co skutkuje wykonywaniem przez nie równocześnie zadań gminy i powiatu. Prezydent Miasta posiada kompetencje starosty. Poniżej przedstawiono ważniejsze kompetencje i zadania władz w odniesieniu do miasta Dąbrowa Górnicza.

Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zaliczają się m.in.:

- opracowanie programu ochrony przed hałasem, programów działań krótkoterminowych, programu ochrony środowiska, planu gospodarki odpadami, programu usuwania azbestu, programu ograniczania niskiej emisji, mapy akustycznej,
- powoływanie stref cichych,
- ustalanie warunków korzystania ze środowiska,
- wydawanie pozwoleń na korzystanie ze środowiska, wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności mającej związek z ochroną środowiska oraz przyjmowanie zgłoszeń instalacji nie podlegających pozwoleniu,
- przyjmowanie, zatwierdzanie bądź opiniowanie dokumentacji związanej z gospodarką odpadami
- ustalanie zakresu raportu dla inwestycji oddziałujących na środowisko,

- wydawanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji zatwierdzających projekt budowlany oraz udzielających pozwolenia na budowę,
- uchwalanie planów zagospodarowania przestrzennego,
- zatwierdzanie projektów prac geologicznych oraz przyjmowanie dokumentacji geologicznej,
- prowadzenie rejestrów dotyczących postępowania z odpadami,
- wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów,
- powoływanie form ochrony przyrody i nadzór nad nimi,
- obligowanie podmiotów do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko oraz do doprowadzenia środowiska do stanu właściwego,
- obligowanie do usunięcia odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania bądź magazynowania,
- prowadzenie kontroli osób fizycznych i podmiotów prawnych w zakresie zgodności prowadzonej działalności z szeroko pojętą ochroną środowiska,
- wydawanie decyzji dot. wyłączenia gruntów z produkcji rolnej.

Decyzje administracyjne, tj. także pozwolenia, uzgodnienia są najczęściej wykorzystywanymi narzędziami w polityce ekologicznej. Procedury wydawania decyzji administracyjnych umożliwiają wpływ na podmioty gospodarcze w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza że władze miasta posiadają kompetencje powiatu grodzkiego. Szczególnymi formami instrumentów prawnych są raporty o oddziaływaniu na środowisko, stanowiące podstawę do wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych. Zadaniem raportu jest umożliwienie podejmowania decyzji administracyjnych zarówno w sprawach inwestycyjnych jak i planów i programów zgodnie z celami i zasadami rozwoju zrównoważonego. Podobnymi instrumentami są analizy porealizacyjne oraz przeglądy ekologiczne, które mają na celu dokonanie eksperckiej oceny funkcjonowania danego przedsięwzięcia. W przypadku gdy okaże się iż doszło do negatywnego oddziaływania, które nie było przewidziane w raporcie o oddziaływaniu na środowisko bądź w decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych może się okazać iż negatywne oddziaływanie może nosić znamiona szkody w środowisku, do której naprawienia zobowiązany jest podmiot odpowiedzialny za jej wystąpienie.

Ważnym aspektem jest też wykorzystywanie narzędzi prawnych które nie należą wprost do kompetencji Prezydenta Miasta, niemniej są możliwe do realizacji. Chodzi tu o takie działania, jak m.in.:

- składanie wniosków o wszczęcie postępowania administracyjnego,
- inicjowanie postępowań administracyjnych z urzędu,
- kierowanie interpelacji oraz wniosków o podjęcie działań kontrolnych,
- branie udziału w postępowaniach administracyjnych prowadzonych przez inne organy,
- krótkoterminowe wstrzymywanie prowadzenia działalności gospodarczej,
- obligowanie organów Inspekcji Ochrony Środowiska do podjęcia działań kontrolnych,
- składanie wniosków do prokuratury i do sądów karnych, cywilnych i administracyjnych,
- współpraca z organizacjami ekologicznymi w celu formułowania przez nie wniosków do innych organów administracji o podejmowanie działań proekologicznych.

Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- kary,
- opłaty sankcyjne,

- dotacje i pożyczki z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a także Fundusze Strukturalne i Spójności,
- pomoc publiczna w formie pożyczek, kredytów, dotacji, itp.

Zgodnie z wymogami ustawowymi jednostki organizacyjne ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian. Jeżeli warunki określone w decyzjach lub pozwoleniach zostaną niedotrzymane albo następuje naruszenie wymogów z zakresu ochrony środowiska, to naliczane są kary. Opłaty i kary wpływają na konto funduszy ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz funduszy powiatowych i gminnych, i są dzielone według określonych zasad.

Instrumenty społeczne

Do podstawowych instrumentów społecznych zalicza się edukację ekologiczną, konsultacje społeczne, informację i komunikację (porozumiewanie się) oraz współpracę. Współpraca przy wdrażaniu „Programu ...” wymaga uczestnictwa wielu partnerów tj. urzędów różnych szczebli administracji zarówno samorządowej i rządowej oraz instytucji naukowych, finansowych, inspekcji środowiska i sanitarnych a także organizacji społecznych. Należy podkreślić, że współpraca jest koniecznym elementem dobrej organizacji procesu wdrażania programu. Przy realizacji niniejszego programu szczególną uwagę należy zwrócić na współpracę miasta z:

- władzami administracyjnymi różnych poziomów: Śląskim Urzędem Wojewódzkim, Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego, Samorządem Wojewódzkim, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska, Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, oraz samorządami sąsiednich gmin,
- jednostkami realizującymi poszczególne przedsięwzięcia,
- grupami reprezentującymi społeczność lokalną, celem zapewnienia akceptacji podejmowanych działań oraz zaangażowania w nie mieszkańców,
- organizacjami społecznymi, zwłaszcza ekologicznymi,
- uczelniami wyższymi oraz szkołami,
- instytucjami finansowymi.

Rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem, są niezbędne dla sukcesu realizowanej edukacji ekologicznej. Mieszkańcy powinni być informowani poprzez lokalne środki masowego przekazu, dedykowaną stronę internetową oraz różne wydawnictwa i publikacje. Równie ważne jest przekazywanie informacji podmiotom gospodarczym. Zarówno społeczeństwo, jak i przedstawiciele podmiotów gospodarczych muszą być świadomi swojej odpowiedzialności i roli w zapewnieniu jakości środowiska, zapobieganiu uciążliwościom i wpływu na przyszły rozwój.

Istotnym zagadnieniem jest edukacja ekologiczna. Ze względu na konieczność edukowania społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska, a także prawną konieczność gromadzenia i przetwarzania oraz udostępniania informacji, ważne będzie informowanie społeczeństwa o podejmowanych działaniach ekologicznych w ramach prowadzonego przez Urząd Miasta ekoportalu.

Instrumenty planistyczne

Do instrumentów planistycznych należą:

- Strategia Rozwoju Miasta,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny,
- Lokalny Program Rewitalizacji,
- inne dokumenty o charakterze planistycznym, których zapisy można przełożyć na rzeczywistość.

Strategia rozwoju jest dokumentem nadrzędnym, wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dotyczących rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony środowiska, itd.). W jego obecnym kształcie ochrona środowiska ma dość istotny priorytet. Podobnie dość wysoki priorytet został nadany ochronie środowiska w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Istnieje także silne powiązanie pomiędzy kwestiami środowiskowymi i gospodarką odpadami a realizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Ze wszystkich dokumentów planistycznych tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Realizacja jakiegokolwiek planu, programu bądź strategii ma szansę realizacji wyłącznie wtedy, gdy znajdzie w nim swoje odzwierciedlenie. Należy również pamiętać, że każda decyzja administracyjna sprzeczna z planem jest nieważna.

Warto zaznaczyć, iż spośród wielu dokumentów strategicznych Dąbrowy Górniczej znaczna część z nich odnosi się do ochrony środowiska. Niemniej, bardzo ważnym jest rzeczywiste monitorowanie kierunków rozwoju miasta, by ww. zapisy w pełni przekładały się na rzeczywistość i na wizję zarządzania ochroną środowiska.

Instrumenty strukturalne

Za realizację POŚ odpowiedzialne są władze miasta (przede wszystkim – Prezydent Miasta), które w ramach swoich obowiązków prowadzą nadzór nad monitoringiem i realizacją POŚ. W sporządzanych sprawozdaniach z realizacji POŚ będzie przedstawiany stopień realizacji celów i zadań określonych w dokumencie POŚ.

Z punktu widzenia Programu można wyodrębnić następujące grupy podmiotów w nim uczestniczących:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem,
- podmioty realizujące zadania Programu,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu,
- społeczność lokalna (miasta).

6. Monitorowanie realizacji programu

Proces wdrażania programu wymaga kontroli i odpowiedniego monitoringu, którego najważniejszym elementem jest ocena realizacji zadań z punktu widzenia osiągania założonych celów. Aby wdrażanie Programu Ochrony Środowiska przebiegało sprawnie, konieczne jest wprowadzenie w życie podstawowych zasad monitoringu, tj. okresowych ocen i analiz:

- stopnia realizacji przedsięwzięć i zadań,
- poziomu wykonania przyjętych celów,
- rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich realizacją,
- przyczyn tych rozbieżności.

Prezydent Miasta będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu i co dwa lata będzie przygotowywał sprawozdanie z wykonania Programu. Cele i kierunki działań powinny być weryfikowane co 4 lata. Tak przyjęta procedura pozwala na spełnienie wymogów ustawowych Prawa ochrony środowiska.

Dla kontroli realizacji programu i stanu środowiska i jego zagrożeń będzie prowadzony monitoring składający się z dwóch części:

- monitoring wewnętrzny: analiza tempa i stopnia realizacji poszczególnych zadań wynikających z POŚ, analiza przedmiotu procesów administracyjnych oraz bieżących problemów środowiskowych;
- monitoring zewnętrzny: analiza stanu środowiska, analiza konfliktów społecznych, analiza jakości życia mieszkańców, analiza planów i przedsięwzięć, których realizacja będzie wpływać na stan i jakość środowiska; wykonywany on będzie m.in. przez służby prowadzące Państwowy Monitoring Środowiska, jednostki kontrolne administracji państwowej oraz organizacje społeczne.

Zasadnym jest zamieszczanie przez Urząd Miejski na prowadzonym ekoportalu informacji o tematyce związanej z szeroko rozumianą ochroną środowiska i gospodarką odpadami w Dąbrowie Górniczej. Ekoportal mógłby promować walory środowiskowe miasta, omawiać jego problemy ekologiczne, pełnić funkcję edukacyjno – informującą i promującą działania proekologiczne, a także obrazować wyniki monitoringu, a tym samym stanowić narzędzie do doskonalenia osiąganych wskaźników realizacji celów i zadań. W tym celu mógłby on zawierać informacje takie jak np. informacje o aktualnym stanie środowiska, dane ilościowe o selektywnym zbieraniu odpadów (np. ranking dzielnic miasta, ranking efektów działalności podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania / odbierania odpadów), dane o emisji zanieczyszczeń, czy też mapy punktów zbierania różnego typu odpadów.

7. Analiza oddziaływania na środowisko

Analiza celów, kierunków i zadań ustanowionych w niniejszej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowy Górniczej wykazała, że są one zgodne z celami strategicznymi wynikającymi z dokumentów wyższego szczebla oraz przyczyniają się do ich realizacji. Wskazane problemy środowiskowe na terenie miasta znajdują rozwiązanie w ramach zaproponowanych w POŚ zadań do realizacji. Sytuacja, w której POŚ nie zostanie wdrożony, prowadzić będzie do nasilenia problemów związanych z ochroną środowiska.

Przeprowadzona analiza i ocena zapisów POŚ pozwala na stwierdzenie, że generalnie ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczanie zużycia zasobów środowiskowych, przy jednoczesnym zachowaniu warunków do harmonijnego wzrostu

gospodarczego pozwalającego na pokrycie potrzeb miasta i jego mieszkańców. Ponadto, istotne są następujące fakty:

1. Dokument uwzględnia zapisy Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami, w których przyjęte rozwiązania były poddane procedurze oceny oddziaływania na środowisko. W związku z tym, w niniejszym dokumencie zaktualizowano konkretne kierunki działań mające na celu realizację poszczególnych zadań, z zachowaniem zgodności z dokumentami wyższego szczebla, a tym samym z rozwiązaniami których wpływ na środowisko został oceniony jako pozytywny.
2. POŚ jest dostosowany do przepisów które zmieniły się od czasu uchwalenia poprzedniego dokumentu. Odnosi się on także częściowo do projektów nowych przepisów bądź tendencji zmian systemowych pojawiających się na szczeblu krajowym bądź europejskim.
3. Dokument w bardziej konkretny sposób odnosi się do występowania chronionych obszarów, siedlisk i gatunków oraz szkód w środowisku – w kontekście przepisów ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.
4. Dokument odnosi się do zmiany uwarunkowań mających wpływ na ochronę środowiska w Dąbrowie Górniczej i jej najbliższej okolicy.
5. Dokument bardziej konkretnie określa zadania konieczne do realizacji; wyraźniej także określa główne problemy środowiskowe i wskazuje na przyczynę ich występowania.

Aktualizacja programu ochrony środowiska nie powoduje środowiskowych oddziaływań o znaczeniu transgranicznym. Z kolei kwestia oddziaływań skumulowanych w aspekcie objętym przedmiotowym opracowaniem jest adekwatna (uwzględniając skalę) do wyników procedury oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzanej dla Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami. Poprzez powiązanie z innymi dokumentami wyznaczającymi ramy dla realizacji późniejszych przedsięwzięć i z problemami dotyczącymi ochrony środowiska należy określić, iż realizacja zapisów przedmiotowego dokumentu nie spowoduje zwiększenia negatywnego wpływu na środowisko.

Intencją Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej oraz autorów niniejszego opracowania jest zmniejszenie istniejącego dziś negatywnego oddziaływania na środowisko o charakterze antropogenicznym oraz większe zabezpieczenie środowiska przed dalszymi niepożądanymi zmianami. Na szczeblu strategicznym, którego wyrazem jest opracowanie aktualizacji programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami, wytyczono ramy realizacji konkretnych przedsięwzięć w sposób uwzględniający zmiany systemowe w ochronie środowiska takie jak m.in.:

- integracja wszystkich aspektów środowiskowych,
- rozwój metod analitycznych opartych na analizie cyklu życia,
- rozwój odnawialnych źródeł energii w powiązaniu z gospodarką odpadami, ochroną powietrza i ochroną wód,
- zaostrzenie przepisów europejskich dotyczących zagospodarowania odpadów i mas ziemnych pochodzących z eksploatacji kopalin, zaostrzenie standardów jakości środowiska, ochrony gleby i ziemi, jakości środowiska miejskiego, efektywności energetycznej, odpowiedzialności producentów i podmiotów wprowadzających produkty na rynek.

8. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Programy ochrony środowiska są podstawowym dokumentem strategicznym w dziedzinie ochrony środowiska. Na szczeblu lokalnym są one odzwierciedleniem Polityki Ekologicznej Państwa, mającym wdrożyć jej ustalenia na odpowiednio niższym poziomie. Dokumenty te aktualizuje się co 4 lata. Są one opracowywane na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z planem gospodarki odpadami”, obejmujący lata 2004-2007 wraz z perspektywą na lata 2008-2011, został wprowadzony w życie uchwałą Rady Miasta z dnia 31 marca 2004 r., po czym został po raz pierwszy zaktualizowany w 2006 r. Niniejsze opracowanie jest aktualizacją tych dokumentów. Celem niniejszej aktualizacji jest dostosowanie zapisów pierwotnego dokumentu do obecnych uwarunkowań oraz do faktycznego stanu zarządzania systemem ochrony środowiska i gospodarki odpadami.

Dokument został podzielony na poszczególne rozdziały, które kolejno przedstawiają:

- 1) analizę uwarunkowań wynikających z innych dokumentów strategicznych,
- 2) analizę uwarunkowań środowiskowych i geograficznych,
- 3) strategię ochrony środowiska określającą cele strategiczne, krótkoterminowe i długoterminowe,
- 4) harmonogram rzeczowo – finansowy,
- 5) źródła finansowania,
- 6) instrumenty zarządzania ochroną środowiska,
- 7) monitorowanie realizacji programu,
- 8) analiza oddziaływania na środowisko,
- 9) streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Na podstawie analizy sprawozdania z dotychczasowej realizacji Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami, zebranych opinii oraz ustaleń własnych, wyciągnięte ogólne wnioski przedstawiają się następująco:

- 1) podjęto działania inwestycyjne w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej oraz gospodarki odpadami, skutkujące ograniczeniem negatywnego oddziaływania na środowisko wodne i gruntowe,
- 2) ograniczono uciążliwość przemysłu,
- 3) zmodernizowano system ciepłowniczy miasta (obejmujący także modernizację i poszerzenie kręgu odbiorców energii cieplnej)
- 4) w polityce lokalnej i regionalnej nadano wyższą rangę zagadnieniom ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- 5) nie podjęto wystarczających działań inwestycyjnych mogących zapewnić osiągnięcie celów w zakresie redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
- 6) nastąpił rozwój społecznej edukacji ekologicznej
- 7) nie zostały w pełni osiągnięte cele dotychczas obowiązującego POŚ i PGO.

Następnie przedstawiono dokumenty strategiczne wyższego szczebla, ich główne założenia oraz powiązania z tematyką niniejszego dokumentu. Kolejnym krokiem jest przedstawienie uwarunkowań geograficznych, gospodarczych i środowiskowych. Ich analiza pozwoliła zidentyfikować główne problemy związane z ochroną środowiska w mieście. Są to:

1. Duże zanieczyszczenie powietrza

Zły stan powietrza, głównie za sprawą ponadnormatywnych wartości stężeń pyłu PM10, benzo(a)pirenu i ozonu. Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza jest emisja ze źródeł przemysłowych oraz tzw. niska emisja, pochodząca z indywidualnych źródeł grzewczych.

Nieaktualny w dużej części jest już Program Ochrony Powietrza, który przewiduje działania zmierzające do zmniejszenia zapylenia pyłem PM10 do poziomu 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, podczas gdy zmieniono przepisy obligując do osiągnięcia poziomu 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, przy czym nie odnosi się on do benzo(a)piranu oraz ozonu.

Zagrożeniem dla jakości powietrza może być dalszy rozwój zabudowy rozproszonej na peryferiach miasta (skutkujący wzrostem natężenia transportu w obrębie miasta), oraz wzrost natężenia ruchu drogowego. Zła jakość powietrza i uciążliwość akustyczna są problemami charakterystycznymi dla środowiska miejskiego, niemniej w przypadku Dąbrowy Górniczej kwestia ta nabiera wyjątkowego znaczenia.

2. Duże natężenie hałasu

Mimo braku sporządzenia mapy akustycznej całego miasta, dostępne informacje pozwalają stwierdzić przekroczenie dopuszczalnych norm natężenia hałasu w niektórych częściach miasta. Jest to związane przede wszystkim z transportem drogowym i kolejowym, oraz z przemysłem. Istotnym jest też zagadnienie rozproszenia mniejszych, ale także istotnych, źródeł emisji hałasu, których łączne, sumaryczne oddziaływanie również może być powodem uciążliwości.

3. Wysoki stopień zagrożenia wód

Wysokiemu stopniu zagrożenia jakości wód, szczególnie podziemnych, towarzyszy niewystarczający stopień zabezpieczenia środowiska wodnego oraz gruntowo-wodnego przed zanieczyszczeniem, duża awaryjność sieci wodociągowej skutkująca stratami i tak już ograniczonych zasobów wody, niedostateczny systemem skanalizowania miasta oraz niekorzystna sytuacja hydrogeologicznej i geologicznej.

4. Zagrożenie środowiska gruntowego

W kilku miejscach na terenie miasta mogą występować zanieczyszczenia gleb i ziemi o charakterze przemysłowym. Istnieją zatem racjonalne przesłanki do podjęcia działań celem inwentaryzacji miejsc skażenia gleby.

5. Zagrożenie przyrody

Choć na terenie Dąbrowy Górniczej są znaczne obszary cenne przyrodniczo, które objęto różnymi formami ochrony prawnej, to jednak wzmaga się antropopresja na te obszary. Daje się odnotować zjawisko presji zabudowy mieszkaniowej na terenach otwartych i w korytarzach ekologicznych oraz powiększającego się natężenia inwazyjnych form turystyki (np. ruch pojazdów silnikowych po terenach cennych przyrodniczo). Zmiana stosunków wodnych oraz nadal zbyt wysoka emisja zanieczyszczeń gazowo – pyłowych również mogą znacząco negatywnie oddziaływać na przyrodę.

W odniesieniu do stwierdzonych problemów środowiskowych, określono strategię ochrony środowiska na lata 2008 – 2012. Obejmuje ona różne dziedziny, dla których określono cele strategiczne, krótkoterminowe i długoterminowe. Przedstawiają się one następująco:

1. System zarządzania ochroną środowiska

1.1. Wysoka ranga aspektów ekologicznych do polityki miasta

Cel strategiczny: zarządzanie ochroną środowiska zintegrowane z innymi dziedzinami funkcjonowania miasta oraz uwzględnianie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi przy sporządzaniu strategii, polityk, planów i programów w poszczególnych dziedzinach gospodarowania.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Nadanie ochronie środowiska priorytetowej rangi w polityce miasta

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z zachowaniem wysokich standardów ochrony środowiska
2. Silny nadzór nad kierunkami rozwoju miasta i roli ochrony środowiska w jego rozwoju

1.2. Planowanie przestrzenne

Cel strategiczny: Ekologizacja planowania przestrzennego zapewniająca utrzymanie równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczeństwa, z zachowaniem warunków zapewniających ochronę środowiska przed nadmiernym poziomem hałasu i innymi uciążliwościami o źródle antropogenicznym.

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Harmonizowanie rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną środowiska i krajobrazu, w tym w szczególności:
 - rozstrzyganie o lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
 - wskazywanie obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, w tym korytarzy ekologicznych, oraz uwzględnianie w dokumentach planistycznych wymagań koniecznych do ochrony tych obszarów,
 - uwzględnianie ochrony krajobrazu kulturowego, w tym układów urbanistycznych, charakterystycznej zabudowy, panoram i osi widokowych, zieleni itp.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Ekologizacja planowania przestrzennego oraz monitoring realizowanego zagospodarowania przestrzeni.
2. Zapewnienie wysokich standardów prognoz oddziaływania na środowisko, wykonywanych dla potrzeb planowania.

1.3. Edukacja ekologiczna

Cel strategiczny: Kierunki edukacji ekologicznej wyznacza przyjęta w 1997 r. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”:

1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej.

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Wysoki poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
2. Znana mieszkańcom wartość walorów przyrodniczych terenu miasta,
3. Społeczeństwo o wysokim poziomie wiedzy konsumenckiej, posiadające znajomość zależności pomiędzy dokonywanymi zakupami i zarządzania gospodarstwem domowym a ochroną środowiska,
4. Zapewnienie udziału przedstawicieli organizacji ekologicznych (nie tylko lokalnych) w funduszach ochrony środowiska, ciałach doradczych i opiniotwórczych, oraz wspieranie aktywności tych organizacji.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Stały wzrost świadomości ekologicznej oraz wiedzy o środowisku i jego ochronie.
2. Zapewnienie dostępu kwestii ochrony środowiska do środków masowego przekazu.
3. Zwiększanie atrakcyjności i popularności turystyki w kontekście walorów przyrodniczych miasta.

1.4. Dostęp społeczeństwa do informacji

Cel strategiczny: Pełny i łatwy dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku i jego ochronie

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Sprawny i skuteczny społeczny monitoring zarządzania środowiskiem i jego ochroną, wyrażający się poprzez udział społeczeństwa oraz organizacji społecznych (zwłaszcza ekologicznych) w procesach decyzyjnych, planistycznych i kontrolnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Sprawny system gromadzenia i udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie.
2. Uspołecznienie procesów planistycznych i decyzyjnych mających związek ze środowiskiem i jego ochroną.

2. Ochrona powietrza i wykorzystanie energii odnawialnej

Cel strategiczny: Uzyskanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego jako element trwałej poprawy standardu życia mieszkańców i utrzymania dobrego stanu środowiska miasta.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Prowadzenie analiz przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji obiektów i urządzeń do produkcji energii,
2. Promowanie i popularyzacja modelowych rozwiązań w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
3. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Aktualizacja istniejących dokumentów strategicznych dotyczących zarządzania ochroną powietrza
2. Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5 oraz tlenkami azotu poprzez podtrzymywanie prowadzonych przez Urząd Miasta działań ograniczania niskiej emisji wraz z termomodernizacją budynków
3. Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych,
4. Zapobieganie emisji zanieczyszczeń z powierzchni dróg i placów

5. Promocja i wspomaganie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii i technologii energooszczędnych oraz ograniczanie strat ciepła z linii ciepłowniczych.

3. Ochrona i wykorzystanie wód

Cel strategiczny: Osiągnięcie do 2015 r. dobrego stanu chemicznego i ekologicznego wód powierzchniowych oraz dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych, a także zrównoważonego wykorzystania istniejących zasobów wód oraz zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

3.1 Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zapewniona ochrona zasobów wodnych przed degradacją ilościowo – jakościową,
2. Optymalizacja wykorzystania wód dla celów użytkowych - równoważenie poboru i zużycia wody,
3. Renaturalizacja wybranych odcinków cieków i zbiorników wodnych.
4. Wdrożenie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania zasobami wodnymi – gospodarka zlewniowa,
5. Przebudowa jakościowa systemu monitorowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Ochrona stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych i powierzchniowych,
2. Dążenie do zminimalizowania zużycia zasobów wód ,
3. Zwiększenie skuteczności wykrywania lokalnych źródeł zanieczyszczeń zasobów wodnych oraz zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko

3.2 Zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Cele średniookresowe do 2015 r.

1. Kontynuacja prac zapewniających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe miasta,
2. Utworzenie sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym,
3. Ochrona przeciwpowodziowa mieszkańców przy wykorzystaniu instrumentów planistyczno - przestrzennych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Kontynuacja działań zapewniających ochronę przed powodzią,
2. Unikanie lokalizacji funkcji chronionych na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi,
3. Rozwój sprawnego systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym.

3.3 Zaopatrzenie w wodę

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zapewnienie mieszkańcom dostarczenia wody o wymaganej ilości i jakości poprzez ochronę zasobów wód podziemnych,
2. Modernizacja sieci wodociągowej mająca na celu ograniczenie strat wody oraz wyeliminowanie skutków pogorszenia jakości wody w wyniku jej wtórnego zanieczyszczenia w starszych odcinkach sieci.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Dostosowanie instalacji ujmowania, uzdatniania i transportu wody do potrzeb ilościowych i jakościowych społeczeństwa i gospodarki, oraz wymagań związanych z ochroną zasobów wodnych,
2. Ochrona zasobów wodnych koniecznych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

3.4 Gospodarka ściekowa

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Działania ułatwiające likwidację zrzutów nieoczyszczonych ścieków,
2. Wymiana nieszczelnych odcinków sieci kanalizacyjnej,
3. Modernizacja oczyszczalni ścieków.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci odprowadzania ścieków oraz kontrola efektywności ich oczyszczania,
2. Stanowcze ograniczenie odprowadzania do środowiska niewystarczająco oczyszczonych wód opadowych i roztopowych,
3. Zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, w tym związanych z produkcją rolną.

4. Gospodarka odpadami

Cel strategiczny: Utworzenie sprawnego systemu gospodarki odpadami zintegrowanego z pozostałymi dziedzinami ochrony środowiska i gospodarki komunalnej.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Stworzenie sprawnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi poprzez zwiększenie strumienia odpadów kierowanego do odzysku, zwłaszcza odpadów zbieranych selektywnie, oraz zdecydowane ograniczanie unieszkodliwiania odpadów w sposób polegający na ich składowaniu na składowisku.
2. Stworzenie sprawnie działającego systemu gospodarki odpadami, zapewniającego odpowiednią moc przerobową dla instalacji gospodarki odpadami oraz odpowiedni nadzór nad przepływem strumienia odpadów, zapewniający bezpieczeństwo środowiska przed zanieczyszczeniem.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Stworzenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi zapewniającego uzyskanie zgodności z przepisami oraz planami gospodarki odpadami wyższego szczebla (w tym – rozwój infrastruktury).
2. Intensywny rozwój systemu selektywnego zbierania odpadów od mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

5. Ochrona przed hałasem

Cel strategiczny: Zmniejszenie powierzchni obszarów objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Zmniejszenie wielkości obszarów, na których stwierdza się ponadnormatywne poziomy hałasu pochodzenia komunikacyjnego.
2. Przygotowanie mapy akustycznej miasta i programu ochrony przed hałasem, oraz zapewnienie realizacji działań naprawczych mających na celu zmniejszenie poziomu hałasu w mieście.
3. Uwzględnianie w fazie planistycznej i projektowej ograniczenia uciążliwości akustycznej nowych inwestycji, szczególnie komunikacyjnych.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Ograniczenie uciążliwości hałasowych ze źródeł komunikacyjnych,
2. Kontynuacja monitoringu oddziaływań hałasowych oraz działań administracyjnych w stosunku do podmiotów, których funkcjonowanie związane jest z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu w środowisku,
3. Opracowanie i wdrożenie planu działań zapewniających systematyczne pozyskiwanie wiarygodnych danych o zagrożeniu hałasem, minimalizację kosztów realizacji monitoringu akustycznego i upublicznianie posiadanych danych pomiarowych,
4. Doskonalenie istniejących i kształtowanie nowych mechanizmów i procedur administracyjnych umożliwiających ochronę środowiska przed hałasem.

6. Ochrona przyrody, zieleni miejskiej i lasów

Cel strategiczny: Wzmocnienie ochrony przyrody oraz doskonalenie harmonijnego, zrównoważonego rozwoju na obszarach prawnie chronionych lub kwalifikujących się do ochrony prawnej, w tym korzyści ekologicznych, w szczególności poprzez procedury związane z planowaniem przestrzennym i realizacją procesów inwestycyjnych.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych, a w szczególności odcinków dolin rzecznych, kompleksów zieleni miejskiej, lasów oraz siedlisk łąkowych i innych, które łącznie stanowią miejski system przyrodniczy Dąbrowy Górniczej.
2. Opracowanie spójnego zbioru zasad i wymagań, określonych Uchwałą Rady Miasta, zestawiających niezbędne wymagania środowiskowe przy planowaniu i realizacji sieci infrastruktury miejskiej, której trasy przecinają obszar miejskiego systemu przyrodniczego.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Wytypowanie niezagospodarowanych terenów przestrzeni miejskiej, na których możliwe i zasadne jest założenie terenów zieleni i zadrzewień, oraz zagospodarowanie tych terenów, udostępnienie społeczeństwu w celach rekreacyjnych, oraz należyte utrzymanie istniejących obiektów zieleni miejskiej,
2. Rekultywacja i renaturalizacja powierzchni zdegradowanych (odpowiedzialny Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej),
3. Zrównoważona gospodarka leśna oraz łowiecka.

7. Ochrona powierzchni ziemi

7.1 Zanieczyszczenie gleb i ziemi oraz rolnictwo

Cel strategiczny:

1. Zabezpieczenie środowiska gruntowo – wodnego przed dalszym zanieczyszczeniem oraz sukcesywna rekultywacja miejsc zanieczyszczonych.
2. Ekstensywnie użytkowane tereny rolne jako istotny element systemu przyrodniczego oraz krajobrazu kulturowego.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona gleb przed negatywnym wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych,
2. Rekultywacja terenów z dużym udziałem gleb zdegradowanych,
3. Monitoring i analiza problemu jakości i stanu gleb uprawnych i leśnych,
4. Wykreowanie mechanizmów sprzyjających zagospodarowaniu terenów przemysłowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Identyfikacja i inwentaryzacja miejsc zanieczyszczonych oraz podejmowanie działań w celu doprowadzenia środowiska do stanu właściwego,
2. Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia ziemi oraz podjęcie działań w celu wyeliminowania znaczącego negatywnego oddziaływania,
3. Promocja rolnictwa skojarzonego z ochroną przyrody oraz uprawami energetycznymi.

7.2 Przekształcenia powierzchni ziemi

Cel strategiczny: Zrekultywowanie terenów przemysłowych oraz zabezpieczenie przed skutkami niekorzystnych przekształceń terenu.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego,
2. Dostosowanie działań w zakresie planowania przestrzennego i lokalizacji inwestycji do specyfiki terenów zdegradowanych i przemysłowych,
3. Gospodarcze wykorzystanie odpadów budowlanych i mas ziemnych w procesie rekultywacji wyrobisk.

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Identyfikacja miejsc zagrożonych wystąpieniem szkód pogórnich,
2. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w złożach, z jednocześnie zapewnioną ochroną środowiska przyrodniczego i wodnego,
3. Promowanie odzysku (zwłaszcza recyklingu) materiałów budowlanych oraz zapewnienie mechanizmów gwarantujących sprawne zarządzanie masami ziemnymi,
4. Weryfikacja dotychczasowej wiedzy w celu doskonalenia znajomości oddziaływania prowadzonej działalności górniczej na zasoby wód podziemnych,
5. Rekultywacja niekorzystnie przekształconych powierzchni terenu.

8. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Cel strategiczny:

Znajomość źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego oraz ich oddziaływania na środowisko, a także zapewnienie bezpieczeństwa przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Cele średniookresowe do 2015 r.

Wypracowanie mechanizmów łagodzących sytuacje konfliktowe powodowane zarówno nadmierną emisją promieniowania elektromagnetycznego, nadmiernym natężeniem pól elektromagnetycznych, jak też innymi oddziaływaniami związanymi ze źródłami PEM.

Cele krótkookresowe do 2012 r.

1. Monitoring pól elektromagnetycznych oraz egzekucja obowiązku pomiarów źródeł promieniowania,
2. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców.

9. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne

Cel strategiczny: Trwałe zabezpieczenie przed ryzykiem wystąpienia poważnej awarii oraz udoskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia poważnej awarii.

Cele średniookresowe do 2015 r.:

1. Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego związanego z działalnością produkcyjną przedsiębiorców
2. Zapewnienie bezpieczeństwa przewozu drogowego i kolejowego materiałów niebezpiecznych
3. Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej awarii (zagrożenia, przeciwdziałanie i sposoby minimalizacji skutków)

Cele krótkookresowe do 2012 r.:

1. Udoskonalenie zasad współpracy pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za minimalizację skutków wystąpienia poważnej awarii, w sposób zabezpieczający sprawne podejmowanie decyzji dotyczących ratownictwa i usuwania skutków awarii
2. Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno - ratowniczych dla jednostek administracyjnych, objętych zewnętrznym oddziaływaniem awaryjnym zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
3. Zapewnienie mieszkańcom informacji o zaistniałych awariach, ryzyku ich wystąpienia oraz o sposobach ograniczania ich negatywnych skutków.

Dla tak określonych celów opracowano szereg zadań wykonawczych, które szczegółowo przedstawiono w harmonogramie rzeczowo – finansowym. Przedstawiono również źródła finansowania tych przedsięwzięć. W kontekście nadzoru nad wykonywaniem dokumentu przedstawiono działania związane z zarządzaniem środowiskiem i jego ochroną oraz monitoringiem realizacji zapisów dokumentu oraz skuteczności podejmowanych działań.

Dokonano również analiza celów, kierunków i zadań ustanowionych w dokumencie pod kątem oddziaływania na środowisko. Wykazała ona, że przewidywane rozwiązania są zgodne z celami strategicznymi wynikającymi z dokumentów wyższego szczebla oraz przyczyniają się

do ich realizacji. Uznano, iż zidentyfikowane problemy środowiskowe na terenie miasta znajdują rozwiązanie w ramach zaproponowanych w POŚ zadań do realizacji. Sytuacja, w której POŚ nie zostanie wdrożony, prowadzić będzie do nasilenia problemów związanych z ochroną środowiska. Przeprowadzona analiza i ocena zapisów POŚ pozwala na stwierdzenie, że generalnie ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczanie zużycia zasobów środowiskowych, przy jednoczesnym zachowaniu warunków do harmonijnego wzrostu gospodarczego pozwalającego na pokrycie potrzeb miasta i jego mieszkańców. Ponadto, istotne są następujące fakty:

1. Dokument uwzględnia zapisy dokumentów strategicznych wyższego szczebla, w których przyjęte rozwiązania były poddane procedurze oceny oddziaływania na środowisko. W związku z tym, w niniejszym dokumencie zaktualizowano konkretne kierunki działań mające na celu realizację poszczególnych zadań, z zachowaniem zgodności z dokumentami wyższego szczebla, a tym samym z rozwiązaniami których wpływ na środowisko został oceniony jako pozytywny.
2. POŚ jest dostosowany do przepisów które zmieniły się od czasu uchwalenia poprzedniego dokumentu. Odnosi się on także częściowo do projektów nowych przepisów bądź tendencji zmian systemowych pojawiających się na szczeblu krajowym bądź europejskim.
3. Dokument w bardziej konkretny sposób odnosi się do występowania chronionych obszarów, siedlisk i gatunków – w kontekście przepisów ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. nr 75, poz.493, z późn.zm.).
4. Dokument odnosi się do zmiany uwarunkowań mających wpływ na ochronę środowiska w rejonie Dąbrowie Górniczej (m.in. modernizacja sieci drogowej, zmiana systemu gospodarki odpadami).
5. Dokument w sposób strategiczny określa zadania konieczne do realizacji; wyraźniej także określa główne problemy środowiskowe i wskazuje na przyczynę ich występowania.

Aktualizacja programu ochrony środowiska nie powoduje środowiskowych oddziaływań o znaczeniu transgranicznym. Z kolei kwestia oddziaływań skumulowanych w aspekcie objętym przedmiotowym opracowaniem jest adekwatna (uwzględniając skalę) do wyników procedury oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzanej dla dokumentów strategicznych wyższego szczebla. Poprzez powiązanie z innymi dokumentami wyznaczającymi ramy dla realizacji późniejszych przedsięwzięć i z problemami dotyczącymi ochrony środowiska należy określić, iż realizacja zapisów przedmiotowego dokumentu nie spowoduje zwiększenia negatywnego wpływu na środowisko.

ZAŁĄCZNIK

Mapy przedstawiające zagadnienia
poruszane w programie ochrony
środowiska wraz z planem gospodarki
odpadami dla miasta Dąbrowy Górniczej
na lata 2008 – 2012:

1. Formy ochrony przyrody
2. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb
3. Stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi
4. Zasoby i jakość wód powierzchniowych i podziemnych
5. Główne źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza
6. Główne obiekty gospodarki odpadami i gospodarki wodno –
ściekowej
7. Lokalizacja głównych instalacji do odzysku
i unieszkodliwiania odpadów
8. Lokalizacja dzikich składowisk odpadów

